

LASSILA & TIKANOJA OYJ
Vuosikatsaus 2019

An aerial photograph of a large, calm lake surrounded by a dense forest. The trees are in various stages of autumn, with some showing bright yellow and orange foliage. A layer of mist or fog hangs over the water and the forest, creating a serene and atmospheric scene. The sky is a pale, clear blue, suggesting early morning light.

HUOMISELLA TÖISSÄ

Sisällys

Johdanto

L&T lyhyesti
Kohti kestäväää huomista
Toimitusjohtajan katsaus

3

4
5
6

L&T:n vuosi 2019

Avainluvut
Miksi sijoittaa Lassila & Tikanojaan
Vuoden tärkeimmät tapahtumat
Toimintaympäristö
Liiketoiminat

8

9
11
13
17
21

Strategia ja arvonluonti

Strategia ja arvonluonti
Tavoitteet 2024

22

23
28

Luet parhaillaan Lassila & Tikanojan Vuosikatsausta 2019. Taloudellinen katsaus 2019 (sis. hallituksen toimintakertomus, hallinnointi ja tilinpäätös) löytyy osoitteesta www.lt.fi/vuosikertomus2019.

Liiketoiminat

Ympäristöpalvelut
Teollisuuspalvelut
Kiinteistöpalvelut Suomi
Kiinteistöpalvelut Ruotsi

29

31
33
35
37

Vastuullisuus

Johdanto vastuullisuuteen
Olenaisuus ja sidosryhmätyö
Yritysvastuuohjelma
Kiertotalous ja ilmastomuutoksen hillintä
Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö
Kestävä teollisuus ja kaupungit
Vaatimustenmukaisuuden varmistaminen
Täsmenävät taulukot
Yritysvastuun raportointi

39

40
44
48
49
62
72
77
82
87

JOHDANTO

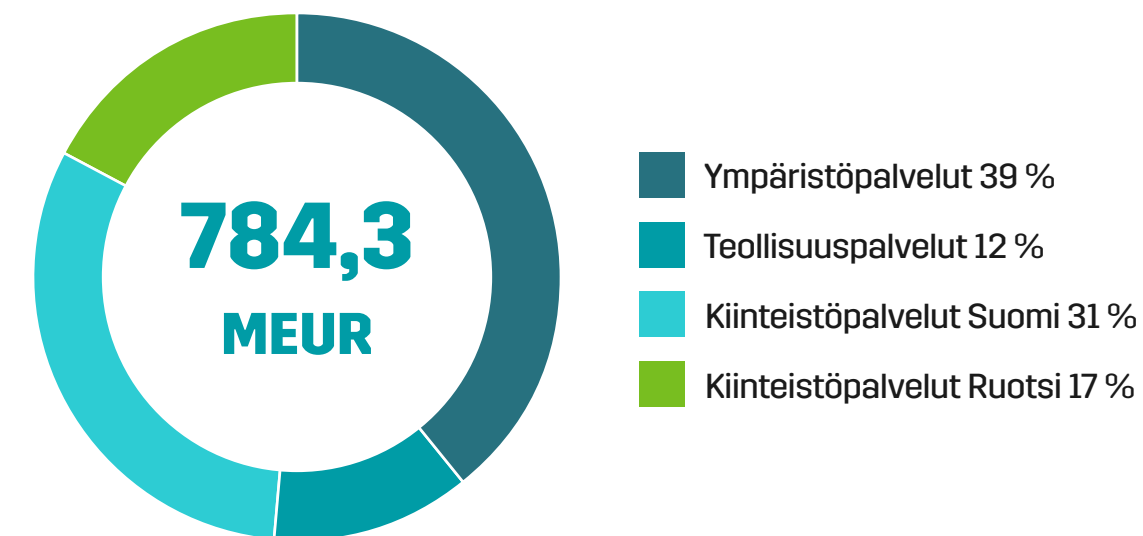
- 4 L&T lyhyesti
- 5 Kohti kestäväää huomista
- 6 Toimitusjohtajan katsaus

Teemme kiertotaloudesta totta

Lassila & Tikanoja on palveluyritys, joka tekee kiertotaloudesta totta. Yhdessä asiakkaidemme kanssa pidämme materiaalit ja kiinteistöt mahdollisimman pitkään tuotavassa käytössä sekä tehostamme raaka-aineiden ja energian käyttöä. Näin toimien luomme enemmän arvoa kiertotaloudella sekä asiakkaillemme, henkilöstöllemme että yhteiskunnalle laajemmin. Kun onnistumme tässä, myös omistajillemme tuotettu arvo kasvaa. Tavoitteenamme on jatkuvasti kasvattaa toimintamme hiilikädenjälkeä eli positiivista ilmastovaikutusta. Sosiaalista vastuuta kannamme muun muassa huolehtimalla oman henkilöstön työkyvystä sekä tarjoamalla töitä myös niille, joiden on vaikea työllistyä. L&T toimii Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä. Yhtiön liikevaihto vuonna 2019 oli 784,3 miljoonaa euroa ja yhtiö työllistää 8 207 henkilöä. L&T on listattu Nasdaq Helsingissä.

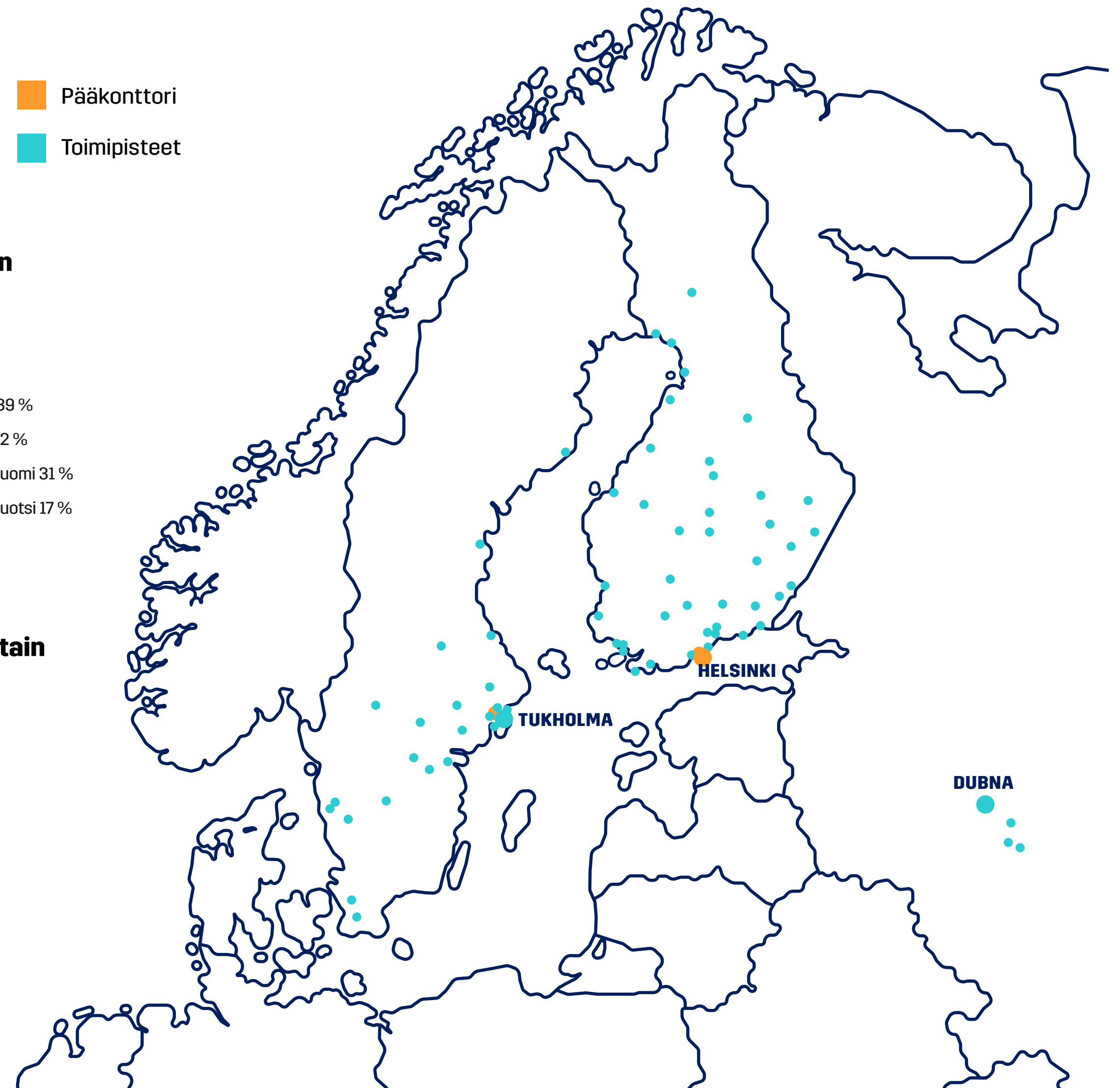
Liikevaihdon jakautuminen toimialoittain

Henkilöstön jakautuminen toimintamaittain

- Pääkonttori
- Toimipisteet

Mitä kestävä huomina tarkoittaa meille?

Maailma on muuttunut pysyvästi, ja viimeistään nyt meidän kaikkien on ryhdyttävä ajattelemaan ja toimimaan toisin – siten, että varmistamme kestävä huomina. Se on hyvinvoiva huomina, joka säilyttää maailman elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.

Me täällä Pohjolassa emme voi jatkaa luonnonvarojen holtitonta tuhlaamista, vaan meidän täytyy näyttää esimerkkiä muille ottamalla käyttöön kiertotalouden toimintamallit. Kiertotaloudessa olemassa olevat materiaalit ja rakennettu ympäristö pidetään tuottavassa käytössä mahdollisimman pitkään. Energia tuotetaan uusiutuvasti ja sitä käytetään säästeliäästi. Näin varmistamme luonnonvarojen riittävyyden huomina tarpeisiin ja hillitsemme ilmastonmuutoksen etenemistä.

Hyvinvointimme turvaamiseksi meillä ei ole enää varaa hukata kenenkään työpanosta. Meidän täytyy saada kaikki halukkaat työelämään – myös ne, jotka eivät ole syntyneet Pohjolassa tai ne, jotka eivät pysty tekemään täyttä päivää. Meidän täytyy myös luoda puitteet, joissa jaksamme tehdä töitä eläkkeelle saakka ja voimme nauttia elämästä terveinä myös aktiivisten työvuosien jälkeen. Kaikella tällä varmistamme kilpailukykyämme jatkossakin ja mahdollistamme hyvinvoinnin jakautumisen tasaisemmin meille kaikille.

Puhetta paremmasta on riittävästi. Nyt on tekojen aika.

Me L&T:llä olemme aina olleet edelläkävijöitä. Meille kestävä huomina on tarkoittanut jo kauan jokapäiväisiä käytännön tekoja, joilla ammattilaisemme huolehtivat asiakkaidemme materiaaleista ja kiinteistöomaisuudesta kiertotalouden mukaisesti. Emme tyydy kuitenkaan tähän, vaan otamme jälleen uuden askeleen kestävä huomina hyväksi.

Aiomme jatkossa haastaa itsemme, asiakkaamme ja koko yhteiskunnan ajattelemaan asioita uudella tavalla. Yhdessä me teemme kiertotaloudesta totta.

Katso video:
Vuosikooste 2019

Toimitusjohtajan katsaus:

Huomisella töissä

Siirtyessäni Lassila & Tikanojan toimitusjohtajan tehtävään vuoden 2019 alusta minulla oli mielestäni varsin hyvät lähtötiedot yhtiöstä – olinhan työskennellyt kymmenen vuotta yhtiön hallituksessa. Täytyy kuitenkin myöntää, että kuluneen vuoden aikana olen oppinut todella paljon uutta yhtiöstämme ja olen ilokseni havainnut, että L&T on ottanut mahtavia kehitysloikkia viimeisten vuosien aikana. Ennen kaikkea olen nauttinut siitä, että henkilöstövaltaisella palvelualalla toimitusjohtaja saa olla ihmisten keskellä tekemässä todella konkreettisia asioita yhtiön kehittämiseksi.

Taloudellisesti haastava vuosi

Taloudellisilla mittareilla meillä oli vaikea vuosi Suomen kiinteistöpalveluissa. Onneksi neljästä toimialasta kolmella tulos oli oikein hyvä ja lähes tavoitteiden mukainen.

Kiinteistöpalveluissa on tehty valtavia kehitysinvestointeja viimeisten vuosien aikana. Uusien johtamisjärjestelmien, toimintamallien ja niitä tukevien järjestelmien käyttöönotossa on ollut ennakoituakin suurempia haasteita, jotka sitten heijastuivat toimialan tulokseen sekä asiakas- ja henkilöstökokemuksen. Haastavaa muutosprojektia johdettiin määrätietoisesti. Henkilöstöä osallistettiin laajasti muutoksen toteuttamiseen ja koulutettiin

”En ole ehkä kaikista palava-silmäisin maailmanparantaja, mutta teen todella mielelläni asioita, jotka varmistavat tuleville sukupolville paremman maailman. Sellaista työtä, jolla on merkitys, on hienoa tehdä.”

Eero Hautaniemi
toimitusjohtaja

KIERTOTALOUDESTA TOTTA:
Lue lisää Eerosta ja katso video.

uusiin rooleihin ja toimintamalleihin. Käännös parempaan on jo nähtävissä asiakas- ja henkilöstötyytyväisyydessä. Kiinteistöpalvelut Suomen toimintaympäristö on muuttanut merkittävästi ja toteutetut uudistukset ovat olleet välttämättömiä kilpailukyvyyn varmistamiseksi. Työ muutoksen loppuunsaattamiseksi jatkuu vielä jonkin aikaa.

Enemmän arvoa kiertotaloudella

Vuonna 2019 vietiin maaliin kattava strategiauudistus, joka esiteltiin myös sijoittajille pääomamarkkinatilaisuudessa marraskuun alussa. Strategia nivoo L&T:n eri liiketoiminnot tiiviisti kiertotalouden sateenvarjon alle ja antaa meille vahvan toimeksiannon lähteä kehittämään uusia palveluratkaisuja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi yhteistyössä asiakkaidemme kanssa. Strategian yhteydessä hallitus vahvisti uudet pitkän aikavälin tavoitteemme. Taloudellisten tavoitteiden rinnalla meillä on ensimmäistä kertaa myös asiakas- ja henkilöstökokemuksen parantamiseen liittyvät tavoitteet sekä kunnianhimoiset ilmastotavoitteet paitsi omien päästöjen vähentämiseksi myös erityisesti hiilikädenjäljen kasvatamiseksi. Uusi strategia ja strategiset tavoitteet nivovat vastuullisuuden L&T:n strategian ja johtamisen ytimeen.

Rakenteet ja portfolio palvelemaan strategiaa

L&T on muutaman viime vuoden aikana alkanut korostamaan toimialojen itsenäisempää asemaa. Tällä johtamismallin uudistuksella pyritään vahvistamaan liiketoiminnan läpinäkyvyyttä, kilpailukykyä ja ketteryyttä. Vuoden 2019 alusta otettiin käyttöön uusi toimialarakenne ja kiinteistöpalveluiden liiketoimintaportfoliota selkeytettiin, kun luovimme korjausrakentamisen liiketoiminnasta. Samaan aikaan toimialojen sisällä uudistettiin johtamismalleja, organisaatioita ja esimiesrooleja tukemaan muutosta. Toteutetut muutokset tähtäävät henkilöstö- ja asiakaskokemuksen parantamiseen ja antavat siten erinomaiset lähtökohdat lähteä toteuttamaan valittua strategiaa.

Huomisella töissä

Ilmastonmuutoksen torjuminen seuraavan vuosikymmen aikana tulee vaikuttamaan meidän jokaisen elämään, yritysten toimintaan ja toimintaedellytyksiin merkittävästi. Korjausliike kestävään talouteen on välttämätön, ja toimenpiteillä alkaa olla jo kiire. Me näemme tämän korjausliikkeen valtavana liiketoimintamahdollisuutena. Me tuotamme niitä konkreettisia ratkaisuja, joilla erilaisen tiekarttojen kunnianhimoiset tavoitteet pannaan käytäntöön; tavoitteista tekoihin.

Meillä on myös arvokas sosiaalinen tehtävä. Me kykenemme edistämään sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja torjumaan syrjäytymistä tarjoamalla työmahdollisuuksia sellaisille henkilöstöryhmille, jotka eivät ilman erityistukea ole onnistuneet löytämään paikkaansa yhteiskunnassa.

L&T on perinteisen perustehtävänsä rinnalla ratkaissemassa yhteiskunnallisia haasteita. Se on ainutlaatuinen rooli pörssiyritykselle ja kertoo muutoksesta, joka on käynnissä.

Voin omille pojillenikin ylpeänä kertoa olevani huomisella töissä.

Kiitos koko henkilökunnalle jälleen upeasta työstä.

Eero Hautaniemi

toimitusjohtaja

”Meillä on myös arvokas sosiaalinen tehtävä – tarjoamme työmahdollisuuksia henkilöstöryhmille, jotka eivät ilman erityistukea ole onnistuneet löytämään paikkaansa yhteiskunnassa.”

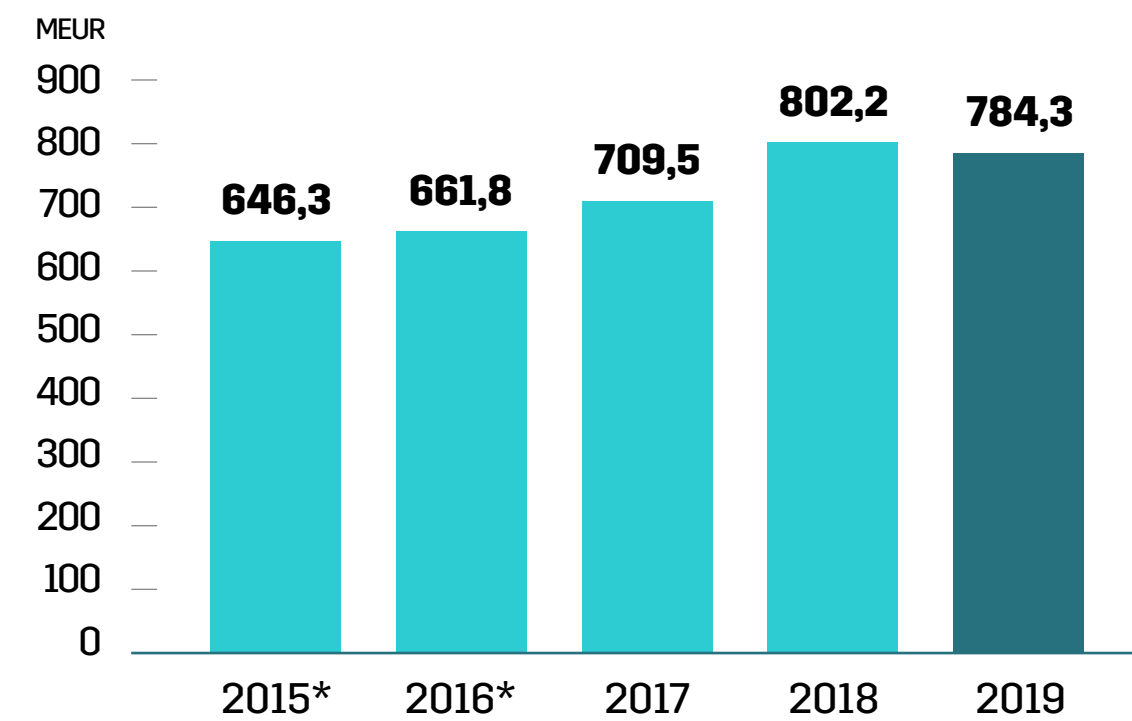
VUOSI 2019

- 9 Avainluvut
- 11 Miksi sijoittaa Lassila & Tikanojaan
- 13 Vuoden tärkeimmät tapahtumat
- 17 Toimintaympäristö
- 21 Liiketoiminnat

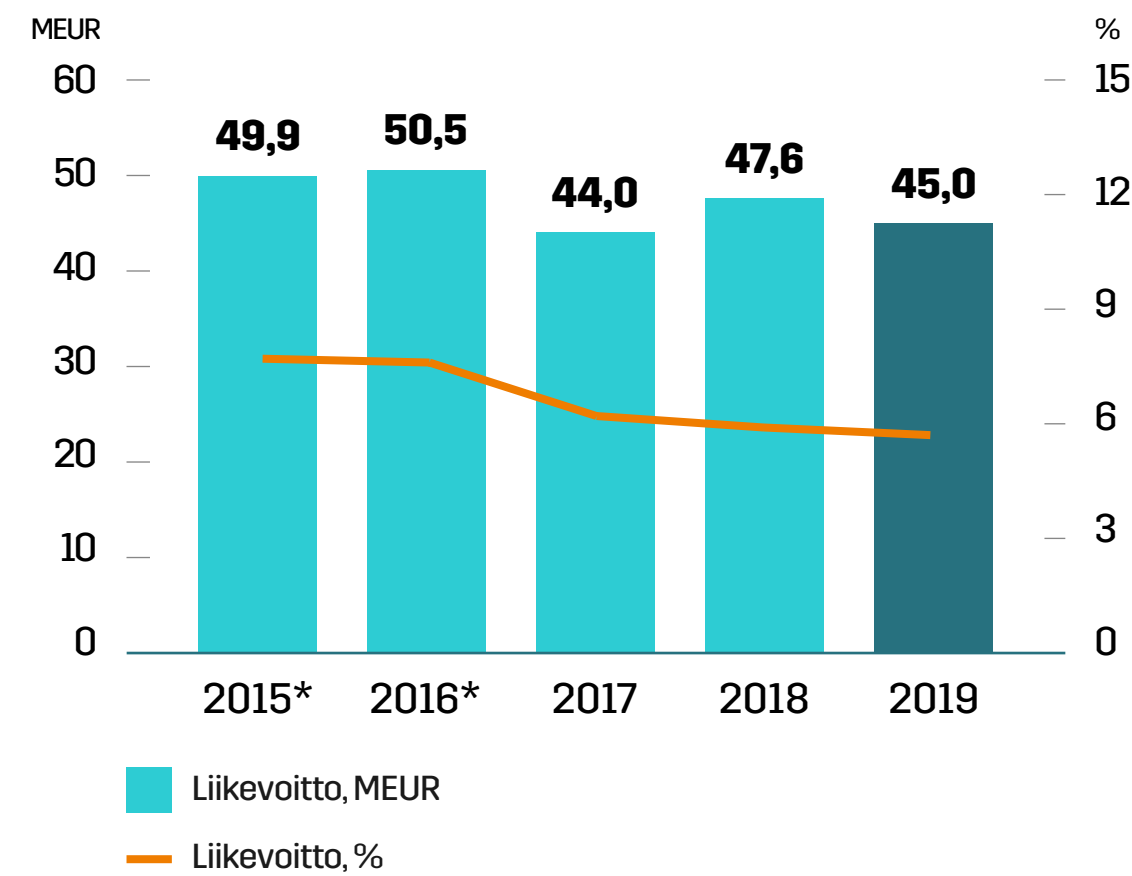
Avainluvut

Liikevaihto

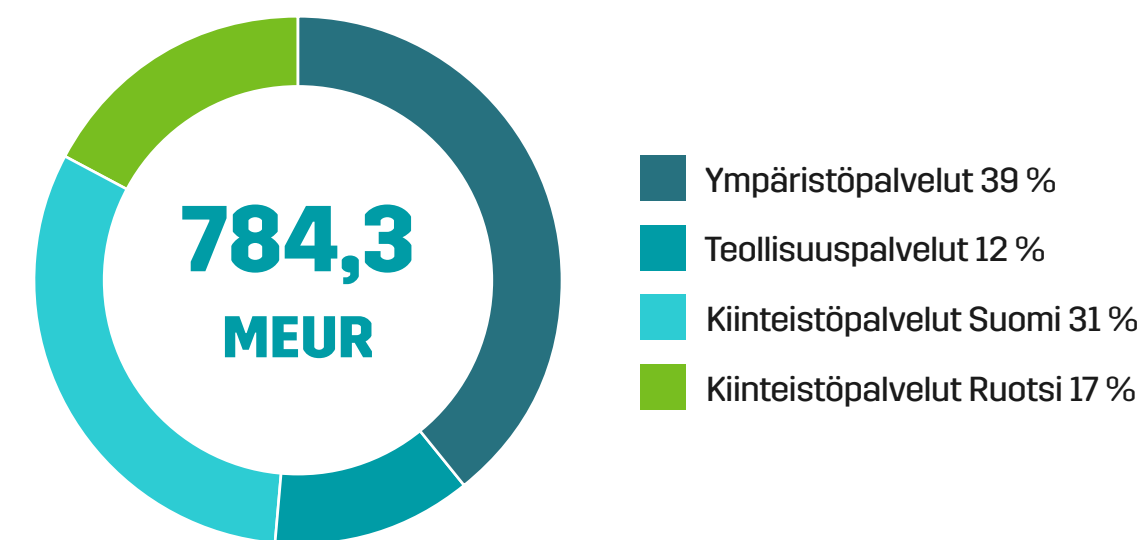

* IFRS 15 ei ole oikaistu

Liikevoitto

Liikevaihdon jakautuminen toimialoittain

L&T:n vuoden 2019 liikevaihto:

784,3 MEUR

L&T:n liikevoitto oli 45,0 miljoonaa euroa ja osakekohtainen tulos 0,90 euroa.

1%

L&T:n hiilikädenjäljen kasvu suhteessa liikevaihtoon

73%

L&T:n henkilöstön suositteluaste vuonna 2019

2/4

L&T:n toimialat, jotka saavuttivat tavoitellun palveluiden suositteluasteen (NPS)

Avainluvut

Avainluvut

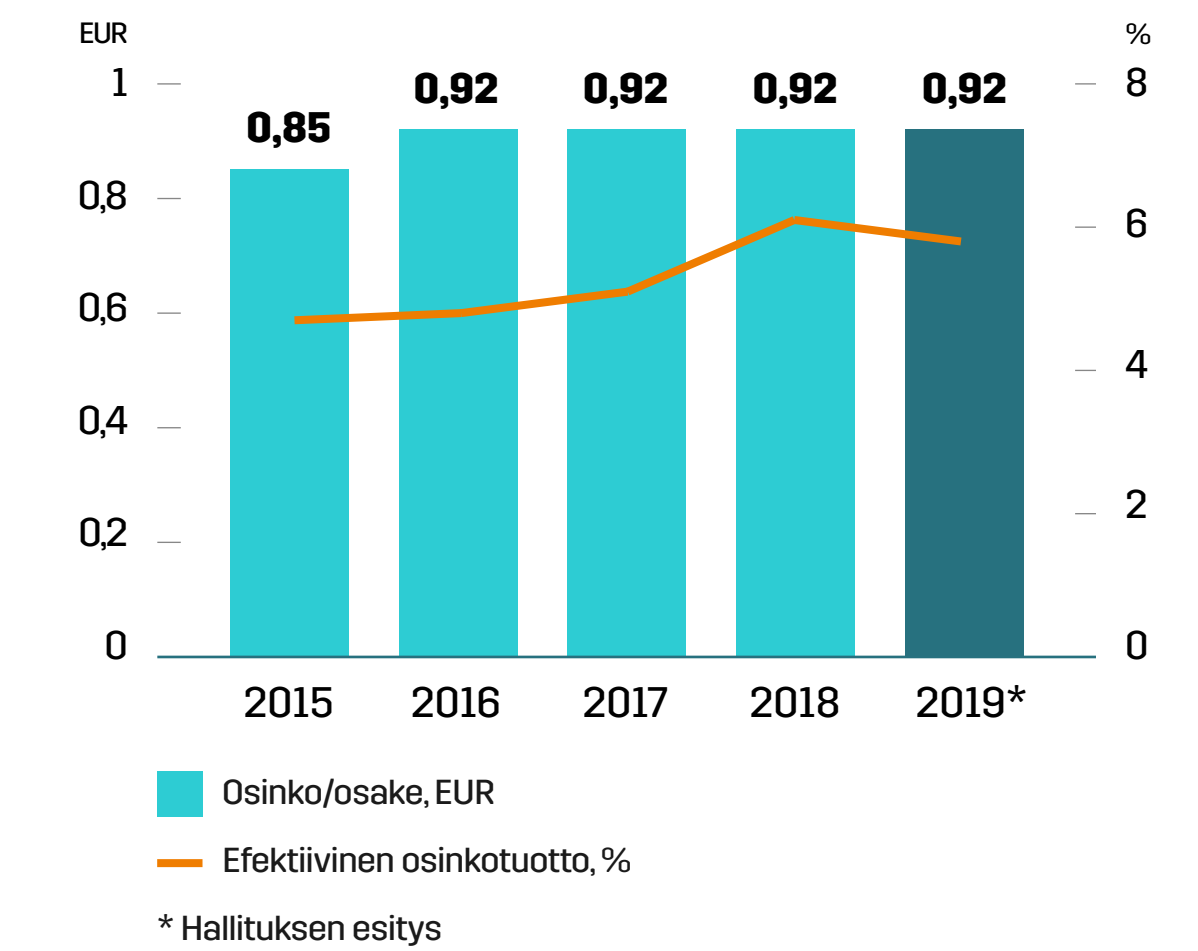
	2019	2018**	2017**
Liikevaihto, MEUR	784,3	802,2	709,5
Liikevoitto, MEUR	45,0	47,6	44,0
Voitto ennen veroja, MEUR	42,0	42,7	42,5
Oman pääoman tuotto, %	16,8	16,1	15,2
Sijoitetun pääoman tuotto***, %	12,4	12,8	13,3
Nettovelkaantumisaste, %	66,8	46,8	54,2
Omavaraisuusaste, %	35,6	38,1	38,6
Bruttoinvestoinnit, MEUR	46,1	37,8	113,2
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 207	8 600	8 663
Osakekohtainen tulos, EUR	0,90	0,89	0,87
Liiketoiminnan rahavirta/osake, EUR	2,46	2,35	1,61
Osinko/osake, EUR	0,92*	0,92	0,92

* Hallituksen esitys

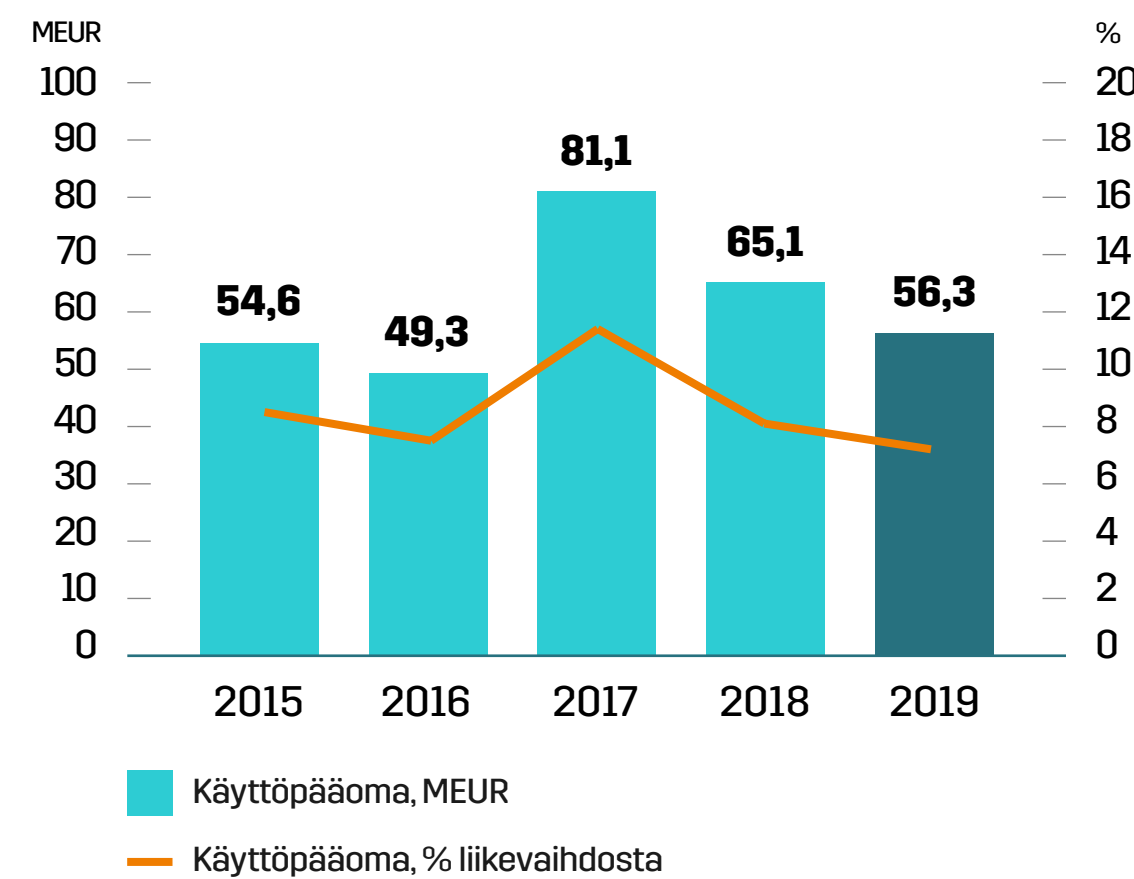
** Luvut eivät suoraan verrannollisia vuoden 2019 kanssa IFRS 16:n vuoksi

*** Liukuva 12 kk

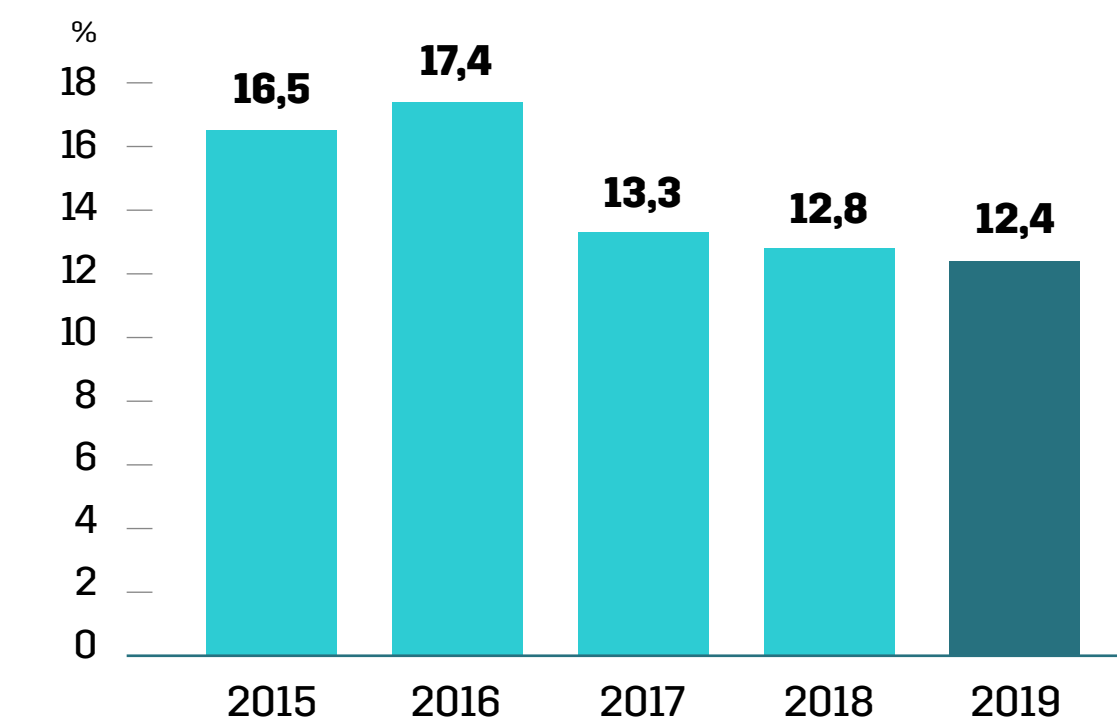
Osinko/osake

Käyttöpääoma

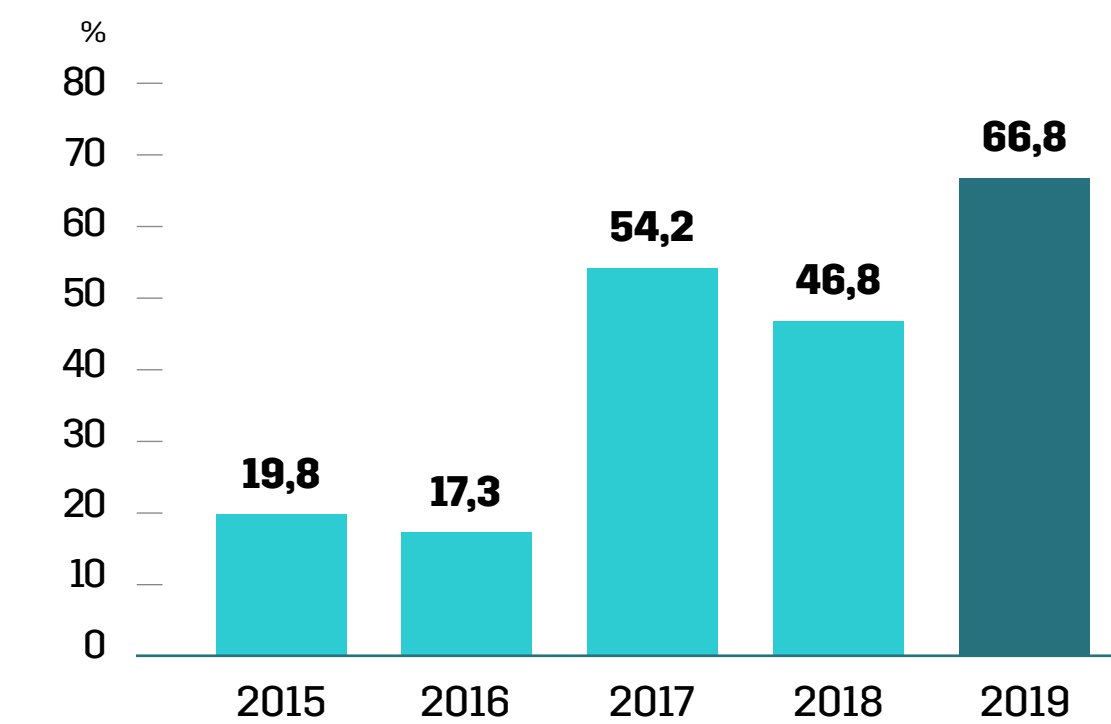

Sijoitetun pääoman tuotto*

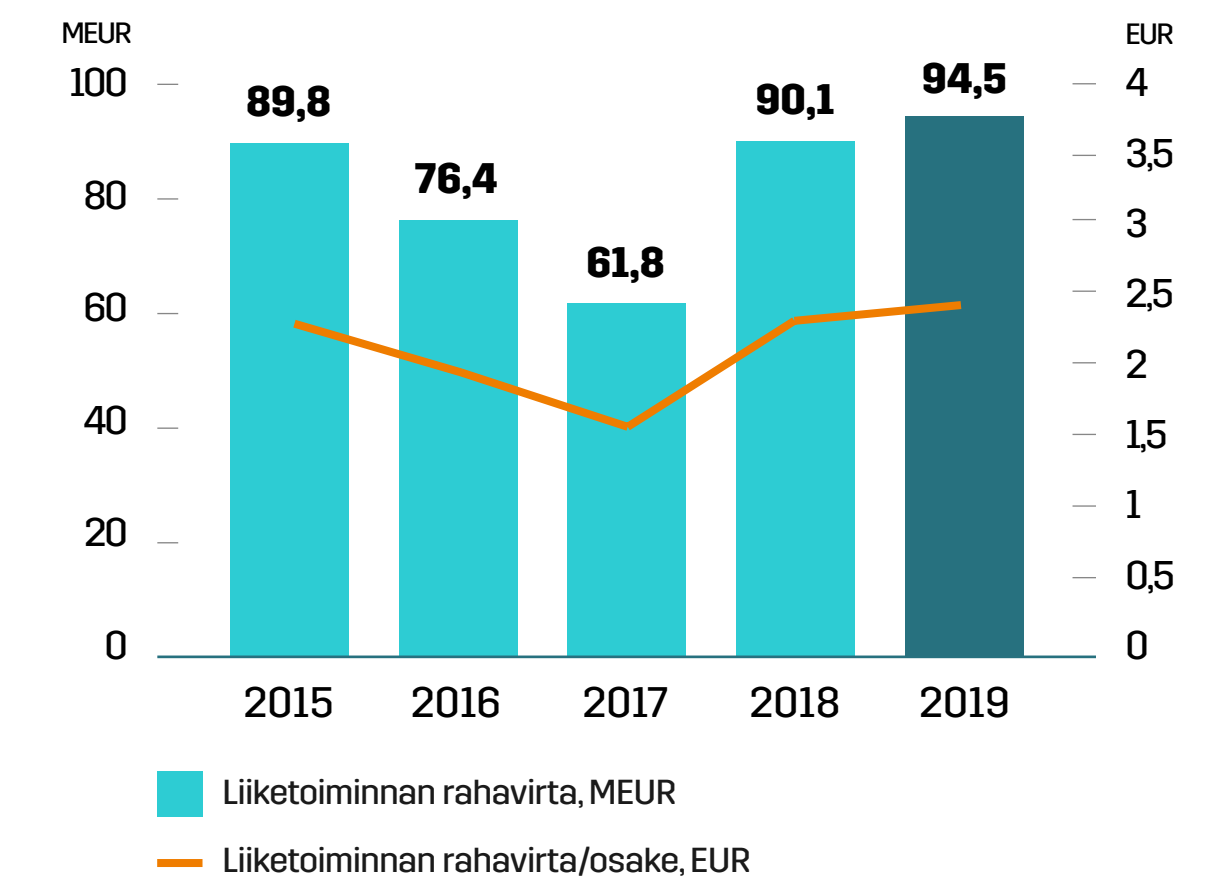

* Liukuva 12 kk

Nettovelkaantumisaste

Rahavirta

Miksi sijoittaa Lassila & Tikanojaan

Viisi syytä sijoittaa yhtiöön, joka tekee kiertotaloudesta totta:

1. Kiertotalouden ja vastuullisuuden merkityksen kasvu tukevat L&T:tä
2. L&T:llä on vahva markkina-asema ja se on edelläkävijä kiertotalouspalveluissa
3. L&T tavoittelee kannattavaa kasvua
4. L&T:n toiminta hillitsee ilmastonmuutosta
5. L&T on vastuullinen työnantaja ja sillä on positiivinen yhteiskuntavaikutus

1. Kiertotalouden ja vastuullisuuden merkityksen kasvu tukevat L&T:tä

Yli sata vuotta sitten tukkuliikkeeksi perustetusta L&T:stä on kehittynyt monien vaiheiden kautta palveluyritys, joka tekee kiertotaloudesta totta. Globaalit megatrendit, kuten ilmastonmuutos ja niukkenevat luonnonvarat, vauhdittavat kiertotaloutta ja L&T:n toimintaa.

Tulevien vuosien aikana korjausliike kestävään talouteen tuo radikaaleja muutoksia tuotantotalouteen, energiajärjestelmiin sekä tapaamme käyttää ja kuluttaa resursseja. Tämä muutos tulee tarjoamaan runsaasti uusia liiketoimintamahdollisuuksia kestäville palveluratkaisuille, jotka hillitsevät ilmastonmuutosta ja edistävät kiertotaloutta. Kehitystä vauhdittavat kiristyvät regulaatio ja kasvavat vastuullisuusvaatimukset.

Kehitämme jatkuvasti yhteistyössä asiakkaidemme kanssa kestäviä palveluratkaisuja, joilla edistetään siirtymistä kestävään talouteen. Odotamme yhteiskunnan tukevan palvelujemme kysyntää: yritykset haluavat olla vastuullisia toimijoita yhteiskunnassa, sääntelijät haluavat asettaa tiukempia ympäristövaatimuksia ja kuluttajat ovat yhä valveutuneempia ja vaativat ympäristöystävällisempiä palveluita.

2. L&T:llä on vahva markkina-asema ja se on edelläkävijä kiertotalouspalveluissa

Olemme johtava kiertotaloustoimija Suomessa, ja asemamme on vahvistunut uusien, innovatiivisten kiertotalouspalveluiden myötä. Kilpailuetumme perustuu kaikissa liiketoiminnoissa vahvaan läsnäoloon asiakkaidemme materiaalien ja rakennetun ympäristön arvoketjun eri vaiheissa sekä kilpailijoitamme laajempaan kiertotalouden palvelutarjoamaan. Meillä on kyky ja riittävät resurssit toteuttaa vaativia kiertotalousratkaisuja teollisuuden, kaupan ja kotitalouksien tarpeisiin.

Materiaalitehokkuus- ja kierrätysvaatimukset kiristyvät ja uusioraaka-aineiden merkitys teollisuuden raaka-aineena kasvaa, mikä vauhdittaa ympäristö- ja teollisuuspalveluiden kysyntää. Tällä hetkellä vain 10 % EU:n materiaaleista käytetään uudelleen.

Vastaavasti kiinteistösektorilla kiinteistökantaan ja sen infraan kumuloitunut korjausvelka, kiinteistöjen teknistyminen sekä kasvavat energiatehokkuusvaatimukset lisäävät kiinteistöjen kiertotalouspalveluiden kysyntää.

Lue lisää [Liiketoiminnat](#)-osiosta.

3. L&T tavoittelee kannattavaa kasvua

L&T tavoittelee 5 prosentin vuotuista kasvua strategia-kaudella 2019–2024. Kasvua tavoitellaan epäorgaanisesti ja yritysostoilla. Kaikki liiketoimintomme rakentavat tulevaisuuden kasvua kiertotalouteen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin pohjaten.

L&T:llä on vahva rahoitusasema ja käyttöpääoman hallinta on hyvällä tasolla. Yhtiöllä on vahva kassavirta ja tase, mitkä mahdollistavat investoinnit kasvuun ja liiketoiminnan kehittämiseen. Maksamme omistajillemme vakaata osinkoa.

Suhdannevaihtelut eivät vaikuta merkittävästi L&T:n palveluiden kysyntään, vaan tarve ammattimaisille jätehuolto-, siivous- ja kiinteistöpalveluille on tasaista. Tavoittelemme kannattavaa kasvua valituissa segmenteissämme.

Lue lisää [sijoittajasivuiltamme](#).

Miksi sijoittaa Lassila & Tikanojaan

4. L&T:n toiminta hillitsee ilmastonmuutosta

L&T:n kiertotalouden palveluratkaisut vähentävät hiilidioksidipäästöjä. L&T:n asiakkailleen toteuttamat päästövähennykset olivat vuonna 2019 1,2 miljoonaa CO₂-ekvivalentttonnia, mikä vastaa jopa 120 000 suomalaisen vuotuisia päästöjä. L&T:n omien päästöjen osuus oli tästä vain noin 4 prosenttia. Yhtiön tavoitteena on jatkuvasti kasvattaa toimintansa hiilikädenjälkeä eli positiivista ilmastovaikutusta ja pienentää omaa hiilijalanjälkeä. Suurin osa L&T:n palveluista voidaan linkittää ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

L&T on sijoittunut hyvin kansainvälisten yritysten ilmasto- ja vastuullisuustyötä arvioivissa vertailuissa. Esimerkiksi CDP Climate -arviossa sijoituimme jälleen maailman kärkiyhtiöiden joukkoon, Leadership-tasolle, toiseksi parhaalla luokituksella A-. Leadership-tason yritysten katsotaan toimivan ympäristön kannalta parhaiden käytäntöjen mukaisesti, ymmärtävän hyvin ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia sekä laativan ja toteuttavan strategioita näiden riskien ja mahdollisuuksien hillitsemiseksi tai hyödyntämiseksi.

Lue lisää [hiilikädenjäljestämme](#).

5 L&T on vastuullinen työnantaja ja sillä on positiivinen yhteiskunta-vaikutus

L&T:n tavoitteena on kasvattaa yrityksen taloudellista arvoa kestävästi sekä samalla luoda talouskasvua ja lisätä hyvinvointia. L&T on toimipaikkakunnillaan merkittävimpien työnantajien joukossa. Maksamillamme palkoilla, veroilla sekä hankinnoilla on huomattava vaikutus kuntatalouteen sekä talousalueen muuhun elinkeinotoimintaan. Kaikkiaan L&T:llä on 8 207 työntekijää, ja vuonna 2019 L&T:n verojalanjälki oli noin 174 miljoonaa euroa.

L&T tarjoaa henkilöstölleen merkityksellistä työtä sekä ura- ja kehittymismahdollisuuksia. Pyrimme toiminnassamme varmistamaan, että henkilöstömme pääsee terveenä työpäivän jälkeen kotiin ja toimintakykyisenä vanhuuseläkkeelle. Lisäksi yhtiö edistää sosiaalista vastuuta tarjoamalla työtä myös niille, joiden on vaikea työllistyä tai jotka eivät pysty välttämättä tekemään täyttä työpäivää. Keskimääräinen eläköitymisikäme oli vuonna 2019 63,2, mikä on selvästi korkeampi kuin Suomessa keskimäärin.

Lue lisää [hyvinvoivasta, monimuotoisesta ja tuottavasta työyhteisöstämme](#).

Vauhdikkaan vuoden tapahtumia

Matkamme kiertotalousajattelusta konkreettisiin tekoihin on ollut palkitseva ja tapahtumarikas. Yhdessä asiakkaidemme ja yhteistyökumppaneidemme kanssa ottamamme askeleet ovat osoittaneet, kuinka teemme kiertotaloudesta totta.

Kinkkutempulla 18 kertaa maapallon ympäri

Vuoden vaihteen jälkeen julkistettiin taas Nesteen ja Keskon kanssa toteutetun Kinkkutempun tulokset. Vuonna 2018 kolmatta kertaa järjestetty Kinkkutemppu innosti ennätysmäärän suomalaisia tekemään kiertotalousteon. Osallistujamäärä kasvoi edellisvuodesta neljälläkymmenellä tuhannella, kun 185 000 kotitaloutta kierrätti joulun paistinrasvat uusiutuvaksi polttoaineeksi. Kaikkien kotimaan joulukinkkujen paistinrasvoista yhteensä jopa 13 prosenttia eli noin 100 000 kiloa kierrätettiin uusiutuvaksi polttoaineeksi – määrällä voidaan ajaa lähes 18 kertaa maapallon ympäri! Kinkkutempusta on tullut osa suomalaista joulutraditiota, ja se järjestettiin myös vuonna 2019. Tulokset julkistetaan vuoden 2020 alussa.

TAMMIKUU

CDP-arviossa Leadership-tasolle

Vuosi käynnistyi jälleen kerran erinomaisella menestyksellä kansainvälisessä yritysten ilmastotyötä arvioivassa vertailussa, jonka toteuttaa vuosittain maailman johtavien sijoittajien toimeksiannosta kestävää taloutta ja ilmastomuutoksen torjuntaa edistävä CDP-järjestö. Sijoituimme CDP Climate -arviossa maailman kärkiyhtiöiden joukkoon, Leadership-tasolle. Leadership-tason yritysten katsotaan toimivan ympäristön kannalta parhaiden käytäntöjen mukaisesti, ymmärtävän hyvin ilmastomuutokseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia sekä laativan ja toteuttavan strategioita näiden riskien ja mahdollisuuksien hillitsemiseksi tai hyödyntämiseksi.

HELMIKUU

L&T:stä pantillisten pakkausten suurin käsittelijä

Vuoden alussa L&T ja Palpa laajensivat yhteistyötään juomapakkausten kierrätyksessä. Monivuotisen ja entistä laajemman jatkosopimuksen myötä meistä tuli Palpan materiaalien suurin käsittelijä, kerääjä ja kuljettaja. Tapamme kehittää asiakasyhteistyötämme aktiivisesti uusilla ideoilla ja palvelumalleilla olivat Palpalle tärkeitä yhteistyön laajentamisen perusteita. Merkittäväksi nousi myös pyrkimyksemme edistää työturvallisuutta sekä sisäisesti että asiakasrajapinnoissa.

MAALISKUU

Green Deal öljyjätehuollon kehittämiseksi

Green Deal on esimerkki onnistuneesta vapaaehtoisuuteen perustuvasta ympäristösääntelystä, jota L&T on aktiivisesti edistämässä. L&T on markkinajohtaja öljyjätteiden keräämisessä, ja liityimme ensimmäisenä ympäristöalan yrityksenä valtakunnallista öljyjätehuoltoa kehittävään Green Deal -sopimukseen antamalla sitouksemme öljyjätehuollon kehittämiseksi. Sitouduimme tarjoamaan jäteöljyn keräyspalvelua valtakunnallisesti tavoitteenamme, että kaikki asiakkailta keräämämme jäteöljy päätyy uudelleenkäyttöön. Sitouduimme kasvattamaan kerättävän öljyn määrää 10 prosentilla vuoteen 2025 mennessä.

Vuoden tärkeimmät tapahtumat

Mikä ihmeen Muovimuuvi?

Muovin uudelleenkäytön edistäminen on ollut viime vuosien keskeinen teema niin EU:ssa kuin Suomessa. L&T antoi oman muovisitoumuksensa Muovimuuvilla, joka tarkoittaa konkreettisia tekoja, joilla yhä suurempi osa Suomen muoveista saadaan kiertämään uusien tuotteiden raaka-aineeksi. Teemme joka päivä töitä kuluttajien ja yritysten muovinkierrätyksen laajentamiseksi, tavoitteenamme saada miljoona suomalaista muovinkeräyksen piiriin vuoteen 2020 mennessä. Muovimuuvi konkretisoitui vuoden 2019 aikana monin eri operaatioin, kuten K-Raudan kanssa yhteistyössä toteutetun ”Mökkien muovit kiertoön” -tempauksen merkeissä. Muovimuuvi jatkuu vuodelle 2020 uusin operaatioin.

L&T Korjausrakentaminen Oy Recover Nordic Groupin omistukseen

Huhtikuun lopussa saimme Recover Nordic Groupin kanssa päätökseen L&T Korjausrakentaminen Oy:n yrityskaupan viimeistelyyn liittyvät toimenpiteet. Kaupassa myimme vahinkosaneeraus- ja korjausrakentamispalveluihin keskittyneen tytäryhtiömme, L&T Korjausrakentaminen Oy:n, koko osakekannan Recover Nordic Groupille. Henkilöstölle tämä tarkoittaa vakaata tulevaisuutta vahinkosaneerauksen markkinajohtajan matkassa sekä mahdollisuutta kehittyä kasvavan yhtiön eri palveluiden mukana. Asiakkaille tämä tarkoittaa tuttujen luotettavien palveluidemme jatkumista vahvistunein voimin.

L&T julkaisi Global Compact -edistymisraporttinsa

Sitouduimme vuonna 2018 tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen periaatteita. Julkaisimme keväällä 2019 ensimmäisen edistymisraporttimme, jossa kuvailimme vuoden 2018 aikana tekemiämme toimenpiteitä, joiden avulla olemme edistänyt Global Compactin ja sen periaatteiden integrointia yhtiön liiketoimintastrategiaan, kulttuuriin ja päivittäiseen toimintaan. Vuoden 2019 edistymisraportti julkaistaan osana yhtiön GRI-standardien mukaista vastuullisuusraporttia.

HUHTIKUU

TOUKOKUU

Molok ja Lassila & Tikanoja parantavat yhdessä kiinteistöjen lajittelumahdollisuuksia

Tehokas kierrättäminen vaatii toimivat jätesäiliöt. Ihmiset tahtovat lajitella ja sen täytyy olla vaivatonta. Huhtikuussa Molok Oy solmi kanssamme yhteistyösopimuksen, jonka myötä L&T toimii Molok Oy:n valtuutettuna huoltoliikkeenä valtakunnallisesti ympäri Suomen. Yhtiöiden välisellä huoltokumppanuudella arki taloyhtiöiden kiinteistöhuollossa helpottuu. Näin edistämme yhdessä Molok-jätepisteiden pitkäikäistä käyttöä sekä parannamme taloyhtiöiden asukkaiden asumiskokemusta.

Vastuullinen Kesäduuni 2019

Olimme jälleen mukana Vastuullinen Kesäduuni -kampanjassa, tällä kertaa pääyhteistyökumppanina. Nuorten työllistämismahdollisuuksien edistäminen on keskeinen osa omaa sosiaalista vastuutamme. Meillä on paljon erilaisia työmahdollisuuksia, jotka tarjoavat nuorille arvokasta työkokemusta, ensimmäisiä askeleita työelämään ja miksei uramahdollisuuksiakin.

Saimme kampanjan aikana runsaasti toivottua näkyvyyttä nuorten keskuudessa somessa ja eri medioissa blogien, artikkelien, some-nostojen ja esimerkiksi videoiden avulla, mutta ennen kaikkea arvokasta tietoa siitä, miten voisimme kehittää työpaikkaamme nuorten silmin tulevina vuosina.

Vuoden tärkeimmät tapahtumat

Vahvistimme palveluitamme Kymenlaaksossa

Ostimme haminalaisen säiliöiden pesuun erikoistuneen Tank Service Finland Oy:n osakekannan. Yhtiön päätoimiala on erilaisten säiliöiden pesu sekä siihen liittyvät palvelut, kuten konttien varastointi, korjaus, katsastus ja lämmitys, ja sen liikevaihto on noin 800 000 euroa. Kauppa on osa L&T:n strategian mukaista maantieteellistä laajenemista.

Uusi materiaalitehokkuuskeskus Pohjois-Suomeen

Käynnistimme Pohjois-Suomen uuden materiaalitehokkuuskeskuksen rakentamisen. Keskus aloittaa toimintansa vuonna 2020. Se tulee prosessoimaan alueella syntyviä teollisuuden sivuvirtoja ja pilaantuneita maa-aineksia hyödynnettäviksi materiaaleiksi.

Suomi siirtyi modernin muovinkierrätyksen kärkeen

Syyskuussa muovinkierrätyslaitoksemme Merikarvialla otettiin käyttöön Pohjois-Euroopan moderneinta teknologiaa jätemuovien käsittelyyn. Investoinnin myötä yritystoiminnassa syntyvät haasteellisemmat ja likaisemmatkin muovijätteet saadaan tehokkaasti palautettua kotimaisen muoviteollisuuden raaka-aineeksi. Muovinkierrätyslaitoksemme on suuri hiilikädenjälki. Laitoksen tuottamalla uusiomuovilla pystytään korvaamaan neitseellisen muovin valmistusta ja täten säästämään yli 400 000 tynnyriä öljyä vuodessa ja vähentämään hiilidioksidipäästöjä jopa 40 000 tonnia vuodessa.

KESÄKUU

HEINÄKUU

ELOKUU

SYYSKU

L&T lopetti ensimmäisenä glyfosaatin käytön

Kesäkuussa julkistimme lopettavamme luonnon monimuotoisuutta vahingoittavan glyfosaatin käytön ensimmäisenä valtakunnallisena toimijana Suomessa. Glyfosaatista ja sen kuormittavuudesta on saatu uutta tutkimustietoa viime vuosina runsaasti. Halusimme tällä päätöksellä edistää luonnon monimuotoisuutta sekä henkilöstömme ja alueita käyttävien ihmisten turvallisuutta.

Kaupunkijalostamo edistää uuden sukupolven kestäviä materiaali- ja energiaratkaisuja

Lähdimme kehittämään yhteistyössä Helsingin energiayhtiön sekä teknologian tutkimuskeskus VTT:n kanssa kaupunkijalostamo, jonka tarkoituksena on jalostaa kierrätyslaitosten, teollisuuden sekä maa- ja metsätalouden sivuvirroista korkean jalostusasteen biopolttoaineita ja -raaka-aineita. Jalostamon sivuvirtana syntyvä lämpö hyödynnetään Helsingin alueen kiinteistöjen lämmitykseen ja laitoksesta syntyvä hiilidioksidi sidotaan uusien raaka-aineiden valmistukseen. Kaupunkijalostamo on tärkeä askel kohti päästötöntä energia- tuotantoa ja biotaloutta ilmastonmuutoksen hillitsemisessä.

Vuoden tärkeimmät tapahtumat

Uudenlainen räjäytyspuhdistus puhdistaa kattilat prosessia keskeyttämättä

Lokakuussa julkistimme teollisuudelle jo tutusta räjäytyspuhdistuksesta edelleen kehitetyn uuden teollisuuskattiloiden puhdistustekniikan, joka syntyi oman tuotantopäällikkömme Hannu Honkasalon käsissä. Uudella tekniikalla pystymme nyt puhdistamaan teollisuuden kattilat turvallisest käynnin aikana, eikä prosessia tarvitse enää ajaa alas puhdistuksen ajaksi. Uudella menetelmällä vähennetään merkittävästi teollisuuden päästöjä prosessin alasajo- ja ylösajovaiheessa.

L&T:lle tunnustus energia-työstään Ruotsissa

Systemaattisen energiatyömme ansiosta olemme nyt yksi EEF:n eli Ruotsissa yritysten energiatehokkuutta edistävän Energieffektiviseringsföretagen-yhdistyksen auktorisoiduista yrityksistä. EEF:n auktorisoinnin tarkoitus on varmistaa, että energiapalvelut ja energiatehokkaat tuotteet toimitetaan asiakkaille selkeästi, korkealaatuisesti ja asiakkaiden parasta silmällä pitäen.

Hiilineutraali jätehuolto 7 000 asukkaalle

Marraskuussa tarjoamamme hiilineutraali jätehuolto otti harppauksen eteenpäin, kun Turun Ylioppilaskyläsäätiö (TYS) hankki kaikkien asunto-kohteidensa jätehuollolle hiilineutraali jätehuolto-palvelun. TYS:n asunnoissa asuu noin 7 000 asukasta, joten hiilineutraalilla jätehuollolla on iso merkitys ja se edesauttaa Turun kaupungin päästötavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyösopimus onkin konkreettinen esimerkki siitä, miten asiakkaamme ovat todellisia edelläkävijöitä ja miten voimme auttaa heitä tekemään todellisia tekoja ympäristön hyväksi.

LOKAKUU

MARRASKUU

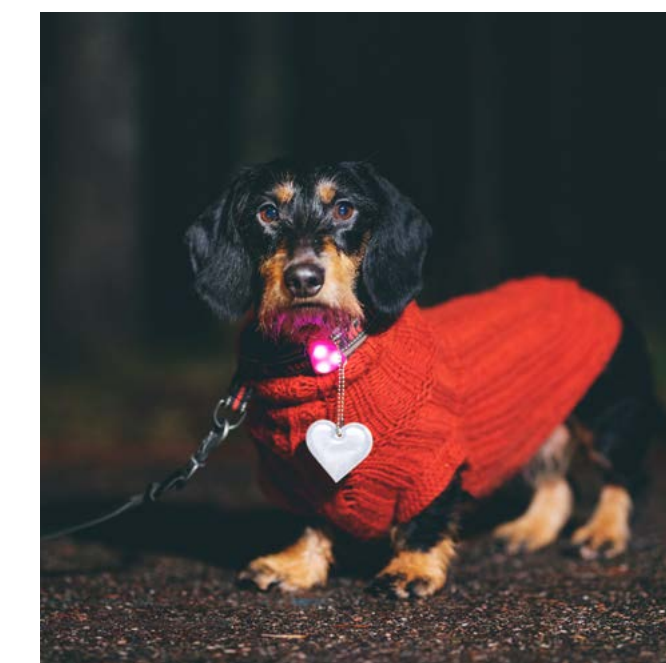
JOULUKUU

Oppimisympäristöopilla rakennetaan suomalaisesta koulusta vielä parempaa

Vuonna 2019 jalkauduimme koulumaailmaan riemukkaalla pilottiprojektilla, jossa suomalaisesta huippukoulusta rakennetaan vielä parempaa. Kehitämme Suomen koulujen parhaaksi uuden oppiaineen, oppimisympäristöopin. Kun oppimisympäristö paranee, oppilaat voivat paremmin, oppivat paremmin ja opettajien työolot kohentuvat. Samalla teemme kiertotaloudesta totta auttamalla koululaisia kasvamaan kestävä kehityksen natiiveiksi. Asiantuntijoidemme neuvot ovat vapaasti jokaisen käytettävissä, kun opettajan opas julkaistaan vuonna 2020.

L&T järjesti pääomamarkkinapäivän sijoittajille

Tilaisuudessa toimitusjohtaja Eero Hautaniemi jakoi visiotaan L&T:n tulevaisuudesta sijoittajille ja analyytikoille yhdessä yhteiskuntasuhdejohtaja Jorma Mikkosen, talousjohtaja Valtteri Palinin sekä toimialajohtajien kanssa. Esittelimme paikalla olleille sijoittajille strategiaamme, markkinanäkymiämme ja käytännön toimenpiteitä kiertotalouden edistämiseksi.

Joulutekomme vuonna 2019

Lassila & Tikanoja luo turvaa teille. Joulua ennen ja sen jälkeenkin eletään vuoden pimeintä aikaa. Siksi jaoimme joululahjana tänäkin vuonna 50 000 kierrätysmuovi-heijastinta. Heijastimia jakoivat kiertotalouden käytännöntekijät eli työntekijämme ympäri Suomen. Heijastimien jakamisen lisäksi olimme jälleen mukana keräämässä kinkkujen paistinrasvoja talteen osana Kinkkutempu 2019 -tempausta.

Siirtyminen kestävään talouteen tukee liiketoimintaamme

Vuonna 2019 L&T:n toimintaympäristö kehittyi kokonaisuutena positiiviseen suuntaan. Ymmärrys kiertotalouden merkityksestä ilmastonmuutoksen torjunnassa lisääntyi. Samalla yritysten ja kaupunkien rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa korostui, mikä vauhditti kestävien liiketoimintaratkaisujen kysyntää. Työmarkkinatilanne vaikeutui entisestään.

Kiertotalous kriittisessä roolissa ilmastonmuutoksen torjunnassa

IPCC:n raportin myötä kiertotalous on entistä kriittisemmässä roolissa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Kiertotalouden avulla pyritään tulevana vuosina hillitsemään ilmastonmuutoksen rinnalla luonnonvarojen ylikulutusta. Kiertotalousregulaation fokus on tähän saakka ollut yhdyskuntajätteissä, joiden osuus kokonaisjättemäärästä marginaalinen (EU:n alueella tuotantorakenteesta riippuen 4–10%). Tulevana vuosina kiertotalouden painopiste siirtyy rakentamisen ja teollisuuden jätteisiin sekä maa- ja

metsäteollisuuden sivuvirtoihin, mikä avaa uusia markkinamahdollisuuksia.

Kiinan jätteiden tuontikielto aiheutti markkinahäiriön

Kiinan asettama jätteiden tuontikielto astui voimaan vuoden 2018 alusta lukien. Se on aiheuttanut globaalin markkinahäiriön uusioraaka-aineiden (muovit, kuidut, metallit) kysynnässä. EU:n tulee jatkossa pystyä hyödyntämään alueella syntyvät jätteen entistä itsenäisemmin, mutta tarvittavan kierrätysinfran ja nielujujen rakentaminen tulee viemään vielä vuosia. Tilanteen korjaamiseksi tarvitaan määrätietoisia politiikkatoimia kierrätysraaka-ainemarkkinoiden vahvistamiseksi.

Suomen hallitusohjelma 2019–2023 tukee siirtymistä kiertotalouteen

Suomen hallitusohjelma sisältää erittäin kunnianhimoiset ilmastotavoitteet, joilla pyritään muuttamaan Suomi vähähiiliseksi yhteiskunnaksi seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kierto- ja biotalous, energiatehokkuuden parantaminen sekä uudet teknologiat ovat keskeisessä roolissa muutoksen toteuttamisessa. Niiden kehittymistä pyritään vauhdittamaan investointitukien ja kestävä kehityksen verouudistuksen avulla.

Uusien kierrätystavoitteiden implementointi Suomeen

EU:n komissio hyväksyi joulukuussa 2015 kiertotalouden toimenpideohjelman, jonka tarkoituksena on vauhdittaa Euroopan siirtymistä kiertotalouteen. Tähän liittyen vuonna 2018 EU:ssa hyväksyttiin jätesäädöspaketti, joka mm. asettaa entistä kunnianhimoisemmat tavoitteet yhdyskuntajätteiden ja pakkausjätteiden kierrätykselle. Ympäristöministeriön asettama työryhmä valmisteli vuonna 2019 esityksen tarvittavista toimenpiteistä jäte-direktiivien implementoimiseksi kansalliseen jätelainsäädäntöön.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Vuonna 2019 L&T:n yhteiskunnallisen vaikuttamisen painopisteinä olivat:

1. Kiertotalouden edistäminen
2. Kuntien palvelumarkkinoiden avaaminen
3. Kilpailuneutraliteetin varmistaminen
4. Työvoimapolitiittiset toimenpiteet työvoiman saannin varmistamiseksi
5. Markkinaehtoisen jätteenkeräystoiminnan turvaaminen

Megatrendit, kuten ilmastonmuutoksen torjunta ja kestävien liiketoimintaratkaisujen kysyntä, tukevat liiketoimintaamme.

L&T:n yhteiskunnallisen vaikuttamisen painopisteet 2019

Tavoite	Tausta	Regulaatio	L&T:n kanta
Kiertotalouden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> EU:n komissio hyväksyi 2015 kiertotalouden toimenpideohjelman, jonka tarkoituksena on vauhdittaa Euroopan siirtymistä kiertotalouteen. Tähän liittyen EU:n komissio hyväksyi 2018 jätesäädöspaketin, jolla vauhditetaan siirtymistä kiertotalouteen. 	<ul style="list-style-type: none"> YM:n asettama työryhmä valmisteli 2019 esityksen tarvittavista toimenpiteistä jätedirektiivien implementoimiseksi kansalliseen jätelainsäädäntöön. Yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteet nousivat nykyisestä 50 %:sta 65 %:n vuoteen 2030 mennessä. Pakkausjätteen kierrätystavoite nousi 70 %:in vuoteen 2030 mennessä, tavoitteet vaihtelevat materiaaleittain. Hallituksen esitys on edelleen valmistelussa ja tavoitteena on saada jätelain muutos voimaan kesällä 2020. 	<ul style="list-style-type: none"> L&T kannattaa ehdotettuja toimia jätteen syntyapaikalajittelun ja kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen lisäämiseksi. L&T vastustaa ehdotuksessa kunnille osoitettua lakisääteistä yksinoikeutta pakkausjätteiden keräämiseksi asuin- ja kiinteistöiltä sekä esitystä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkauttamista. L&T toivoo esitykseen keinoja, joilla sujuvoitetaan jätteiden tuotteistusta ja sitä kautta käyttöä korvaavana raaka-aineena. L&T toivoo kierrätystavoitteiden rinnalle tehokkaita ohjauskeinoja, joilla edistetään kierrätystä sekä uusioraaka-aineiden markkinoiden kehittymistä.
Työvoiman saannin varmistaminen	<ul style="list-style-type: none"> Työvoimavaltaisella palvelusektorilla on koko ajan suurempia haasteita löytää osaavaa työvoimaa. Työvoiman saannin haasteet ovat pahentumassa ikäluokkien pienenemisen myötä. Työvoimapula on kasvamassa valtakunnalliseksi haasteeksi ja pullonkaulaksi palvelusektorin kehittymiselle. 	<ul style="list-style-type: none"> Suomen hallitus on asettanut hallituskaudelle 75 % työllistämistavoitteen. Tavoitteen toteuttamiseksi on valmistelussa laajoja työvoima-poliittisia uudistuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> Palvelusektori on tulevaisuudessa entistä riippuvaisempi ulkomaisesta työvoimasta. Sen käyttöä pitäisi helpottaa poistamalla tarveharkinta sekä sujuvoittamalla lupaprosesseja. Työmarkkinoiden ulkopuolella on kasvava joukko sellaisia ihmisryhmiä, jotka eivät ilman erityistoimenpiteitä työllisty. L&T näkee nämä erityisryhmät tärkeänä työvoimaresurssina ja haluaa edistää erityisryhmien työllistämistä. Koulutuspuolella tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä yritysten ja oppilaitosten välillä. Mikäli osatyökykyiset halutaan pitää työelämässä, eläkejärjestelmään pitäisi luoda tähän tukevat kannusteet.
Kilpailuneutraaliteetin varmistaminen yksityisten ja julkisten yritysten välillä	<ul style="list-style-type: none"> 1.1.2017 voimaan tullut hankintalaki asetti tiukat sidosyksikkörajat (ulosmyynti 5 % ja enintään 500 000 euroa) julkisina hankintayksikköinä toimiville yhtiöille. Jätealalle asetettiin erityinen 10 % sidosyksikköraja vuoteen 1.1.2030 asti. 	<ul style="list-style-type: none"> 1.1.2020 astuu voimaan jätelakimuutos, jolla luodaan sähköinen tietoaalusta sen varmistamiseksi, että kuntien ns. toissijainen jätehuoltovastuu voidaan toteuttaa markkinoilla kilpailuneutraaliteetti varmistuen. Suomen hallitusohjelman mukaan jätealalle säädetään pysyvä 10 % ulosmyyntiraja 1.1.2030 alkaen. 	<ul style="list-style-type: none"> Jätehuolto integroituu yhä tiiviimmäksi osaksi yleistä raaka-ainemarkkinaa, minkä vuoksi jätemarkkinoita tulee uudistaa ja avata. Nykyinen hierarkkinen ja eksklusiivinen vastuunjakomalli hidastaa teknologia- ja palveluinnovaatioita sekä uusioraaka-ainemarkkinoiden kehittymistä. L&T:n mielestä jätealalla ei tulisi olla julkisiin hankintoihin liittyvää erityissääntelyä vaan siihen pitäisi soveltaa samoja sidosyksikkörajoja kuin muihinkin julkisiin palveluihin. Julkisen sektorin on toimittava markkinoilla yhtiömuodossa ja hinnoiteltava palvelunsa markkinaehtoisesti ja markkinaehtoinen toiminta on eriytettävä läpinäkyvästi kirjanpidossa.

Toimintaympäristö

Tavoite	Tausta	Regulaatio	L&T:n kanta
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> IPCC:n julkaisemat raportit ovat osoittaneet, että toimenpiteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi eivät ole riittäviä ja siksi tavoitteet ja toimenpiteet tulee uudelleentarkasteluun. Vuoteen 2030 mennessä CO₂ päästöjä on sovittu vähennettäväksi 40 %. Tämän lisäksi on päästökauppaa, taakanjakosektoria ja maankäyttöä koskevat säädökset, energiatehokkuusdirektiivi sekä uusiutuvan energian direktiivi on uusittu viimeisten vuosien aikana. Samalla kun päästövähennystavoitteita on kiristetty, on tunnustettu, että samanaikaisesti on myös välttämätöntä ylläpitää ja kasvattaa metsien ja maapohjan hiilinieluja. Tiukentuvat ilmastotavoitteet pakottavat meidät korvaamaan fossiiliset polttoaineet energian ja lämmön tuotannossa nopeutetulla aikataululla. Päästöjen vähentämisen rinnalla tarvitaan aktiivisia toimenpiteitä hiilinielujen lisäämiseksi. Uudet teknologiat eivät vielä mahdollista siirtymistä uusiutuvaan ja CO₂-neutraaliin energiantuotantoon. Biopolttoaineet ovat siirtymäkauden ratkaisuna kriittisessä roolissa. Kiristyvien tavoitteiden rinnalle tarvitaan keinoja, joilla uusiutuvasta energiasta tehdään fossiilista houkuttelevampi vaihtoehto. 	<ul style="list-style-type: none"> Parhaillaan EU:n jäsenvaltioissa valmistellaan kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia vuoteen 2030 kunnianhimoisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Samanaikaisesti jäsenvaltiot valmistelevat pitkän aikavälin vähäpäästöisyysstrategioita, joissa esitetään suunnitelmat CO₂ päästöjen ja hiilinielujen kehityksestä 2050. Loppuvuodesta 2019 EU uusi komissio esitteli uuden Green Deal -ohjelmansa, joka sisältää komission ilmastotavoitteet tulevalle toimintakaudelle. Ohjelman tavoitteena on <ul style="list-style-type: none"> Saada ilmastoneutraaliustavoite lakiin Uudistaa energiaverotus Biljoonan euron investointituet ilmastoinvestointeihin seuraavaan vuosikymmenen aikana 2030 päästövähennystavoitteen kiristäminen 55 %:iin Päästökaupan laajentaminen liikenteeseen ja rakentamiseen Kestävän rahoituksen kriteerit Hiilitullijärjestelmä Suomen hallitusohjelmassa asetettiin kunnianhimoiset kansalliset ilmastotavoitteet: <ul style="list-style-type: none"> Päästötön sähkön- ja lämmöntuotanto 2030 Maailman ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta ja hiilineutraalius 2035 Kestävän kehityksen verouudistus 	<ul style="list-style-type: none"> L&T kannattaa kuvattuja aloitteita ja toimenpiteitä, joilla ilmastonmuutoksen aiheuttamat vaikutukset minimoidaan. Energia-, ilmasto- ja jätepolitiikkaa pitäisi johtaa yhtenä kokonaisuutena. Poliitiikan tulisi olla pitkäjänteistä ja ennustettavaa kriittisten teknologioiden ja investointien synnyttämiseksi. Päästökaupparektorilla toimenpiteet on kohdistettava uusien teknologioiden kehittämiseen ja käyttöönottoon. Teollisuuden prosessipäästöjen vähentäminen edellyttää uusien teknologioiden lisäksi kiertotalouden uusia ratkaisuja Biopolttoaineet ja erilaiset jättepohjaiset polttoaineet ovat siirtymäkauden ratkaisuna kriittisessä roolissa niin ETS- kuin ESD-sektorilla. Tarvitaan uusien teknologioiden läpimurtoa, joissa biomassasta ja erilaisista sivuvirroista voidaan modulaarisesti valmistaa energiaa, raaka-aineita, ravinteita ja kemikaaleja. Taakanjakosektorissa polttoaineverotuksen ja julkisten hankintojen tulisi ohjata puhtaampien liikepolttoaineiden käyttöön. Hiilinielujen kiihdyttämiseksi tarvitaan ohjauskeinoja, joilla nuorten metsien lähes miljoonaan hehtaarin kasvaneet harvennusrästit voidaan toteuttaa. Yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon (CHP) toimintaedellytykset on turvattava. CHP-tuotannolla metsähakkeesta saadaan valmistettua erittäin hyvällä hyötysuhteella sähköä ja lämpöä. CHP-tuotannolla varmistetaan sähkön tuotantokapasiteetti kylmiin ja pimeisiin vuodenaikoihin.

Toimintaympäristö

Edunvalvontajärjestöt, ohjelmat, hankkeet ja verkostot

L&T:n edunvalvonnan painopiste on kiertotalouden toimintaedellytysten turvaamisessa. Yhteensä L&T kuuluu lähes sataan paikalliseen, alueelliseen, valtakunnalliseen tai EU-tasoiseen edunvalvontajärjestöön.

Osallistumme hallitustasolla tai työryhmissä muun muassa seuraavien edunvalvontajärjestöjen toimintaan:

- YTP, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry
- ALT, Autoliikenteen Työntajaliitto ry
- Kiinteistötyönantajat ry
- Bioenergia ry
- Kemianteollisuus ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto
- FEAD, Federation of Waste Management and Environmental Services
- Association for Waste recycling (AWR) in Russia
- BIR, Bureau of International Recycling, paper division
- ERPA, European Recovered Paper Association
- Fastighetsentreprenörerna
- AFF-forum

Lisäksi osallistumme aktiivisesti muun muassa seuraaviin kiertotaloutta, vastuullista liiketoimintaa tai materiaali- ja energiatehokkuutta edistäviin ohjelmiin, hankkeisiin ja verkostoihin:

- Sitra, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto: Kiertotalouden tiekartan päivittäminen ja siitä johdetut projektit
- CLC, Climate Leadership Council: Kierto- ja biotaloutteen liittyvät työryhmät
- Pääkaupunkiseudun Smart & Clean -säätio
- Business Finland: Virtuaalinen palveluympäristö, palvelullistettu tieto ja teknologia -hanke.
- VTT, Wastebusters-hanke
- Aalto-yliopisto, kiinteistöjen sisäilman laatua kehittävä Sisäilmapoliisi-hanke
- FIBS, Finnish Business and Society, yritysvastuuverkosto
- Hinku, Suomen hiilineutraalit kunnat -hanke
- Ilmastokumppanit, Helsingin kaupungin ja elinkeinoelämän yhteistyöverkosto
- Nolla tapaturmaa -foorumi
- UUMA 3 eli uusiomateriaalien käyttö maarakentamisessa -hanke
- Clic eli Circular Economy Service Platform development -hanke, joka saattaa yhteen materiaalien tuottajat ja uusiomarkkinat.
- Teolliset symbioosit Suomessa -toiminta, jolla pyritään auttamaan yrityksiä ja muita toimijoita tehostamaan keskinäistä resurssien hyödyntämistä sekä synnyttämään uutta liiketoimintaa.
- Virtuaalinen palveluympäristö-D eli Virpa-D -projekti, jonka tavoitteena on luoda maailmanluokan käyttäjäkokemuksia toimitilojen käyttäjille työn tuottavuuden, arjen sujuvuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.
- EEF eli Energieffektiviseringsföretagen, joka kokoaa yhteen energiatehokkuuden parantamiseen tähtäviä palveluntoimittajia.
- HVE eli Higher Vocational Education. Hankkeessa Ruotsin L&T:n työntekijät osallistuvat koulujen joutokuntien työskentelyyn tavoitteena parantaa koulutusta ja opiskelijoiden työllistymistä. Osa entisistä opiskelijoista on työllistynyt L&T:lle.

Liiketoiminnat

Ympäristöpalvelut

Ympäristöpalvelut auttaa asiakkaitaan toteuttamaan kiertotaloutta. Palveluihimme kuuluvat jätehuolto- ja kierrätyspalvelut, ympäristötuotteet, ympäristöjohtaminen sekä uusiutuvat energianlähteet.

14 miljoonaa

Ympäristöpalveluiden
astiatyhjennysten määrä

Teollisuuspalvelut

Teollisuuspalveluihin kuuluvat prosessipuhdistus ja viemärihuolto, vaaralliset jätteet sekä ympäristörakentamisen palvelut. Palvelemme asiakkaitamme jäte- ja sivuvirta-arvoketjussa jätteiden synnystä niiden uusio- ja hyötykäyttöön.

Yli
300 000 tonnia

Teollisuuspalveluissa
hyötykäytettyjen sivuvirtojen ja maa-aineisten
määrä

Kiinteistöpalvelut Suomi

Kiinteistöpalvelut Suomi tuottaa kiinteistöjen kiertotalouden palveluratkaisuja tarjoamalla siivous- ja tukipalveluita, kiinteistöhuoltoa ja teknisiä palveluita. Tavoitteenamme on parantaa asiakkaidemme kiinteistöjen arvoa ja elinkaarta sekä parantaa kiinteistöjen käyttäjien tyytyväisyyttä.

15 000

Kiinteistöpalvelut Suomen
asiakaskohteiden määrä

Kiinteistöpalvelut Ruotsi

Kiinteistöpalvelut Ruotsi tekee kiertotaloudesta totta tuottavilla kiinteistöillä, joilla on pitkä ja kestävä elinkaari. Tarjoamme kiinteistöille teknisiä palveluita ja siivouspalveluita.

11 000 neliometriä

Kiinteistöpalvelut Ruotsin
kiinteistökäytön asiakas-
kiinteistöjen pinta-ala

STRATEGIA JA ARVONLUONTI

23 Strategia ja arvonluonti

28 Tavoitteet 2024

L&T:n strategia: Luomme enemmän arvoa kiertotaloudella

Syksyllä 2019 Lassila & Tikanoja päivitti strategiansa strategiakaudelle 2019–2024. Uusi strategia osuu ajankohtaan, jossa ratkaistavana on isoja kysymyksiä ilmastonmuutoksen torjuntaan ja kestävään talouteen liittyen. Strategiallamme ”Luomme enemmän arvoa kiertotaloudella” haluamme ratkaista näitä isoja kysymyksiä ja tarttua kiertotalouden mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin yhdessä asiakkaidemme kanssa.

L&T:n päivitetyn strategian ytimessä on edelleen kiertotalous, mutta yhtiön positiointia kiertotalouskentässä on vahvistettu. Jatkossa tehtävänä on tehdä kiertotaloudesta totta ja auttaa asiakkaitamme heidän vastuullisuustavoitteidensa saavuttamisessa.

Kaikki liiketoimintomme rakentavat tulevaisuuden kestäväää kasvua kiertotalouteen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin pohjaten.

- **Ympäristöpalveluiden** tehtävänä on hoitaa asiakkaiden materiaalit tehokkaasti kiertoon mahdollisimman korkealla jalostusasteella sekä korvata fossiilisia polttoaineita uusiutuvilla raaka-aineilla.
- **Teollisuuspalvelut** palauttaa teollisuuden ja yhdyskunnan jätteitä ja sivuvirtoja hyötykäyttöön sekä huolehtii teollisuuden prosessien huollosta.
- **Kiinteistöpalvelut** parantavat asiakkaiden kiinteistöjen arvoa ja tavoittelevat energiatehokkuuden jatkuvaa parantamista kiertotalouden logiikkaa tukien.

Yhtiön kehittämistä ohjaavat periaatteet:

Pyrimme toimimaan markkinoissa, jotka kasvavat bruttokansantuotetta nopeammin ja joissa

- voimme olla markkinan kolmen isoimman yrityksen joukossa,
- toimintamme on vaikeasti korvattavissa,
- on luotavissa kilpailuetuja ja
- on synergiaa kiertotalouteen.

Kiertotalous tarkoittaa olemassa olevien resurssien fiksumpaa ja tehokkaampaa käyttöä. Kiertotaloudessa olemassa olevien materiaalien ja kiinteistöjen arvo säilytetään mahdollisimman pitkään tuotavassa käytössä.

TEEMME KIERTO- TALOUSTESTA TOTTA

ASIAKKAILLE

Tuemme asiakkaiden vastuullisuutta, luomme erinomaisia asiakaskokemuksia ja kehitämme alamme parhaita palveluita.

HENKILÖSTÖLLE

Tarjoamme merkityksellistä työtä, pidämme huolta henkilöstöstämme ja luomme mahdollisuuksia kehittyä.

YHTEISKUNNALLE

Torjumme ilmastonmuutosta, tuomme uusia ratkaisuja kiertotalouteen ja edistämme sosiaalista vastuuta työllistämisen kautta.

OMISTAJILLE

Pyrimme nopeaan kasvuun kestävässä kehityksessä edistävissä liiketoiminnoissa ainutlaatuisella kiertotalousosaamisella. Organisen kasvun rinnalla investoimme tulevaisuuden markkinoihin.

LUOMME
ENEMMÄN ARVOA
KIERTOTALOUDELLA

Parannamme kiinteistöjen arvoa ja käyttäjien tyytyväisyyttä

Hoidamme yhteiskunnan materiaalit kiertoon

Hyödynnämme teollisuuden sivuvirrat ja pilaantuneet maat

Parannamme energiatehokkuutta

HUOMISELLA TÖISSÄ

Luomme enemmän arvoa kiertotaloudella

Panostamalla vastuullisiin kiertotalouden ratkaisuihin tavoittelemme kasvavaa arvoa kaikille keskeisille sidosryhmillemme.

- **Arvo asiakkaille:** Strategiamme on tukea asiakkaidemme vastuullisuutta, luoda erinomaisia asiakaskokemuksia ja kehittää alamme parhaita palveluita. Tekemämme työn arvo näkyy esimerkiksi parempana kierrätysasteena, tehostuneena energiankulutuksena tai kiinteistöjen käyttäjien tyytyväisyytenä. Kehitämme jatkuvasti palveluitamme asiakastarpeiden mukaisesti ja mittaamme onnistumistamme säännöllisesti. Tavoitteenamme on erinomainen ja jatkuvasti parantuva asiakaskokemus.
- **Arvo henkilöstölle:** Tarjoamme henkilöstöllemme merkityksellistä työtä, pidämme heistä huolta ja luomme mahdollisuuksia kehittyä. Haluamme, että henkilöstömme viihtyy töissä ja pääsee terveenä kotiin joka päivä. Näin tavoittelemme jatkuvasti parempaa henkilöstökokemusta ja henkilöstön suosittelevuuden nousua.
- **Arvo yhteiskunnalle:** Yhteiskunnalle luomamme arvo muodostuu siitä, että torjumme ilmastonmuutosta ja säästämme luonnonvaroja tuomalla kiertotalouteen uusia ratkaisuja. Näin toimien tavoit-

teenamme on jatkuvasti kasvattaa toimintamme hiilikädenjälkeä eli positiivista ilmastovaikutusta. Lisäksi edistämme sosiaalista vastuuta yhteiskunnassa tarjoamalla työmahdollisuuksia myös niille, joiden on vaikea työllistyä tai jotka eivät pysty välttämättä tekemään täyttä työpäivää.

- **Arvo omistajille:** Pyrimme nopeaan kasvuun kestävää kehitystä edistävässä liiketoiminnossamme ainutlaatuisella kiertotalousosaamisellamme. Tavoittelemme orgaanista kasvua ja investoimme tulevaisuuden markkinoihin.

Pystyäksemme kasvattamaan arvoa sidosryhmillemme, olemme tehneet seuraavat strategiset valinnat:

- investoimme kiertotalousliiketoimintoihin
- tavoittelemme kasvua erityisesti Ruotsissa ja teollisuudelle suunnatuissa palveluissa
- panostamme Kiinteistöpalvelut Suomen liiketoimintojen kannattavuuden kohentamiseen
- tutkimme aktiivisesti yritysostojen mahdollisuutta.

Osana strategiaa määritimme samalla yhtiön kehittämistä ohjaavat periaatteet, joilla kasvatamme yrityksen arvontuottoa pitkällä aikavälillä.

L&T:n arvonluonti vuonna 2019

L&T:n arvonluonti lähtee jokapäiväisestä työstämme, kun huolehdimme asiakkaidemme materiaalivirroista ja kiinteistöistä, havainnoimme työympäristöämme ja näihin havaintoihin pohjautuen kehitämme asiakkaidemme toimintaa 8 200 ihmisen voimin.

Vuonna 2019 L&T:n hiilikädenjälki eli toiminnan kautta säästetyt päästöt olivat 1,2 miljoonaa CO₂-tonnia (ekv.). L&T:n toiminta säästää vuodessa saman verran päästöjä kuin 120 000 suomalaista tuottaa.

L&T:n arvonluonti vuonna 2019

PANOKSET

Työpanoksemme

- 8 207 L&T:läistä
- 13,6 miljoonaa tehtyä työtuntia
- Panostukset turvallisuuteen, työkykyyn ja hyvinvointiin 7,7 MEUR
- Sairauksien maksamat etuisuudet 1,5 MEUR
- 28 800 turvallisuutta parantavaa havaintoa

Resurssimme

- 892 raskasta ajoneuvoa
- 21 kierrätyslaitosta ja terminaalia
- 788 000 tonnia asiakkailta kerättyjä materiaaleja
- 15 000 hoidossa olevaa kiinteistöä (Suomi)

Taloudellinen panoksemme

- Oma pääoma 203 MEUR
- Korolliset velat 177,4 MEUR
- Investoinnit 46,1 MEUR

TOIMINTA

- 55 000 yritystä ja 120 000 kotitaloutta
- 14 miljoonaa astiatyhjennystä
- 12 000 hehtaaria hoidettuja metsiä
- 1 100 000 huoltotoimenpidettä
- 4 200 energiatehokkuusehdotusta

TUOTOKSET

Hyvinvoiva henkilöstö

- Henkilöstön suositteluaste 73 %
- Sairauspoissaolot 5,0 % (Suomi)
- Eläköitymisikä 63,2 vuotta
- 29 työelämään palautettua henkilöä
- LTA-tapaturmataajuus 14*

Toteutuva kiertotalous

- Asiakkaiden materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysaste 54,8 %
- yli 400 000 tonnia uusioraaka-aineita
- Korvattu fossiilienergia 2,6 TWh
- 38 000 tonnia vaarattomaksi käsiteltyjä jätteitä
- yli 300 000 tonnia hyötykäyttöön toimitettuja maa-aineksia ja sivuvirtoja

Kannattava kasvu

- Liikevaihto 784,3 MEUR, -2,2 % laskua
- Maksetut palkat 259,7 MEUR
- Ostetut tavarat, palvelut jne. 368,7 MEUR
- Osingot ja pääoman palautukset 35,3 MEUR
- Investoinnit liiketoiminnan kehittämiseen 51,1 MEUR

VAIKUTUKSET

Ilmastonmuutoksen hillitseminen

- Toiminnan hiilikädenjälki 1,2 milj. CO₂-tonnia (ekv.)
- Oman toiminnan CO₂-päästöt 45,3 CO₂-tonnia (ekv.), -5 % suhteessa vuoteen 2018

Säästetyt luonnonvarat

- Noin 3 miljoonaa puuta ja 67 000 tonnia öljyä

Sosiaalinen työllistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy

- Yli 700 työllistettyä erityisryhmien** edustajaa

Palveluiden suositteluaste (NPS)

- Toimialoista 2/4 täyttää tavoitteen (> 25)

Hyvinvoinnin kasvattaminen

- Luotu lisäarvo 426,3 MEUR
- Verojalanjälki 174,4 MEUR

Omistaja-arvo

- Kokonaistuotto 11,8 %

* Poissaoloon johtaneiden tapaturmien määrä miljoonaa työtuntia kohden

** Työllistymiseensä erityistä tukea tarvitsevia, kuten syrjäytyneitä nuoria, osatyökykyisiä tai kehitysvammaisia

Enemmän arvoa kiertotaloudella vuonna 2019

Arvo henkilöstölle

8 207 L&T:läistä

Suosittelevaste

- 73 % suosittelee L&T:tä työpaikkana

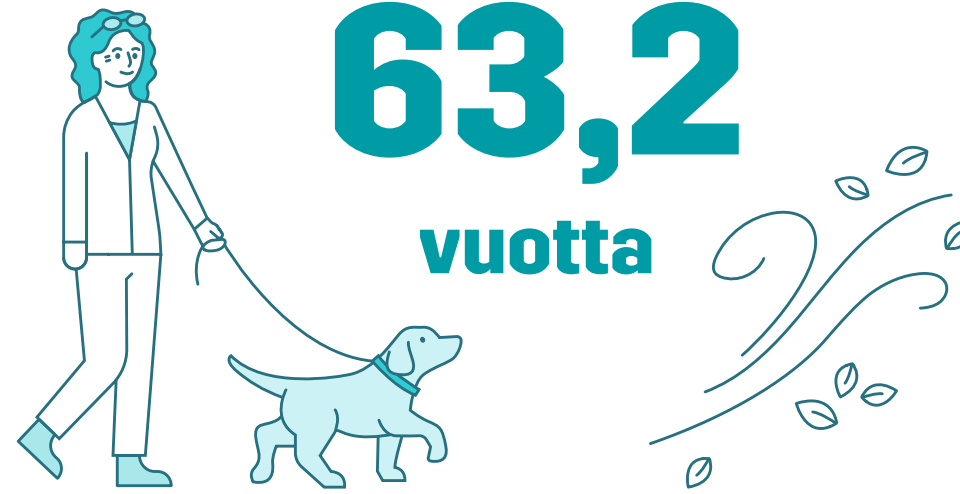
Terveenä kotiin

- Sairauspoissaolot 5,0 %, LTA-tapaturmataajuus* 14

Terveenä eläkkeelle

- Keskimääräinen eläköitymisikä 63,2 vuotta
- Urapolut ja osaamisen kehittyminen

Eläköitymisikä

63,2
vuotta

L&T:läiset eläköityvät yli kaksi vuotta myöhemmin kuin suomalaiset keskimäärin.

Lähde: <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/elakkeellesiirtymisika-tyoelakejarjestelmassa-2018-kuviot.pdf>

* Poissaoloon johtaneet tapaturmat / miljoonaa työtuntia

Arvo asiakkaille

55 000 yritystä ja 120 000 kotitaloutta

Palveluiden suosittelevaste

- 2/4 toimialoista täyttää strategisen tavoitteen (NPS >25)

Asiakkaiden materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysaste

- 54,8 %

Tehostunut energiankulutus:

- Korvattu fossiilienergia 2,6 TWh

Paremmat olosuhteet

- Tyytyväisemmät kiinteistöjen käyttäjät
- Kiinteistö- ja metsäomaisuuden arvon säilyminen

Kierrätysaste

54,8
%

L&T:n asiakkaiden kierrätysaste on 13 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomen kierrätysaste.

Lähde: Suomen ympäristökeskus (13.12.2019)

Arvo yhteiskunnalle

Ilmastonmuutoksen hillitseminen

- L&T:n toiminnan hiilikädenjälki on 1,2 miljoonaa CO₂-tonnia

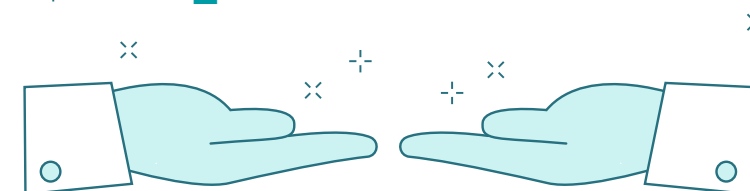
Sosiaalinen työllistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy

- Yli 700 työllistettyä erityisryhmien edustajaa

Hyvinvoinnin kasvattaminen

- Luotu lisäarvo 426,3 MEUR
- Verojalanjälki 174,4 MEUR

Hiilikädenjälki

-1,2 milj.
CO₂-tonnia (ekv.)

L&T:n toiminta säästää vuodessa saman verran päästöjä kuin 120 000 suomalaista tuottaa.

Lähde: <https://www.sitra.fi/artikkelit/keskivertosuomalaisen-hiilijalanjalki/>

Arvo omistajille

15 500 osakkeenomistajaa

Yhtiön taloudellisen arvon kestävä kasvattaminen

- Liikevaihto, -2,2 %
- Liikevoitto, -5,5 %
- SIPO 12,4 %, Nettovelkaantumisaste 66,8 %

Vakaa osinkotuotto

- Maksettu osinko 35,3 MEUR
- 5,9 % osakkeen markkina-arvosta
- Kokonaistuotto 11,8 %

Kokonaistuotto

11,8
%

L&T:n kokonaistuotto on hyvällä tasolla, vaikka Nasdaq Helsingissä listattujen yhtiöiden kokonaistuotto on jopa 17,9 %.

Lähde: http://www.nasdaqomxnordic.com/indeksit/historialliset_kurssitiedot/?languageid=4&Instrument=FI0008900220

Ilmastovaikutukset, asiakkaat ja henkilöstö mukana pitkän aikavälin tavoitteissa

Strategiapäivityksen yhteydessä Lassila & Tikanoja päivitti pitkän aikavälin tavoitteensa vastaamaan uudistettua strategiaa ja arvonluontia eri sidosryhmille. Perinteisten taloudellisten mittareiden rinnalle toimimme vastuullisuus- ja sidosryhmätavoitteita, joiden etenemisestä raportoimme vähintään vuosittain vuodesta 2020 lähtien.

Tulevina vuosina panostamme vahvasti asiakas- ja henkilöstökokemuksen vahvistamiseen. L&T:n kaltaisessa palveluyrityksessä nämä kaksi mittaria kulkevat käsi kädessä ja uskomme niiden myös ennakoivan yhtiön taloudellisen kehityksen suuntaa.

Asiakaskokemuksessa tavoittelemme asiakkaiden suositteluasteen nostamista niin, että kaikkien liiketoimintojemme NPS (eli Net Promoter Score) on vähintään 25. Oman henkilöstömme osalta tavoittelemme suositteluasteen nostamista niin, että yli 80 prosenttia L&T:läisistä suosittelee yhtiötä työpaikkana.

Haluamme olla oman toimialamme vastuullisin yritys ja kantaa kortemme kekoon ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Kehityksen mittareina käytämme sekä hiilikädenjälkeä, joka mittaa toimintamme positiivista ilmastovaiku-

Pitkän aikavälin tavoitteet

	Tavoite 2024	Toteuma 2019
Palveluiden suosittelu (Net Promoter Score)	NPS > 25	2/4 liiketoiminnosta saavutti tavoitteen*
Henkilöstön suosittelu, %	(>) 80 %	73 %
Hiilijalanjälki	- 50 % vuoteen 2030 mennessä suhteessa vuoteen 2018	- 5 %**
Hiilikädenjälki	Kasvaa liikevaihtoa nopeammin	1 %***
Liikevaihdon kasvu	5 %	- 2,2%
Sijoitetun pääoman tuotto	15 %	12,4 %
Nettovelkaantumisasaste	alle 125 %	66,8 %

* NPS eli net promoter score selvitetään kysymällä sopimuksista tai tilauksista päättäviltä asiakkailta, kuinka todennäköisesti he suosittelisivat Lassila & Tikanojaa ystävälle tai kollegalle (asteikolla 0-10). NPS-indeksi lasketaan vähentämällä arvostelijoiden (arvosana 0-6) osuus suosittelijoiden (arvosana 9-10) osuudesta.

** Absoluuttisten päästöjen vähenemä (Scope 1 ja 2), raportoidaan SBT:n mukaisesti vuodesta 2020 lähtien

*** Hiilikädenjälki-intensiteetti eli hiilikädenjälki suhteessa liikevaihtoon

tusta, että hiilijalanjälkeä, joka mittaa oman toimintamme päästöjä.

Hiilikädenjälkeä pyrimme kasvattamaan liikevaihtoa nopeammin, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että ohjaamme toimintaamme palveluihin, joiden avulla pystymme auttamaan asiakkaitamme pienentämään omaa ilmastokuormitustaan. Oma hiilijalanjälkeämme eli toiminnastamme aiheutuvia päästöjä pyrimme vähentämään 50 prosentilla vuoteen 2030 mennessä vuoden 2018 tilanteesta.

Taloudellisten tavoitteiden osalta keskeisintä on se, että pyrimme yli viiden prosentin kasvuun. Nykyisessä markkinakasvussa tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteen saavuttamiseksi tulemme lähivuosina entistä aktiivisemmin hakemaan yritysostoja. Sijoitetun pääoman tuotto-odotuksen asetimme 15 prosenttiin ja velkaantuneisuusasteen kattoa nostimme, jotta pystymme tarvittaessa investoimaan joustavasti omaan toimintaamme tai yritysjärjestelyihin.

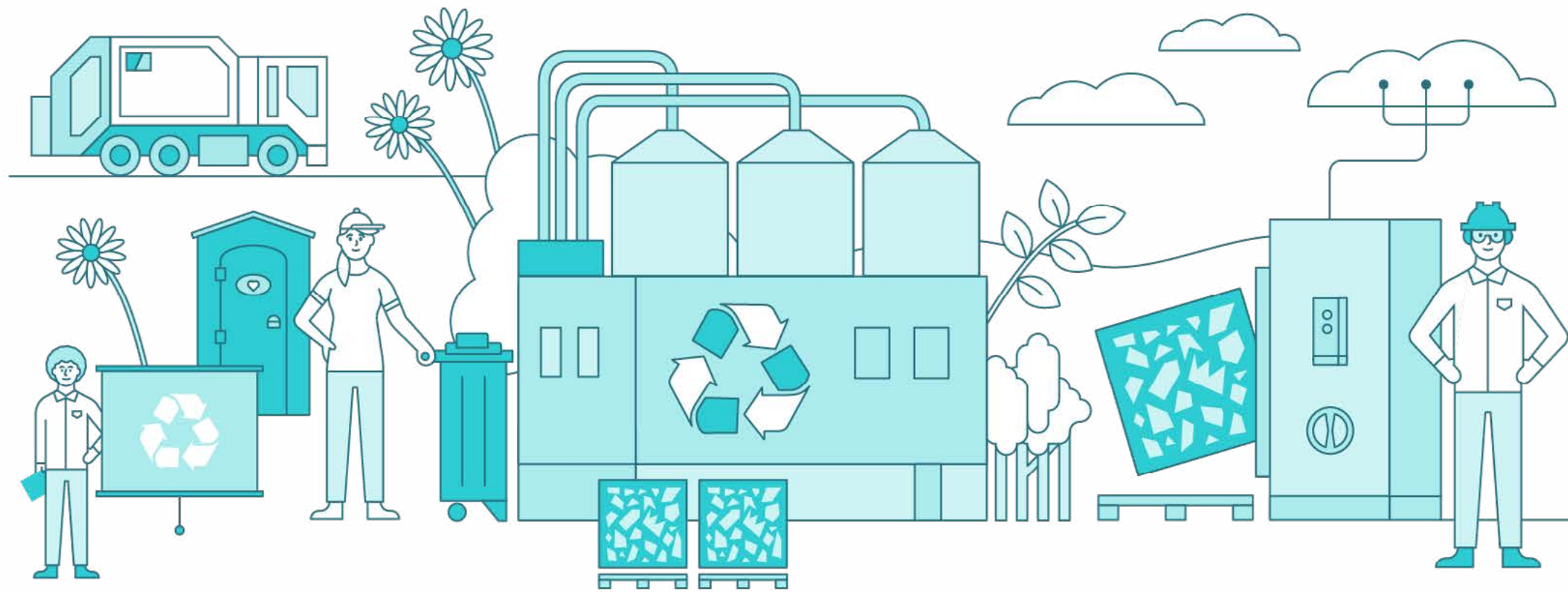
LIIKETOIMINNAT

- 31 Ympäristöpalvelut
- 33 Teollisuuspalvelut
- 35 Kiinteistöpalvelut Suomi
- 37 Kiinteistöpalvelut Ruotsi

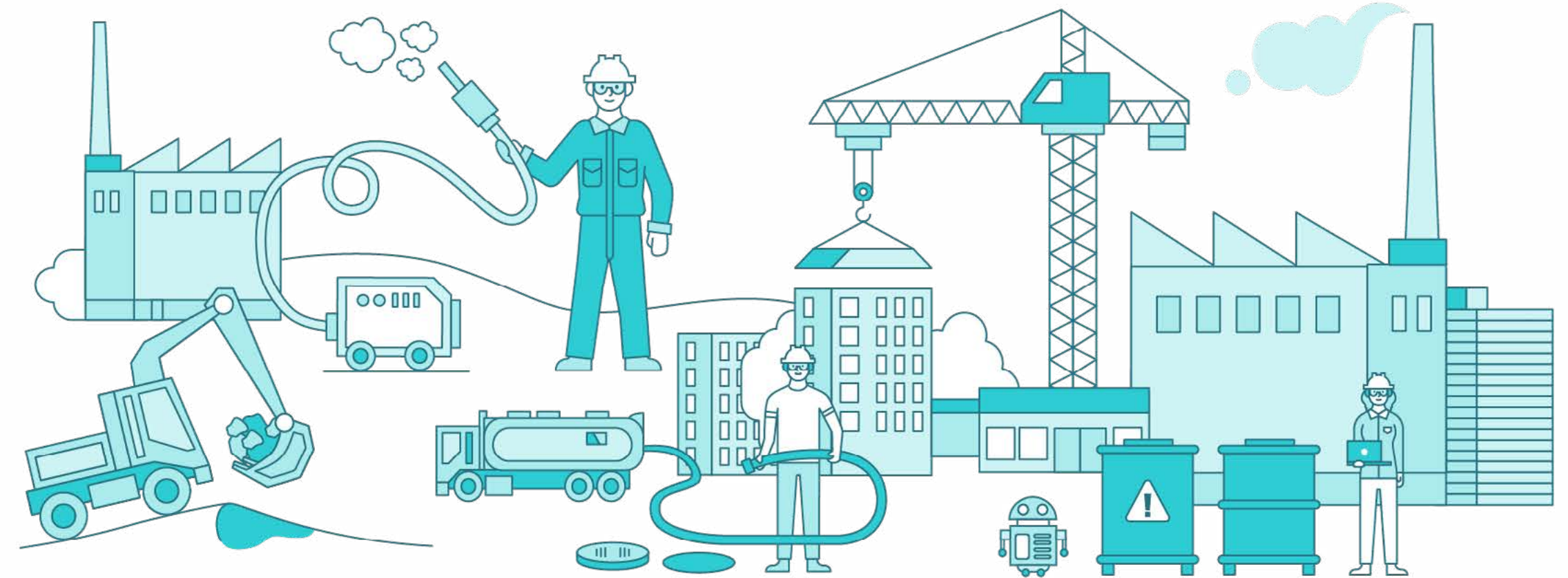

Liiketoiminnat

YMPÄRISTÖPALVELUT

TEOLLISUUSPALVELUT

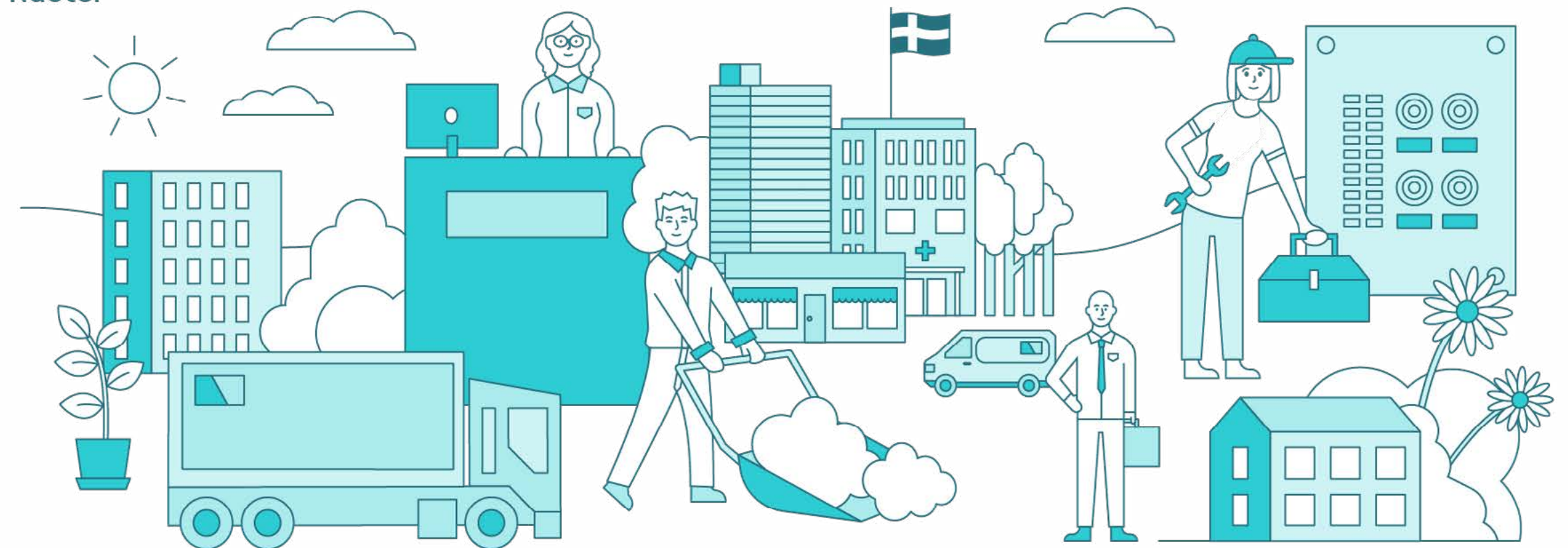
KIINTEISTÖPALVELUT

Suomi

KIINTEISTÖPALVELUT

Ruotsi

Ympäristöpalvelut vuonna 2019

Ympäristöpalvelut auttaa asiakkaitaan toteuttamaan kiertotaloutta. Palveluihimme kuuluvat jätehuolto- ja kierrätyspalvelut, ympäristötuotteet, ympäristöjohtaminen sekä uusiutuvat energianlähteet.

Ympäristöpalveluiden vuoden 2019 liikevaihto oli 311,2 miljoonaa euroa (309,4). Liikevoitto kasvoi 3,8 % 32,8 miljoonaan euroon (31,6).

Kysyntä säilyi hyvänä etenkin kaupan ja teollisuuden segmenteissä. Kuljettajapula sekä vuoden ensimmäisen neljänneksen haastavat sääolosuhteet nostivat työvoima- ja alihankintakustannuksia. Liikevoitto kasvoi kuitenkin toiminnan tehostamisen sekä uusiutuvien energialähteiden parantuneen tuloksen myötä.

Markkinatilanne

Markkinatilanne palveluissamme säilyi suhteellisen vakaana koko vuoden. Keskeisten uusioraaka-aineiden kysyntä säilyi pääosin hyvällä tasolla. Metsähakkeen ja jättepohjaisten polttoaineiden kysyntä kasvoi ennako-

”Ala on kiinnostava, ja haluan koko ajan kehittää itseänikin lisää. Vain siten voi löytää parhaat ratkaisut asiakkaalle. Jos tässä ajattelee, että olen jotenkin valmis, kehitys lakkaa aika nopeasti.”

Saara Tuhola

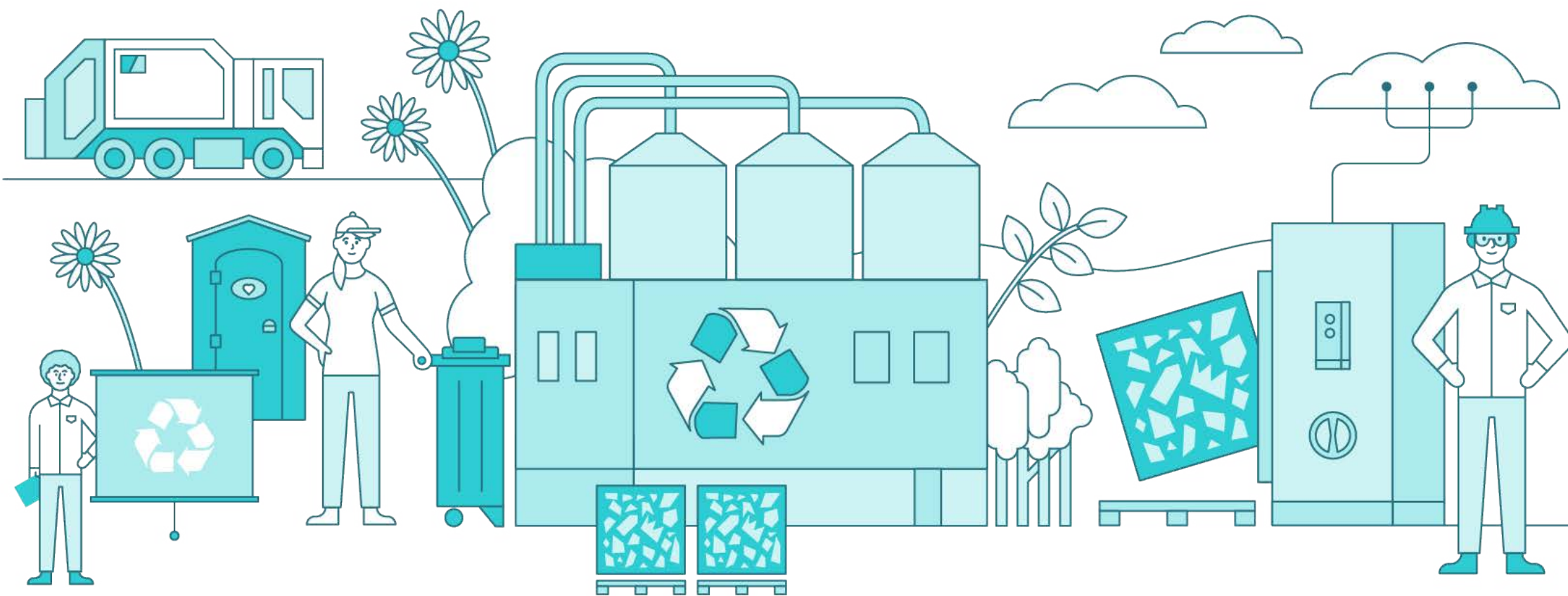
ympäristömanageri
Tampere

KIERTOTALOUDESTA TOTTA:
Lue lisää Saarasta ja katso video.

YMPÄRISTÖPALVELUT

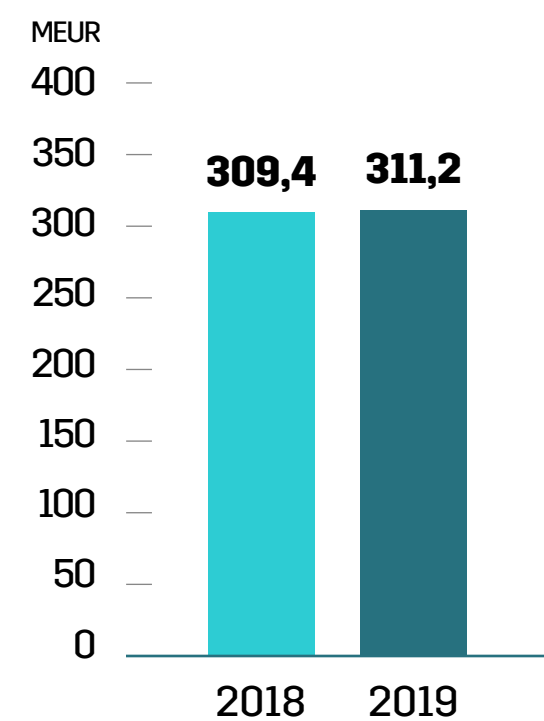
dusti. Kiinan jätteenhuontikiellon aiheuttama markkinahäiriö uusioraaka-aineissa vaikutti pakkauskartongin kysyntään heikentävästi.

Vahvistimme asemaamme johtavana kiertotaloustoimijana panostamalla uusiin innovatiivisiin kiertotalouspalveluihin ja materiaalikohtaisiin kiertotalousratkaisuihin. Näillä edistämme asiakkaidemme materiaalitehokkuutta sekä maksimoimme materiaalien uudelleenkäytön ja kierrätyksen.

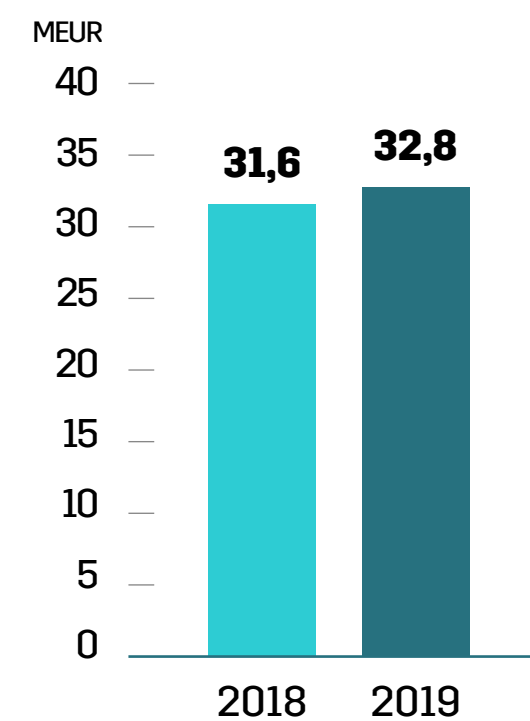
Asiakkaidemme kasvavat vastuullisuusvaatimukset lisäsivät kiertotaloutta edistävien palveluratkaisujen kysyntää. Perinteisten palveluiden rinnalla konsultoinnin ja digitaalisten palveluiden osuus on kasvamassa.

Kilpailuetumme perustuu vahvaan läsnäoloon asiakkaidemme materiaalien arvoketjun eri vaiheissa sekä kilpailijoitamme laajempaan kiertotalouden palvelutarjoamaan.

Liikevaihto

Liikevoitto

Vuoden 2019 keskeiset toimenpiteet ja saavutukset

- Otimme käyttöön modernin jätemuovin käsittelylinjaston Merikarvialla, mikä nosti muovin käsittelykapasiteettimme 20 000 tonniin. Uusi laitos mahdollistaa kovien ja epäpuhtaiden muovijakeiden puhdistamisen ja granuloimisen muoviteollisuuden raaka-aineeksi.
- Käynnistimme Muovimuovi-kampanjan, jonka tavoitteena on saada miljoona suomalaista muovin erilliskeräyksen piiriin. Lisäksi kannustamme ja autamme suomalaisia yrityksiä lisäämään muovin erilliskeräystä 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä.
- Otimme käyttöön yritysasiakkaille suunnatun sähköisen Oma L&T -palvelun asiointiin ja palvelun seurannan kehittämiseksi. Lisäksi uudistimme Ympäristönetti-raportointijärjestelmää tukemaan entistä paremmin asiakkaidemme ympäristötavoitteiden johtamista.
- Laajensimme kasvuvaiheen kiertotalouspalveluitamme kuten Helpponoutoa, Hävikkimestaria ja ympäristöjohtamisen asiantuntijapalveluita uusille alueille ja asiakkaille.
- Kehitimme yhdessä asiakkaidemme kanssa kokonaan uusia kiertotalousratkaisuja, joista kokeilimme käytännössä muun muassa Helppolavaa, Raksanoutoa ja hiilineutraalia jätehuoltoa.
- Vahvistimme palveluitamme Uudellamaalla ostamalla Keski-Uudenmaan Keräyspaperi Oy:n ja Jätehuolto Jorma Eskolin Oy:n jätehuolto- ja kierrätysliiketoiminnat.
- Laajensimme yhteistyötä Suomen Palautuspakkaus Oy:n kanssa juomapakkausten kierrätyksessä solmimalla monivuotisen, entistä laajemman jatkosopimuksen liittyen pantillisten juomapakkausten kierrätykseen.
- Henkilöstötyytyväisyytemme pysyi erinomaisella tasolla. Investoimme henkilöstöviestintään ottamalla käyttöön kuljettajien älypuhelimet.

Teollisuuspalvelut vuonna 2019

Teollisuuspalveluihin kuuluvat prosessipuhdistus ja viemärihuolto, vaaralliset jätteet sekä ympäristörakentamisen palvelut. Palvelemme asiakkaitamme jäte- ja sivuvirta-arvoketjussa jätteiden synnystä niiden uusio- ja hyötykäyttöön.

Teollisuuspalveluiden liikevaihto oli vuonna 2019 98,9 miljoonaa euroa (96,5). Liikevoitto oli 9,9 miljoonaa euroa (10,0).

Palveluiden kysyntä oli vahvaa lähes koko vuoden. Loppuvuodesta teollisuuden kysyntään vaikuttivat maailmantalouden epävarmuuden lisääntyminen sekä teollisuuden työtaistelutoimenpiteet. Projektiliiketoiminnan kasvu sekä uudet asiakkuudet teollisuuskohteissa kompensoivat rakennussektorin hiljentymistä. Toimialan kannattavuus säilyi hyvällä tasolla.

Markkinatilanne

Toimialamme markkinatilanne oli vakaa, ja teollisuuden palveluiden kysyntä säilyi hyvällä tasolla lähes koko vuoden. Loppuvuodesta epävarmuus lisääntyi suhdan- nesyklin heikentymisen sekä teollisuuden työtaistelu-

”Joku on laskenut toimenpiteiden hyödyt asiakkaalle, ja minä olen se, joka tekee ne työt käytännössä. Asiakkaat voivat saada jonkun muunkin tekemään homman, mutta minulta saa parasta palvelua ja huippulaatua.”

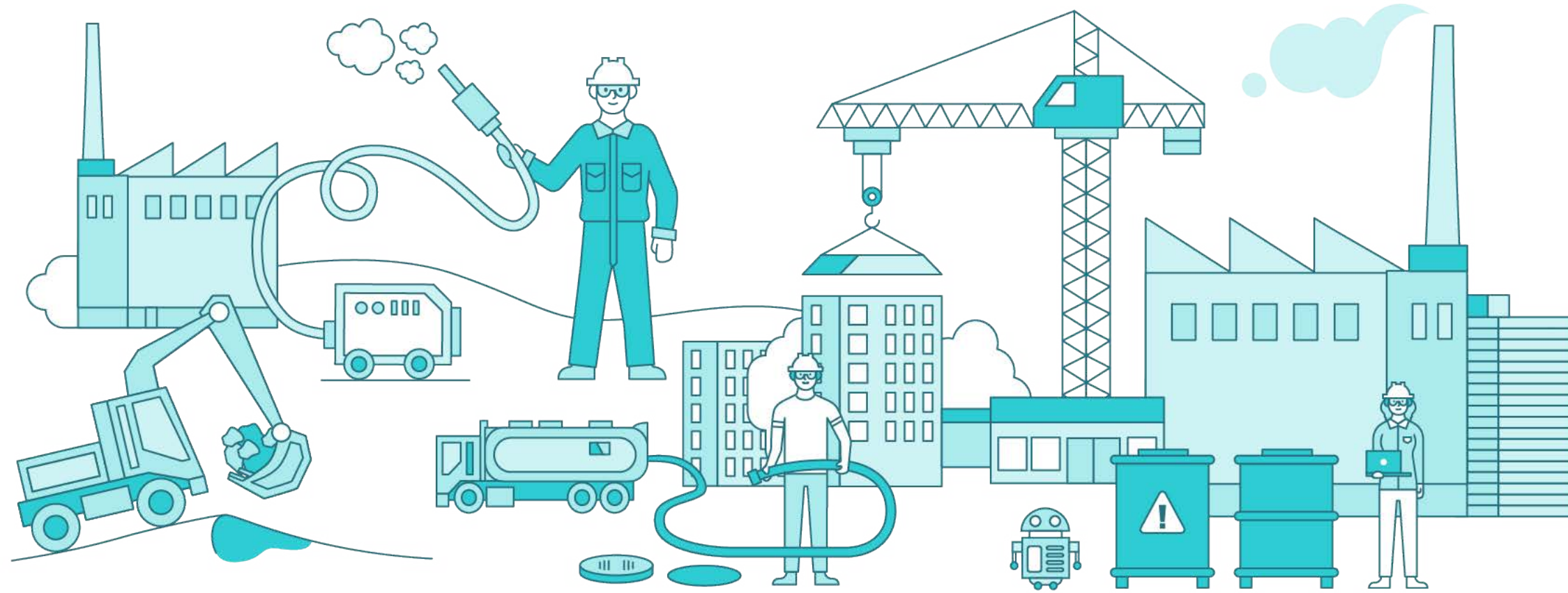
Matias Sirkiä
prosessipuhdistaja
Naantali

KIERTOTALOUESTA TOTTA:
Lue lisää Matiaksesta ja katso video.

TEOLLISUUSPALVELUT

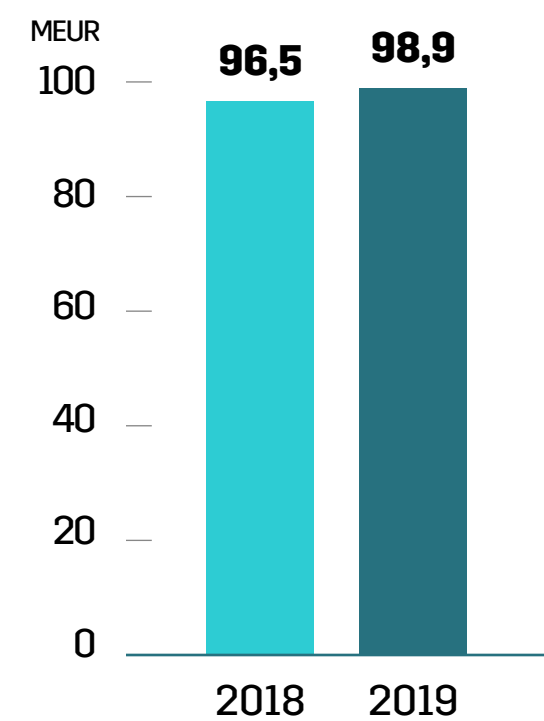

toimenpiteiden vuoksi. Projektiliiketoiminnan kasvu sekä uudet asiakkuudet teollisuuskohteissa kompensoivat rakennussektorin hiljentyä.

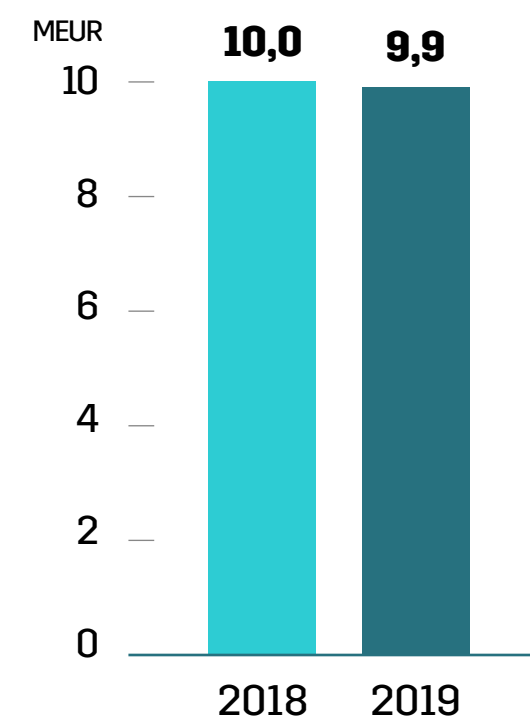
Markkina-asemamme vahvistui entisestään. Asemamme johtavana toimijana perustuu vahvaan läsnäoloon asiakkaan arvoketjun eri vaiheissa. Me johdamme ja kehitämme asiakkaan kokonaisuutta koko L&T:n palveluita hyödyntäen. Liiketoimintamme perustuu asiakastuntemukseen, ja asiakastyytyväisyytemme säilyi erinomaisella tasolla.

Kaupunkien viemäriverkoston ikääntyminen sekä kumuloitunut korjausvelka on lisännyt viemäriverkoston saneeraus- ja huoltopalveluiden kysyntää. Tiukentuvat ympäristövaatimukset edellyttävät teollisuudelta entistä aktiivisempia toimenpiteitä jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntämiseksi. Me autamme asiakkaitamme tässä työssä kehittämällä uusia puhdistus- ja käsittelymenetelmiä.

Liikevaihto

Liikevoitto

Vuoden 2019 keskeiset toimenpiteet ja saavutukset

- Kehitimme aktiivisesti erilaisia kiertotaloutta edistäviä palvelu- ja menetelmäratkaisuja
 - Käynnistimme Pohjois-Suomen uuden materiaalitehokkuuskeskuksen rakentamisen. Keskus aloittaa toimintansa vuonna 2020. Se tulee prosessoimaan alueella syntyviä teollisuuden sivuvirtoja ja pilaantuneita maa-aineksia hyödynnettäviksi materiaaleiksi.
 - Kehitimme teollisuuden kattiloihin soveltuvan räjähdyspuhdistusmenetelmän, joka mahdollistaa kattilan käynninaikaisen puhdistamisen.
 - Jatkoimme aktiivista kehitystyötä nestemäisten jätteiden käsittelymenetelmien parantamiseksi.
 - Kehitimme öljynsuodattimen ja öljyisten jätteiden käsittelymenetelmiä.
 - Ostimme säiliöiden pesuun erikoistuneen haminalaisen Tank Service Finland Oy:n osakekannan. Kauppa on osa L&T:n strategian mukaista maantieteellistä laajenemista.
- Jatkoimme merkittävää prosessipuhdistusyhteistyötä kemian- ja metsäteollisuuden yritysten kanssa ja solmimme uusia yhteistyösopimuksia.
- Jatkoimme uuden toiminnanmallin ja toiminnanohjausjärjestelmän suunnittelua. Tavoitteenamme on aloittaa käyttö vuoden 2020 loppupuolella.

Kiinteistöpalvelut Suomi vuonna 2019

Kiinteistöpalvelut Suomi tuottaa kiinteistöjen kiertotalouden palveluratkaisuja tarjoamalla siivous- ja tukipalveluita, kiinteistöhuoltoa ja teknisiä palveluita. Tavoitteenamme on parantaa asiakkaidemme kiinteistöjen arvoa ja elinkaarta sekä parantaa kiinteistöjen käyttäjien tyytyväisyyttä.

Kiinteistöpalvelut Suomen vuoden 2019 liikevaihto oli 249,1 miljoonaa euroa (269,6). Liikevaihdon lasku johtui L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynnistä. Liikevoitto oli -4,1 miljoonaa euroa (5,2) ilman L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynnin vaikutusta.

Vertailukautta selvästi heikompaan liikevoittoon vaikuttivat pääasiassa kiinteistötekniikan uuden toimintamallin käyttöönoton kustannukset, kiinteistöhuollon vertailukautta alhaisempi sopimussalkku sekä vuoden viimeisellä neljänneksellä toteutetun tehostamis- ja uudelleenjärjestelyohjelman kustannukset.

Markkinatilanne

Kiinteistöpalveluiden markkinatilanne säilyi vakaana ja kilpailutilanne kireänä. Palveluiden kysyntä pysyi hyvällä

”Suunnittelen kylmäjärjestelmiä, ja on mukava tehdä töitä asiakkaan kanssa, joka näkee työn arvon energiatehokkuuden, toimintavarmuuden ja ympäristövaikutusten näkökulmasta. Fiksu asiakas ymmärtää olosuhteiden tuomat haasteet kokonaisuudessa.”

Jussi Friman
projektipäällikkö
Seinäjoki

KIERTOTALOUDESTA TOTTA:
Lue lisää Jussista ja katso video.

KIINTEISTÖPALVELUT

Suomi

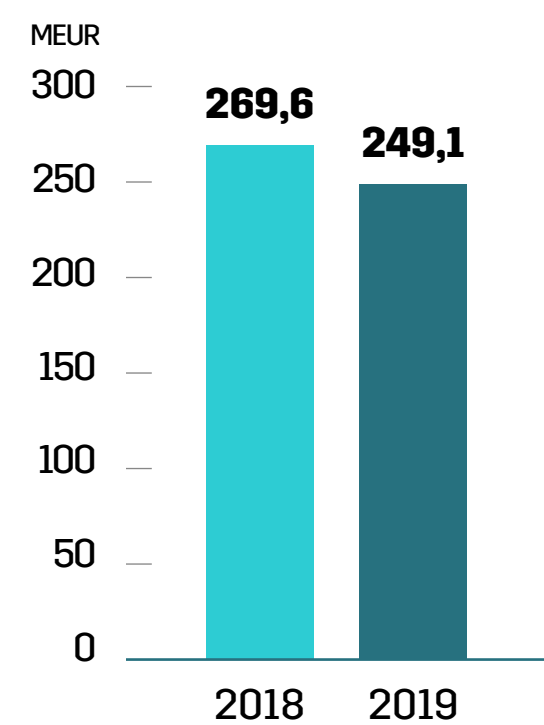

tasolla johtuen pääasiassa kiinteistökantaan kumuloituneesta korjausvelasta. Kasvatavastuullisuusvaatimukset lisäsivät energiatehokkuusratkaisujen sekä erilaisten olosuhteiden analysointiin ja optimointiin liittyvien ratkaisujen kysyntää. Kaupungistumisen myötä markkinoiden kasvu keskittyi kasvukeskuksiin.

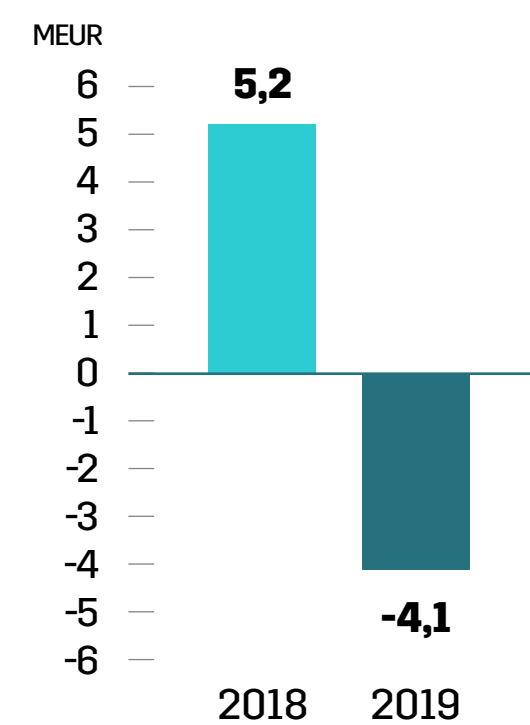
Markkinoiden kasvun pullonkaulaksi on muodostumassa työvoiman riittävyys. Kiinteistöpalvelualan monivuotinen ansionkehitysohjelma on nostanut alan palkkoja yleistä ansionkehitystä selvästi nopeammin, mutta sillä ei ole onnistuttu ratkaisemaan työvoimaongelmaa.

Tavoittelemme kasvua valituista asiakassegmenteistä kehittämällä kiinteistöjen kiertotalouden palveluratkaisuja, joilla voidaan parantaa asiakkaidemme kiinteistöjen arvoa ja elinkaarta sekä kiinteistöjen käyttäjien tyytyväisyyttä.

Liikevaihto

Liikevoitto

Vuoden 2019 keskeiset toimenpiteet ja saavutukset

- Paransimme asiakaskokemusta kaikilla palvelulinjoillamme ja henkilöstökokemusta organisaatiomme kaikilla osa-alueilla.
- Selkeytimme palveluportfoliota integroimalla kiinteistötekniiset palvelut osaksi toimialaa sekä luopumalla korjausrakentamis- ja vahinkosaneerauspalveluista.
- Uudistimme toimialan johtamisjärjestelmän ja toimintamallin tukemaan strategian toimeenpanoa.
- Otimme käyttöön toiminnanohjausjärjestelmän siivouspalveluissa ja jatkoimme käyttöönottoa kiinteistötekniikassa.
- Kaupallinen kyvykkytemme kasvoi kaikissa palveluissa ja solmimme vuoden aikana merkittäviä uusia asiakkuuksia.
- Lanseerasimme L&T Smartti -palvelun kiinteistöjen energiatehokkuuden johtamiseen.
- Testasimme ja otimme käyttöön modernia sensortechnologiaa, joilla mahdollistamme olosuhteiden optimoinnin erilaisissa kiinteistökohteissa.
- Lähdimme kehittämään koulujen työskentelyolosuhteita luomalla uuden oppiaineen, oppimisympäristöopin.
- Lopetimme viherpalveluissa ensimmäisenä alan yrityksenä glyfosaattien käytön torjunta-aineena.
- Käynnistimme sosiaalisen työllistämisen palvelukonseptin, jolla tarjotaan työmahdollisuuksia erilaisille erityisryhmille ja torjutaan syrjäytymistä.

Kiinteistöpalvelut Ruotsi vuonna 2019

Kiinteistöpalvelut Ruotsi tekee kiertotaloudesta totta tuottavilla kiinteistöillä, joilla on pitkä ja kestävä elinkaari. Tarjoamme kiinteistöille teknisiä palveluita ja siivouspalveluita.

Vuoden 2019 liikevaihto oli 131,8 miljoonaa euroa (134,0). Liikevoitto oli 3,8 miljoonaa euroa (4,2). Ruotsin kruunuissa liikevaihto kasvoi 1,1 prosenttia.

Ruotsissa kiinteistötekniikan kysyntä kasvoi, mutta työvoiman saatavuusongelmat hidastivat myynnin kasvua. Kiinteistöpalvelut Ruotsissa toteutettiin vuoden viimeisellä neljänneksellä organisaatiouudistus ja kustannussäästöohjelma. Ruotsin kruunuissa Ruotsin kiinteistötekniikan liikevoitto oli vertailukauden tasolla ja siivouksen liikevoitto jäi vertailukaudesta.

Markkinatilanne

Ruotsin kiinteistöpalvelumarkkinoilla valtaosa liiketoimintamme muodostuu kiinteistöteknisistä palveluista, joiden kysyntä säilyi hyvällä tasolla. Olemme kiinteistöteknisissä palveluissa markkinajohtaja sairaalasegmentissä, jossa on vahvat kasvunäkymät. Sairaaloiden ja kuntien

”Ympäristökysymykset avaavat meille mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Energiansäästöasioiden lisäksi esimerkiksi puhtaan veden riittävyys tulee vaatimaan fiksujen ratkaisujen kehittämistä.”

Sara Wennmark
liiketoimintajohtaja
Solna, Ruotsi

KIERTOTALOUESTA TOTTA:
Lue lisää Sarasta ja katso video.

KIINTEISTÖPALVELUT

Ruotsi

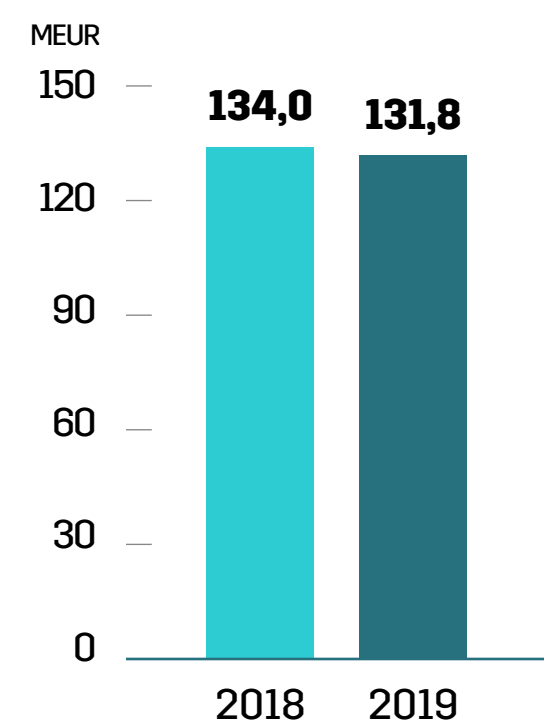

ylläpitopalveluiden yksityistäminen, kiinteistökantaan kumuloitunut korjausvelka sekä kiinteistökannan teknistyminen kasvattavat markkinaa lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Myös kaupallisella sektorilla on vakaat kasvumahdollisuudet, ja tämän segmentin myynti kasvoi viime vuonna voimakkaimmin.

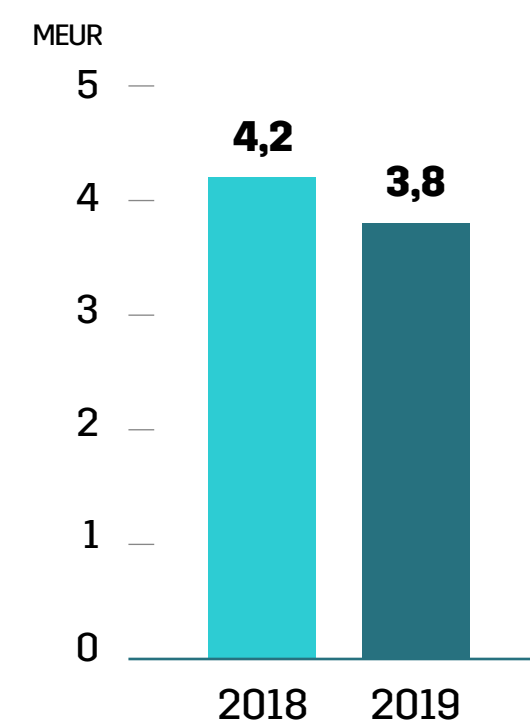
Vastuullisuusvaatimusten kasvu on merkittävä mahdollisuus liiketoiminnallemme. Asiakkaat haluavat pienentää hiilijalanjälkeään ja energiankulutustaan, ja me autamme heitä saavuttamaan tavoitteensa.

Hintakilpailun sijaan keskitymme alentamaan asiakkaan elinkaarikustannuksia palvelun laadun, korkean kiinteistöteknisen osaamisen ja paikallisten asiakkuuksien ymmärryksellä. Teemme kiertotaloudesta totta tuottavilla kiinteistöillä, joilla on pitkä ja vastuullinen elinkaari.

Liikevaihto

Liikevoitto

Vuoden 2019 keskeiset toimenpiteet ja saavutukset

- Päivitimme strategiamme, joka tähtää vahvaan kasvuun sekä yritysostoilla että orgaanisen kasvun myötä. Lisäksi uusi strategia keskittyy uusien palvelujen ja ratkaisujen kehittämiseen.
- Vahvistimme asemaamme sairaalasegmentissä. Uusien asiakkuuksien myötä olemme markkinajohtaja Ruotsin kunnallisissa sairaalatoiminnoissa. Myös kaupallisessa segmentissä olemme strategiamme mukaisesti kasvaneet uusien asiakkuuksien ansiosta.
- Investoimme työtapojemme kehittämiseen ja digitalisointiin. Esimerkkinä tästä on uusi digitaalinen alusta EDrift, joka mahdollistaa kiinteistöön liittyvän datan keräämisen ja analysoinnin. Lisäksi osallistuimme Grow Smarter EU-projektiin, joka etsii uusia kestävään urbaaniin kasvuun tähtääviä työtapoja ja teknisiä ratkaisuja.
- Panostimme osaavan työvoiman houkuttelemiseen ja L&T:n brändin vahvistamiseen tekemällä yhteistyötä koulujen sekä alan oppilaitosten ja järjestöjen kanssa.
- Paransimme sisäistä viestintäämme ottamalla käyttöön uuden intranetin eli sisäisen viestintäkanavan, jota kautta henkilöstö saa ajankohtaista tietoa.

VASTUULLISUUS

- 40 Johdanto vastuullisuuteen
- 44 Olennaisuus ja sidosryhmätyö
- 48 Yritysvastuuohjelma
- 49 Kiertotalous ja ilmastonmuutoksen hillintä
- 62 Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö
- 72 Kestävä teollisuus ja kaupungit
- 77 Vaatimustenmukaisuuden varmistaminen
- 82 Täsmentävät taulukot
- 87 Yritysvastuun raportointi

Vastuullisuus on strategiamme ytimessä

Vuonna 2019 Lassila & Tikanoja uudisti strategiansa ja toimme vastuullisuuden entistäkin vahvemmin toimintamme keskiöön. Samalla nostimme tärkeimmät vastuullisuustavoitteet pitkän aikavälin taloudellisten tavoitteiden rinnalle.

Vastuullinen toimintatapa kuuluu erottamattomasti L&T:n strategiaan, liiketoimintaan ja jokapäiväiseen työhön, sillä palveluillamme on keskeinen rooli asiakkaidemme vastuullisuuden varmistamisessa. Toimintamme merkittävimmät vaikutukset konkretisoituvat juurikin asiakkaillemme tuotettujen vastuullisuushyötyjen kautta.

Tämä ohjaa meitä tavoittelemaan jatkuvasti yhä parempia tuloksia asiakkaiden materiaalien hyödyntämisessä, päästöjen ja energian kulutuksen vähentämisessä sekä uusien ympäristöystävällisten menetelmien ja kiertotaloutta edistävien palveluiden kehittämisessä.

Toimintamme luonteen ja laajuuden vuoksi pystymme vaikuttamaan merkittävästi ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Pyrimme kasvattamaan toimintamme hiilikädenjälkeä ja samalla pienentämään omaa hiilijalanjälkeämme.

Suurena työllistäjänä ja palveluyrityksenä kannamme sosiaalista vastuuta pitämällä huolta henkilöstömme työhyvinvoinnista ja työkyvystä. Uskomme, että hyvä henkilöstökokemus korreloi vahvasti hyvään asiakaskokemukseen.

Haluamme yhdessä asiakkaidemme kanssa edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa työllistämisen kautta ja teemme tämän muun muassa tarjoamalla työtä niille, joiden on vaikea työllistyä.

Koska olemme palveluidemme kautta näkyvä osa yhteiskunnan arkea, meidän on huolehdittava tinkimättömästi oman toimintamme vaatimustenmukaisuudesta ja vastuullisuudesta. Noudatamme ympäristö- ja työnantajavelvoitteitamme sekä minimoimme toimintamme ympäristökuormitusta. Edellytämme myös toimittajiltamme omien vastuullisuusperiaatteidemme mukaista toimintaa.

Uskomme, että toimimalla vastuullisesti ja luomalla sitä kautta arvoa eri sidosryhmillemme, myös omistajillemme tuotettu arvo kasvaa. Raportoimme avoimesti

toimintamme taloudellisista vaikutuksista sekä verojalanjäljestämme.

Voit lukea tarkemmin arvontuotostamme eri sidosryhmillemme raportin kohdasta [L&T:n arvonluonti vuonna 2019](#).

Olemme sitoutuneet tukemaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteita sekä Global Compact -aloitetta ja sen ihmis- ja työoikeus-, ympäristö- ja korruption vastaisia periaatteita. Vuonna 2019 raportoimme ensimmäistä kertaa myös toimintamme ilmastovaikutuksista Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) -suositusten mukaisesti. Voit tutustua TCFD-suositusten mukaiseen raporttiimme tarkemmin kohdassa [Ilmastonmuutoksen riskit ja mahdollisuudet](#).

Tärkeimmät vastuullisuussitoumuksemme ja kestävän kehityksen indeksit

L&T asiakkaiden vastuullisuuden tukena

- 1 Pidennämme kiinteistöjen käyttöikä ja opastamme jätteiden lajittelussa.
- 2 Luomme hyviä työskentely- ja asumisolosuhteita ja autamme säästämään energiaa.
- 3 Huolehdimme teollisuuden tukipalveluista ja sivuvirroista ympäristöystävällisesti ja turvallisesti.
- 4 Vähennämme kuljetustemme ympäristövaikutuksia.
- 5 Jalostamme asiakkaidemme jätteet hyötykäyttöön etusijajärjestyksen mukaisesti.
- 6 Toimitamme bio- ja uusioraaka-aineita teollisuuden käyttöön ja kasvatamme sitä kautta toimintamme hiilikädenjälkeä.
- 7 Huolehdimme henkilöstöstämme ja työllistämme erityisryhmiä.
- 8 Varmistamme myös alihankkijoidemme vastuullisuuden.
- 9 Kasvatamme asiakkaidemme ympäristöosaamista.
- 10 Edistämme kiertotalouden toimintaedellytykset ja autamme asiakkaitamme siirtymään kiertotalouteen.

Yritysvastuuohjelma ohjaa vastuullisuuden kehittämistä

L&T:n yritys vastuuta ohjataan yritys vastuuo hjelman kautta. Olemme ottaneet ohjelmassa huomioon yritys vastuun olennaiset näkökohdat ja asettaneet niille soveltuv in osin mitattavat ja seurattavat tavoitteet.

Yritysvastuuohjelman painopisteet on määritelty toimintamme vaikutusten, keskeisten sidosryhmien odotusten sekä strategisten painotusten pohjalta. Lisäksi olemme ottaneet niissä huomioon ympäristö- ja palvelualan yritykselle ominaiset liiketoiminnan ja toimintaympäristön erityispiirteet sekä YK:n kestävän kehityksen ja Global Compactin tavoitteet. Yritysvastuun olennaisuusanalyysiin ja tehtyihin valintoihin voit tutustua tarkemmin raportin Olennaisuus ja sidosryhmätyö -osiossa.

Vuonna 2019 yhtiön strategiapäivityksen yhteydessä keskeiset vastuullisuustavoitteet tuotiin mukaan yhtiön pitkän aikavälin strategiisiin tavoitteisiin. Tässä yhteydessä nostimme ne entistä keskeisempään rooliin myös yritys vastuuo hjelmissamme. Vuonna 2020 tulemme uudistamaan vastuullisuuden johtamismallimme tukemaan entistäkin paremmin strategian ja yritys vastuuo hjelman toimeenpanoa.

Yritysvastuun johtaminen L&T:llä

L&T:llä yritys vastuu on integroitu yhtiön strategiaan eli yhtiön hallitus vahvistaa yritys vastuuo hjelman strategian yhteydessä. Samassa yhteydessä hallitus asettaa yhtiön pitkän aikavälin tavoitteet, joihin vuonna 2019 tuotiin ensimmäistä kertaa mukaan myös keskeisimmät vastuullisuustavoitteet. Hallitus seuraa yritys vastuuo hjelman etenemistä vuosittain.

Konsernin johtoryhmä ohjaa ja seuraa säännöllisesti ohjelman toteutumista. Kehittäminen tapahtuu pääosin liiketoimintalähtöisissä työryhmissä, mutta vastuullisuustyön käytännön koordinoinnista ja raportoinnista vastaa yhteiskuntasuhdejohtaja ja hänen alaisuudessaan toimiva viestintäorganisaatio.

Liiketoiminnot ja muut funktiot vastaavat toimintansa vastuullisuudesta ja määräystenmukaisuudesta yhtiön johtamisjärjestelmän mukaisesti. Lisäksi jokaisen L&T:läisen velvollisuutena on huolehtia tehtävissään vastuullisuutta koskevien toimintaperiaatteiden noudattamisesta.

Noudatamme päätöksenteossamme ja hallinnossamme Suomen osakeyhtiölakia, julkisesti noteerattuja yhtiöitä koskevia muita säädöksiä, L&T:n yhtiöjärjestystä, L&T:n hallituksen ja sen valiokuntien työjärjestyksiä sekä Nasdaq Helsinki Oy:n sääntöjä ja ohjeita.

Vastuullisen toiminnan varmistamiseksi olemme määrittäneet vastuullisen liiketavan periaatteemme eli Tapa toimia -ohjeet, jotka koskevat jokaista L&T:läistä ja sopimustoimittajiamme. Niitä on täydennetty tarvittavilta osin yksityiskohtaisemmilla politiikoilla ja periaatteilla, joihin voit tutustua www.sivuillamme.

Vastuullisuuteen liittyvien riskien hallinta on osa yhtiön kokonaisvaltaista riskienhallintaa, jonka tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Keskeisistä riskeistä ja niiden hallinnasta voit lukea tarkemmin [Taloudellisen katsauksen](#) sivuilta 30–31.

L&T:n yritys vastuun painopisteet

Kiertotalous ja ilmastomuutoksen hillintä

STRATEGISET TAVOITTEET:

1. Kasvatamme toimintamme hiilikädenjälkeä liikevaihtoa nopeammin.
2. Pienennämme omaa hiilijalanjälkeämme -50 % vuoteen 2030 mennessä.

Edistämme asiakkaidemme materiaalien ja energian kestävää käyttöä ja vähennämme hävikkiä.

Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö

STRATEGINEN TAVOITE:

1. Henkilöstön suositteluasteen nostaminen 80 %:iin.

Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista, työkyvystä ja työturvallisuudesta.

Työllistämme erityisryhmiä ja osatyökykyisiä.

Luomme talouskasvua ja hyvinvointia.

Kestävä teollisuus ja kaupungit

Edistämme teollisuusinfran kehittämistä kestävän kehityksen mukaiseksi, sivuvirtojen hyödyntämistä ja suljettuja kiertoja.

Innovoimme ratkaisuja kestävien kaupunkien rakentamiseksi sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseksi.

Vaativuuden mukaisuuden varmistaminen

Varmistamme oman toimintamme vaativuuden mukaisuuden ja eettisyyden. Varmistamme toimitusketjumme vastuullisuuden.

Yritysvastuun johtaminen L&T:llä

Hallitus

Vahvistaa yritys vastuuhjelman strategiakaudelle,
seuranta vuosittain

**Hyväksyy Tapa toimia -ohjeen
ja keskeiset politiikat**

Toimitusjohtaja + johtoryhmä

**Johtaa toiminnan vastuullisuuden
kehittämistä yritys vastuuhjelman mukaisesti,**
seuranta vähintään kvartaaleittain

**Seuraa Tapa toimia -ohjeen noudattamista
ja hyväksyy sitä täydentävät toimintaohjeet**

Liiketoiminnot

Toteuttavat yritys vastuuhjelmaa
liiketoimintalähtöisissä työryhmissä,
keskitettyjen toimintojen tuella

**Vastaavat oman toimintansa määräysten-
mukaisuudesta** osana jokapäiväistä toimintaa,
johtamisjärjestelmän mukaisesti

Keskitettyt toiminnot kehittävät omalla vastualueellaan olevia kokonaisuuksia,
ylläpitävät ohjeita ja politiikkoja sekä ohjaavat ja tukevat liiketoimintoja

- Yritysvastuun koordinointi ja raportointi: yhteiskuntasuhdejohtaja ja viestintäorganisaatio
- Ympäristövastuu: riskienhallinta- ja kiinteistöjohtaja ja EHSQ-organisaatio
- Henkilöstövastuu: henkilöstöjohtaja ja henkilöstöorganisaatio
- Turvallisuus: riskienhallinta- ja kiinteistöjohtaja ja EHSQ-organisaatio
- Toimitusketjun vastuullisuus: hankintajohtaja ja hankintaorganisaatio
- Lakiasiat, Tapa toimia: lakiasiaintohtaja ja lakiorganisaatio ohjaavat ja tukevat liiketoimintoja

Kaikki L&T:läiset huolehtivat tehtävissään vastuullisuutta koskevien toimintaperiaatteiden noudattamisesta

L&T:n johtamisjärjestelmän tavoitteena on parantaa johtamiskäytäntöjä, kirkastaa pelisääntöjä ja tehostaa strategian toteuttamista. Järjestelmän keskiössä ovat henkilöstön hyvinvointi, turvallinen työympäristö ja esimerkillisyys ympäristöasioissa. Johtamisjärjestelmä on sertifioitu ISO 9001 (laatu), ISO 14001 (ympäristö) ja OHSAS 18001 (työterveys ja työturvallisuus) -standardien mukaisesti. Vuonna 2019 sertifiointi kattoi lähes 90 % Suomen liiketoiminnoista ja vastaavasti lähes 90 % Suomen henkilöstöstä. Uutena vuonna 2019 sertifiointien piiriin tuli kiinteistöhuollon palvelulinja. Ruotsissa sertifiointi kattoi kaikki liiketoimintomme.

➤ Tutustu tarkemmin johtamisjärjestelmäämme.

Olellisuus ohjaa yritysvastuu- ja sidosryhmätyöskentelyä

Yritysvastuuohjelmamme painopisteiden ja tavoitteiden määrittelyssä olemme hyödyntäneet olellisuustarkastelua, joka auttaa meitä suuntaamaan yritysvastuu- ja sidosryhmätyöskentelyämme juuri niihin asioihin, jotka liittyvät toimintamme huomattavimpiin vaikutuksiin ja ovat sidosryhmillemme merkityksellisimpiä. Lisäksi olemme huomioineet tarkastelussa YK:n kestävän kehityksen ja Global Compactin tavoitteet.

Vuonna 2019 päivitimme yritysvastuun olellisuusanalyysin tukemaan vuonna 2018 tehdyn laajan sidosryhmätutkimuksen keskeisiä löydöksiä sekä päivitettyjä strategisia

linjauksia. Olellisuustarkastelu pohjaa yhtiömme toiminnan keskeisiin vaikutuksiin sekä sidosryhmien odotuksiin.

L&T:n toiminnan keskeiset vaikutukset

Ympäristövaikutukset

L&T:n ympäristövaikutukset toteutuvat erityisesti asiakkaille tuotettavien palveluiden kautta, kun lisäämme asiakkaidemme materiaalien uudelleenkäyttöä ja kierrätystä ja prosessoimme niistä uusioraaka-aineita teollisuuden tarpeisiin sekä korvaamme fossiilisia polttoaineita bio- ja kierrätyspolttoaineilla. Näin pystymme merkittävästi vaikuttamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen sekä luonnonvarojen säästämiseen.

Merkittävänä logistiikkatoimijana keskitymme omassa toiminnassamme erityisesti keräys- ja kuljetuspalveluista aiheutuvien päästöjen vähentämiseen. Lisäksi meidän on varmistettava oman materiaalien käsittely-, varastointi- ja loppusijoitustoimintamme ympäristövastuullisuus sekä ympäristölainsäädännön ja -standardien tinkimätön noudattaminen. Edellytämme samaa myös alihankkijoiltamme.

Sosiaaliset vaikutukset

Suurena työllistäjänä ja palvelualan yrityksenä L&T:n sosiaalisen vastuun painopiste on omassa henkilöstössään. Toimintamme keskeiset vaikutukset kohdistuvat henkilöstöömme työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden parantamiseen sekä työkyvyn ylläpitämiseen. Näin pystymme muun muassa vaikuttamaan työurien pidentymiseen.

Lisäksi pystymme toiminnallamme vähentämään eriarvoisuutta yhteiskunnassa tarjoamalla töitä myös niille, joiden on vaikea työllistyä tai jotka eivät pysty välttämättä tekemään täyttä työpäivää.

Varmistaaksemme henkilöstön tasavertaisen kohtelun kunnioitamme ihmis- ja työoikeuksia ja noudatamme kansallisia lakeja, sopimuksia ja muita velvoitteita. Edellytämme samaa myös alihankkijoiltamme.

Taloudelliset vaikutukset

Pörssiyrityksenä toimintamme keskeinen taloudellinen vaikutus on omistaja-arvon kestävä kasvattaminen. Tavoittelemme markkinoitamme nopeampaa ja kannattavaa kasvua, säilyttäen kuitenkin vakavaraisuuden ja taloudellisen joustavuuden.

Lisäksi olemme toimintapaikkakunnillamme merkittävimpien työnantajien joukossa ja maksetuilla palkoilla ja veroilla sekä tekemillämme ostoilla on huomattava vaikutus kuntatalouteen ja talousalueen muuhun elinkeinotoimintaan.

Varmistamme hallintomme vastuullisuuden noudattamalla päätöksenteossamme ja hallinnossamme Suomen osakeyhtiölakia, julkisesti noteerattuja yhtiöitä koskevia muita säädöksiä, L&T:n yhtiöjärjestystä, L&T:n hallituksen ja sen valiokuntien työjärjestyksiä sekä Nasdaq Helsinki Oy:n sääntöjä ja ohjeita.

Sidosryhmien odotukset

Sidosryhmätyömmme painopiste on niissä sidosryhmissä, joihin toimintamme vaikutukset kohdistuvat eniten ja jotka pystyvät toiminnallaan vaikuttamaan eniten liiketoiminta- ja vastuullisuustavoitteidemme toteutumiseen.

Keskeiset sidosryhmämme ovat asiakkaat, oma henkilöstö ja potentiaaliset työntekijät, sijoittajat, valtakunnalliset ja alueelliset päättäjät ja vaikuttajat, ml. järjestöt sekä media.

Kahden vuoden välein tehtävän laajan sidosryhmätutkimuksen sekä säännöllisen sidosryhmäyhteistyön avulla olemme kartoittaneet kattavasti sidosryhmiemme toiminnalle asettamia odotuksia ja tiivistäneet ne kolmeen tärkeimpään näkökohtaan.

- **Kestävän liiketoiminnan suunnannäyttäjä**
Alan johtavana yrityksenä L&T:n odotetaan kehittävän koko alaa yhteiskunnan kannalta oikeaan suuntaan ja toimivan oikein ja vastuullisesti ympäristöasioissa.
- **Hyvä työnantajuus**
Suurena työllistäjänä ja palveluyrityksenä meidän edellytetään olevan vastuullinen työnantaja, joka pitää huolta henkilöstönsä hyvinvoinnista ja kohtelee henkilöstöään hyvin ja tasapuolisesti.
- **Hyödyllinen kumppani**
L&T:n odotetaan olevan asiakkaidensa hyödyllinen kumppani, joka kehittää uusia palveluita ja tukee asiakkaita heidän omien tavoitteidensa saavuttamisessa sekä pitää kiinni lupauksistaan.

Sidosryhmäyhteistyö vuonna 2019

Sidosryhmä	Keskeiset odotukset	Kuvaus keskeisestä vuorovaikutuksesta vuonna 2019
Asiakkaat	Hyvä työnantaja, hyödyllinen kumppani, vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> Toteutimme Suomessa kaksi ja Ruotsissa yhden yritysasiakkaidemme suositteluhalukkuutta mittaavaa asiakaskyselyä, joiden avulla saimme yli 5 800 arviota toiminnastamme. Tuloksia hyödynsimme toimiala-, palvelulinja- ja yksikkökohtaisesti asiakaskokemuksen parantamisessa. Lisäksi teimme sähköisesti 35 asiakaskohtaista tyytyväisyyskyselyä, jotka antoivat meille arvokasta tietoa päivittäisen työmme onnistumisesta. Asiakaspalvelumme toiminnan onnistumista mitattiin jatkuvalla kyselyllä, joka lähetettiin yli 40 000 yhteyshenkilölle. Järjestimme jätehuollon verkkokoulutuksia lähes 40 asiakkaallemme ja muita asiakaskoulutuksia yli 80. Lisäksi järjestimme satoja kevyempiä asiakaskohtaisia infotilaisuuksia ja toteutimme asiakkaiden kanssa yli 110 yhteiskehityshanketta. Asiakkuuksia johdimme ja kehitimme asiakaskohtaisten kehitys- ja ohjausryhmien avulla. Lähetimme asiakkaillemme 20 uutiskirjettä, joissa kerroimme ajankohtaisista asioista. Tuotimme aktiivisesti sisältöjä verkkoblogeihimme, joita kiinnostuneet saivat tilata myös omiin sähköposteihinsa. Lisäksi järjestimme yli 40 asiakastilaisuutta, joissa kerroimme L&T:n palveluista.
Oma henkilöstö	Kestävän liiketoiminnan suunnannäyttäjä, hyvä työnantaja	<ul style="list-style-type: none"> Otimme käyttöön uuden henkilöstökyselyn, jonka avulla keräämme säännöllisesti tietoa henkilöstön motivaatiosta, esimiestyöstä ja johtamisesta. Toteutimme vuoden aikana kaksi mittausta, joiden tuloksista johdettuja kehitystoimenpiteitä toteutettiin organisaation eri tasoilla. Työkykytoiminnassa pilotoimme Mielekäs työ -projektin ja Sopiva työ -projektin kautta uusia toimintamalleja osatyökykyisten pitämiseksi työelämässä. Kaikilla toimialoilla panostettiin toimintamallien uudistamiseen, joilla tähdätään parempaan esimiestyöhön, henkilöstön parempaan osallistamiseen sekä ketterämpään toimintamalliin. Henkilöstön ammatillista kehittymistä tuimme työssäoppimisen, urapolkujen, tehtäväkiertojen ja koulutusten avulla. Esimiesten osaamisesta huolehdimme mm. esimiestyön ja liiketoiminnan kehittämiseen sekä henkilöstön johtamiseen suuntautuvilla valmennuksilla. Henkilöstön kehittäminen tapahtui tavoite- ja kehityskeskustelujen pohjalta. Sovimme luottamusmiesten kanssa uudesta toimintamallista, jossa tähdätään laajaan henkilöstön edustamiseen johtamisen eri tasoilla konsernista liiketoimintoihin. Viestimme henkilöstölle uudistetun intranetin, henkilöstölehti Letin, videoiden, uutiskirjeiden, teksti- ja WhatsApp-viestien sekä sisäisten Yammer- ja Facebook-verkoston avulla.
Potentiaaliset työntekijät	Hyvä työnantaja	<ul style="list-style-type: none"> Jatkoimme valtakunnallista ja järjestelmällistä oppilaitosyhteistyötä mm. ammatti-, rekrytointi- ja oppisopimuskoulutusten sekä työssäoppimisjaksojen muodossa. Loimme yhteistyökumppanin kanssa rekry- ja oppisopimuskoulutuksen hybridimallin, jonka tavoitteena on kouluttaa alalle uusia osaajia ja tulevaisuuden ammattilaisia. Osallistuimme vuoden aikana 50 erilaiseen rekrytointi- ja uratapahtumaan, joissa kävimme kertomassa L&T:n tarjoamista työmahdollisuuksista ja esittelimme yrityksen toimintaa. Rekrytoimme lähes 1 000 kesätyöntekijää, järjestimme viisi walk-in -rekrytointitapahtumaa ja toimimme Vastuullinen kesäduuni -kampanjan pääyhteistyökumppanina. Päätimme osallistua valtakunnalliseen Lasten & Nuorten säätiön Huippuharkka -hankkeeseen, jonka puitteissa tarjoamme vähintään 30:lle nuorelle harjoittelupaikan vuoden 2020 loppuun mennessä. Otimme rekrytointivinkkipalkkiot käyttöön, lisäsimme valtakunnallisesti yhteistyötä TE- ja ELY-keskusten kanssa ja tutkimme työnantajakuvaa kehittääksemme työntekijöiden näkemystä L&T:n työnantajakuvasta palautekyselyn avulla. Omat työntekijälähtelämme toimivat sosiaalisessa mediassa hashtagilla #hantikkana. Tuotimme L&T:läisten arkea kuvaavia sisältöjä sekä Instagramiin, Twitteriin että Facebookiin. Panostimme myös runsaasti edellisvuosia enemmän rekrytointien some- ja mediamarkkinointiin.

Sidosryhmä	Keskeiset odotukset	Kuvaus keskeisestä vuorovaikutuksesta vuonna 2019
Sijoittajat ja omistajat	Hyödyllinen kumppani, kestävä liiketoiminnan suunnannäyttävä	<ul style="list-style-type: none"> Järjestimme marraskuussa pääomamarkkinapäivän uudistetun strategiamme pohjalta. Tilaisuuteen osallistui liki 30 analyytikkoa ja institutionaalista sijoittajaa. Lisäksi tapasimme sijoittajia ja analyytikoita noin 30 erilaisessa tilaisuudessa, muun muassa seminaareissa, ryhmätapaamisissa ja yhtiökokouksessa. Jatkuvasta yhteydenpidosta pääomamarkkinoiden kanssa huolehdimme pörssi- ja lehdistötiedottein sekä www-sivujemme kautta.
Päättäjät ja vaikuttajat (ml. valtakunnalliset ja alueelliset päättäjät ja järjestöt)	Kestävän liiketoiminnan suunnannäyttävä, hyvä työnantaja	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuimme aktiivisesti elinkeino- ja työmarkkinajärjestöjen toimintaan Suomessa ja EU-tasolla. Vuoden 2019 osalta painopisteenä oli Suomessa EU Kiertotalouspaketin implementointi ja siinä erityisesti Jätelain uudistamiseen tähtäävä kokonaisuus. Osallistimme Muovimuvun kautta suomalaiset kunnat muovinkierrätyksen edistämiseen. Osallistuimme jätteenkuljetusjärjestelmää koskevien päätösten valmisteluun kuntatasolla. Teimme uusia aloitteita työ- ja elinkeinoviranomaisille tarvittavista toimenpiteistä osatyökykyisten työllistämisen edistämiseksi
Media	Kestävän liiketoiminnan suunnannäyttävä, hyvä työnantaja	<ul style="list-style-type: none"> Vastasimme useisiin kymmeniin mediayhteydenottoihin toimittajien tiedontarpeiden täyttämiseksi tai haastateltavien löytämiseksi. Julkaisimme 28 lehdistötiedotetta sekä järjestimme mediatilaisuuksia ja -tapaamisia. Otimme kantaa ajankohtaisiin asioihin mielipidekirjoitusten avulla.

Yritysvastuun olennaisuusanalyysi

Yritysvastuun olennaisuustarkastelussa pureduimme liiketoimintamme ja strategiamme kannalta olennaisimpiin vastuullisuusnäkökohtiin ja luokittelimme niitä sidosryhmien odotusten ja toimintamme vaikutusten pohjalta kolmeen luokkaan:

1. Edelläkävijyyt ja parhaat käytännöt

L&T:n toiminnan vaikutusten, strategian, sidosryhmien näkökulmasta kaikkein olennaisimmat vastuullisuusnäkökohdat, joissa tavoittelemme edelläkävijyyttä ja pyrimme luomaan alamme parhaita käytäntöjä.

2. Sidosryhmien odotuksiin vastaaminen

Muut yhtiön toiminnan ja sidosryhmien kannalta olennaisiksi arvioimamme vastuullisuusnäkökohdat, joissa pyrimme täyttämään sidosryhmiemme odotukset ja toimimaan niiden mukaisesti.

3. Vaatimustenmukaisuus

Muissa L&T:n liiketoimintaan olennaisesti liittyvässä vastuullisuusnäkökohdissa pyrimme vähintään varmistamaan vaatimustenmukaisuuden täyttymisen.

Lisäksi olemme valinneet vastuullisuustyömme ohjueiksi toimintamme kannalta keskeisimmät kuusi YK:n kestävä kehityksen tavoitetta, joita sitoudumme edistämään tulevana vuosina.

Yritysvastuun olellisuusanalyysi 2019

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet vastuullisuuden ohjureina

Korvaamme neitseellisiä raaka-aineita uusi- ja fossiilisia polttoaineita bioenergialla sekä luomme uusia kiertotaloutta edistäviä palveluratkaisuja ja vähennämme omia päästöjämme.

Näin pystymme vaikuttamaan kestävän kehityksen tavoitteisiin 7, 12 ja 13.

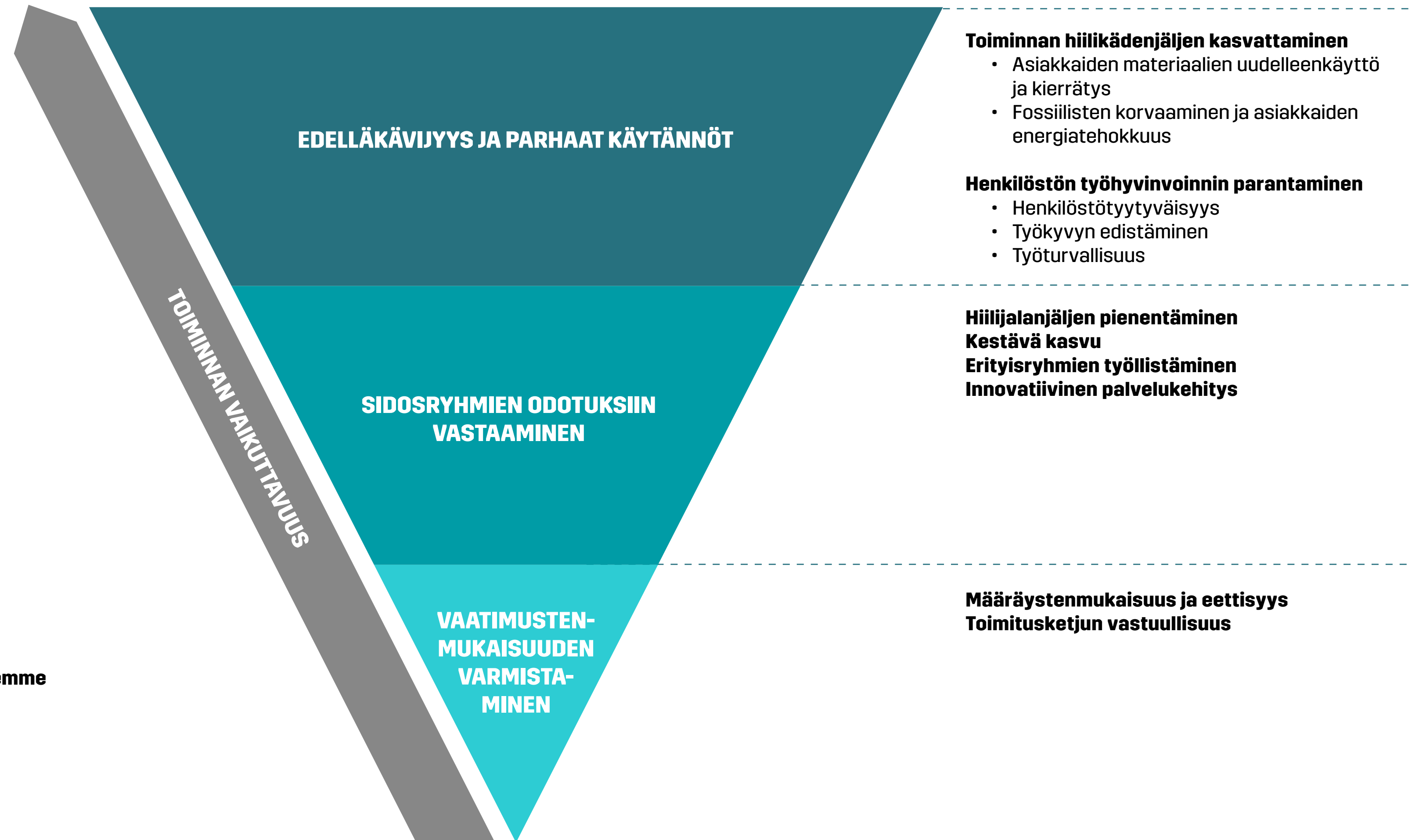
Tavoitteenamme on hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö sekä kestävän taloudellisen lisäarvon ja hyvinvoinnin luominen, jolloin kiinnitämme tekemisemme kestävän kehityksen tavoitteisiin.

Näin pystymme vaikuttamaan kestävän kehityksen tavoitteisiin 8 ja 10.

Edistämme kestävä teollisuutta ja kaupunkeja kehittämällä asiakkaidemme toimintaa ja luomalla uusia innovatiivisia palveluratkaisuja.

Näin pystymme vaikuttamaan kestävän kehityksen tavoitteisiin 9 ja 11.

L&T:n yritysvastuuohjelma 2019–2024

Painopisteet	Näkökohdat	Tavoitteet ja indikaattorit
 Kiertotalous ja ilmastonmuutoksen hillintä	<ul style="list-style-type: none"> Kasvatamme toimintamme hiilikädenjälkeä. Pienennämme omaa hiilijalanjälkeämme. Edistämme asiakkaidemme materiaalien ja energian kestäväää käyttöä ja vähennämme hävikkiä. 	<p>Strategiset tavoitteet: Toimintamme hiilikädenjäljen kasvattaminen liikevaihdon kasvua nopeammin. Omien päästöjen vähentäminen - 50 % vuoden 2018 tasosta vuoteen 2030 mennessä.</p> <p>Tuki-indikaattorit: Asiakkailta kerättyjen materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysasteen nostaminen 60 %:iin, pitkän aikavälin tavoite 70 %. Asiakkaiden energiatehokkuuden parantaminen</p>
 Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö	<ul style="list-style-type: none"> Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista, työkyvystä ja työturvallisuudesta. Työllistämme erityisryhmiä ja osatyökykyisiä. Luomme talouskasvua ja hyvinvointia. 	<p>Strateginen tavoite: Henkilöstön suositteluasteen nostaminen 80 %:iin.</p> <p>Tuki-indikaattorit: Keskimääräisen eläköitymisiän nostaminen 64 vuoteen, pitkän aikavälin tavoite 65 vuotta. Sairauspoissaolojen vähentäminen 4,5 prosenttiin. Työturvallisuuden jatkuva parantaminen, lopullinen tavoite 0 tapaturmaa. Erityisryhmien työllistäminen. Hyvinvoinnin lisääminen, taloudellisen lisäarvon kasvattaminen. Verojalanjäljen kasvattaminen.</p>
 Kestävä teollisuus ja kaupungit	<ul style="list-style-type: none"> Edistämme teollisuusinfran kehittämistä kestäväen kehityksen mukaiseksi, sivuvirtojen hyödyntämistä ja suljettuja kiertoja. Innovoimme ratkaisuja kestävien kaupunkien rakentamiseksi sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseksi. 	<p>Tuki-indikaattorit: Uusien ympäristöystävällisten ja turvallisten menetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Teollisuuden sivuvirtojen ja pilaantuneiden maiden hyötykäytön lisääminen. Ratkaisut kestäväen kaupunki-infran ylläpitämiseksi ja kestävien kaupunkien kehittämiseksi. Innovaatiot terveellisten ja turvallisten olosuhteiden tuottamiseksi. Kemikaalien käytön vähentäminen ja ympäristömerkittyjen aineiden osuuden kasvattaminen.</p>
 Vaativuuden mukaisuuden varmistaminen	<ul style="list-style-type: none"> Varmistamme toimintamme vaatimustenmukaisuuden ja eettisyyden. Varmistamme toimitusketjumme vastuullisuuden. 	<p>Tuki-indikaattorit: Ei vakavia vahinkoja tai rikkeitä. Kaikki uudet L&T:läiset perehtyvät Tapa Toimia -ohjeeseen, säännöllinen kertaus. Hankintojen keskittäminen toimittajille, jotka ovat sitoutuneet L&T:n vastuullisen hankinnan toimintamalliin. Riittävät toimittaja-auditoinnit vuosittain riskiarvion perusteella.</p>

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

Päästövähennyksiä kierto- taloutta edistävillä palveluilla

L&T:n ympäristövastuu toteutuu erityisesti asiakkaille tuotettavien palveluiden kautta. Asiakkailta kerätyt materiaalit pyritään aina ensisijaisesti ohjaamaan uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen lain mukaisen etusijajärjestyksen ja kiertotalousajattelun viitoittamina.

Palveluidemme asiakkaillemme tuottamista päästövähennyksistä muodostuu myös hiilikädenjälkemme, jonka kasvattamisen nostimme vuonna 2019 yhdeksi strategisista tavoitteistamme. Hiilikädenjälkemme kasvattamisen lisäksi pyrimme hillitsemään ilmastonmuutosta myös pienentämällä omien toimintojemme kasvihuonekaasupäästöjä. Lisäksi teemme aktiivisesti töitä kiertotalouden toimintaedellytysten turvaamiseksi ja edistämiseksi.

Ympäristövastuun johtaminen L&T:llä

Ympäristöpolitiikassa on määritetty ne ympäristönäkökohdat ja periaatteet, joita L&T noudattaa niin omassa toiminnassaan kuin asiakkaille tuottamissaan palveluissa. Lähtökohtana on ympäristölainsäädännön ja -standardien tinkimätön noudattaminen sekä jatkuvan parantamisen periaate. Vastuullinen ympäristöasioiden hoito on osa L&T:n operatiivista riskienhallintaprosessia.

Toimintamme ympäristöriskit liittyvät ajoneuvokäyttöön, jätteiden varastointiin ja käsittelyyn sekä kemikaaliturvallisuuteen. ISO 14001 -sertifioitu ympäristöjärjestelmä ja tehokas omavalvonta ovat riskienhallinnan kulmakiviä. Ympäristöriskejä kartoitetaan säännöllisesti mm. tarkastusten ja auditointien avulla. Puutteet ja riskikohteet kirjataan järjestelmään, jonka kautta niiden käsittelyä seurataan.

Ammattimainen jätteenkäsittely edellyttää ympäristölupia ja toimintaa veloitteiden mukaisesti. Vuonna 2019 L&T:llä oli 67 (70) ympäristölupaa, jotka ohjasivat yhtiön

Vastuullisuusohjelman painopisteet: kiertotalous ja ilmastonmuutoksen hillintä

Painopisteet ja tavoitteet 2019–2024	Indikaattorit 2019	Onnistumismme	Huomiot
Kasvatamme toimintamme hiilikädenjälkeä			
Strateginen tavoite:	• L&T:n hiilikädenjälki 1,2 miljoonaa (1,2) CO ₂ -ekvivalenttitonnia	✓	Nostimme bio- ja kierrätyspolttoainetoimituksiamme.
Toimintamme hiilikädenjälki kasvaa liikevaihtoa nopeammin.	• Hiilikädenjäljen muutos* +0,9 % vs. liikevaihdon kasvu (-2,2 %)		
Hiilikädenjäljen kasvu vs. liikevaihdon kasvu.	• Korvatut energiaerät 2,6 TWh (2,5)		*Hiilikädenjälki-intensiteetti, suhde miljoonaan euroon
Pienennämme omaa hiilijalanjälkeämme.			
Omien päästöjen vähentäminen -50 % (vuoden 2018 tasosta vuoteen 2030 mennessä).	• Päästöjen väheneminen* -5,1 % (+6.8)	✓	Onnistuimme vähentämään absoluuttisia päästöjämme*
Toimitusketjusta aiheutuvien muiden epäsuorien päästöjen vähentäminen: 70 % suurimmista tavarantoimittajista ja alihankkijoista asettaa omat päästötavoitteensa vuoteen 2025 mennessä.	• Päästöintensiteetti eli päästöjen suhde liikevaihtoon: 57,8 CO ₂ -ekvivalenttitonnia (59,5)		
	• Yhtiö on sitoutunut asettamaan ns. Science Based -tavoitteet vuoden 2020 aikana ilmatoriskien hallitsemiseksi		*Scope 1 ja 2, raportoidaan SBT:n mukaisesti vuodesta 2020 lähtien
Edistämme asiakkaidemme materiaalien ja energian kestäväää käyttöä ja vähennämme hävikkiä.			
Asiakkaiden materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysasteen nostaminen 60 %:iin, pitkän aikavälin tavoite 70 %.	• Uudelleenkäyttö- ja kierrätysaste 54,8 % (54,2). Kierrätykseen menevien materiaalivolyyymien muutos -8,2 %, kaikki materiaalivirrat -9,2, sekajätteen osuus 24,1 % (25,5)	✓	Nostimme kierrätysasteettamme ja vähensimme sekajätteen määrää
Asiakkaiden energiatehokkuuden parantaminen.	• L&T Smartti Energiatehokkuuspalvelujen käynnistäminen, Energia-seurannassa 370 (368), kohdetta, 3 392 (3 942) energiatehokkuutta edistävää ehdotusta.		Smartti-palvelujen käynnistäminen

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

ympäristöasioiden hallintaa ja seurantatarkkailua. Ympäristöluvan varaisille laitoksille on tehty ennaltavarautus- ja pelastussuunnitelmat, joissa on määritelty, kuinka laitos varautuu merkittävimpiin ympäristövahinkoihin. Lisäksi tehdään säännöllisesti sisäisiä auditointeja, joissa käydään läpi myös ympäristöasiat.

L&T edellyttää kumppaneiltaan ja toimittajiltaan vastuullista ympäristöasioiden hoitoa, mikä huomioidaan jo hankintaprosessissa muun muassa itsearviointien avulla. Jätettä luovutetaan vain sellaisille toimijoille, joilla on lupa sitä vastaanottaa tai käsitellä.

L&T:n toiminnan hiilikädenjälki

L&T:n toiminnalla on suuri hiilikädenjälki. Palvelumme tuottavat asiakkaillemme merkittäviä päästövähennyksiä, jotka muodostuvat muun muassa, kun asiakkaamme korvaavat neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla tai fossiilisia polttoaineita bio- ja kierrätyspolttoaineilla tai onnistuvat avullamme vähentämään toiminnastaan syntyvää hävikkiä. Vuonna 2019 nostimme hiilikädenjälkemme kasvattamisen yhdeksi strategisista tavoitteistamme. Samalla, kun L&T:n toiminnan hiilikädenjälki kasvaa, asiakkaidemme hiilijalanjälki vastaavasti pienenee. Näin pystymme tukemaan asiakkaitamme heidän ympäristövastuun tavoitteiden saavuttamisessa.

L&T:n toiminnalla suuret hyödyt ilmastolle

L&T:n hiilikädenjälki eli toiminnan tuottamat päästövähennykset olivat vuonna 2019 noin 1,2 miljoonaa (1,2) CO₂-ekvivalenttitonnia. Päästövähennykset syntyivät siitä, että asiakkaamme pystyivät korvaamaan neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla sekä fossiilisia polttoaineita bio- ja kierrätyspolttoaineilla.

Vuonna 2019 Suomessa voima- ja lämpölaitokset sekä sementtisuorat korvasivat fossiilisten polttoaineiden käyttöä L&T:n valmistamilla ja toimittamilla bio- ja kierrätyspolttoaineilla laskennallisesti yhteensä 2,6 TWh:lla (2,5 TWh). L&T tuottaa biopolttoainetta metsien hiilinieluja lisäävän metsänhoidon sivu- ja tähdevirroista. Kierrätyspuumurskeet tehdään rakentamisen, teollisuuden ja kaupan alan puujätteistä ja korjauskelvottomista puupakkauksista. Kierrätyspolttoaineet (SRF) valmistetaan kierrätykseen kelpaamattomista yhdyskunta- ja rakennusjätteistä.

Kehitimme hiilikädenjälkilaskentaamme vuonna 2019 koskemaan myös asiakkaillemme tarjoamiemme energiatehokkuuspalveluiden ja [räjäytyspuhdistusten](#) aikaansaamat päästövähennykset. Raportoimme nämä osana hiilikädenjälkeämme vuodesta 2020 lähtien. Aloitimme myös yhteistyön Teknologian tutkimuskeskus VTT:n ja Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston ympäristökädenjälkihankkeen kanssa kädenjälkilaskentaamme ulottamiseksi kattamaan ilmastopäästövähennyksiä laajemmin erilaisia ympäristönäkökulmia.

L&T yritysten kärkijoukoissa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi

Vuonna 2019 L&T menestyi jälleen erinomaisesti kansainvälisessä yritysten ilmastotyötä arvioivassa vertailussa, jonka toteuttaa vuosittain maailman johtavien sijoittajien toimeksiannosta kestävä taloutta ja ilmastonmuutoksen torjuntaa edistävä CDP-järjestö. Sijoituimme CDP Climate -arviossa maailman kärkiyhtiöiden joukkoon, Leadership-tasolle, toiseksi parhaalla luokituksella A-. Pohjoismaissa Leadership-tason eli arvosanan A tai A-saavuttaneita yrityksiä oli yhteensä 38 ja Suomessa 13. Leadership-tasolle arvioitujen yritysten katsotaan toimivan ympäristön kannalta parhaiden käytäntöjen mukaisesti, ymmärtävän hyvin ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia sekä laativan ja toteuttavan strategioita näiden riskien ja mahdollisuuksien hillitsemiseksi tai hyödyntämiseksi. Vuoden 2019 raportti ja tulokset löytyvät CDP:n sivuilta.

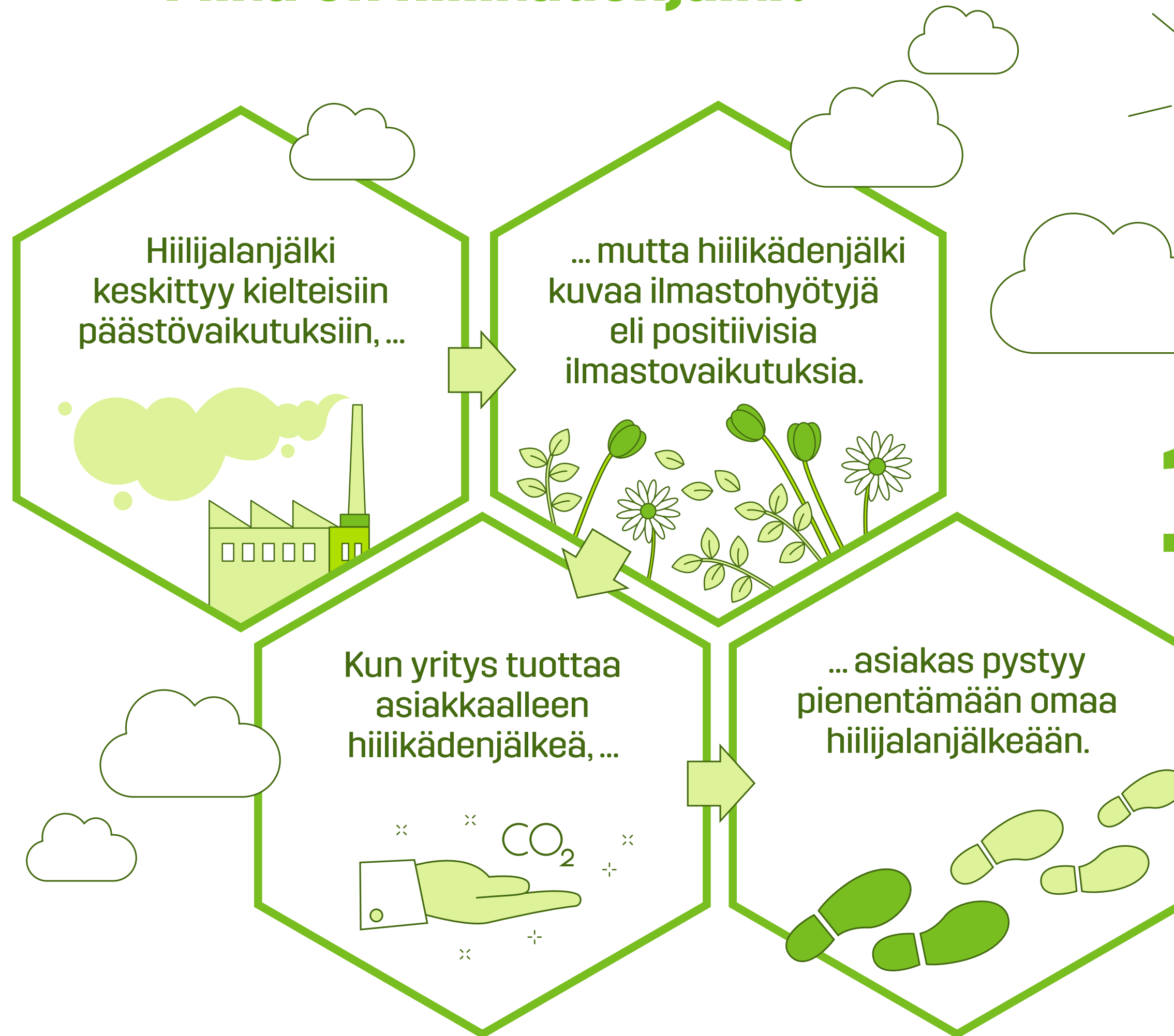
Hiilikädenjälki = Ilmastohyödyt eli kasvihuonekaasupäästöjen vähennyspotentiaali, jota yrityksen palvelut tuottavat asiakkaille.

Hiilikädenjälkeen vaikuttavat muun muassa uusiutumattomien raaka-aineiden korvaaminen uusiutuvilla ja jätteen määrän vähentäminen.

Lähde: Sitra, VTT i

Mikä on hiilikädenjälki?

L&T tuottaa toiminnallaan merkittäviä päästövähennyksiä asiakkailleen

= SUURI HIILIKÄDENJÄLKI

1,2 miljoonaa
CO₂-tonnia (ekv.)

L&T:n toiminta säästää vuodessa saman verran päästöjä kuin

120 000
suomalaista tuottaa.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

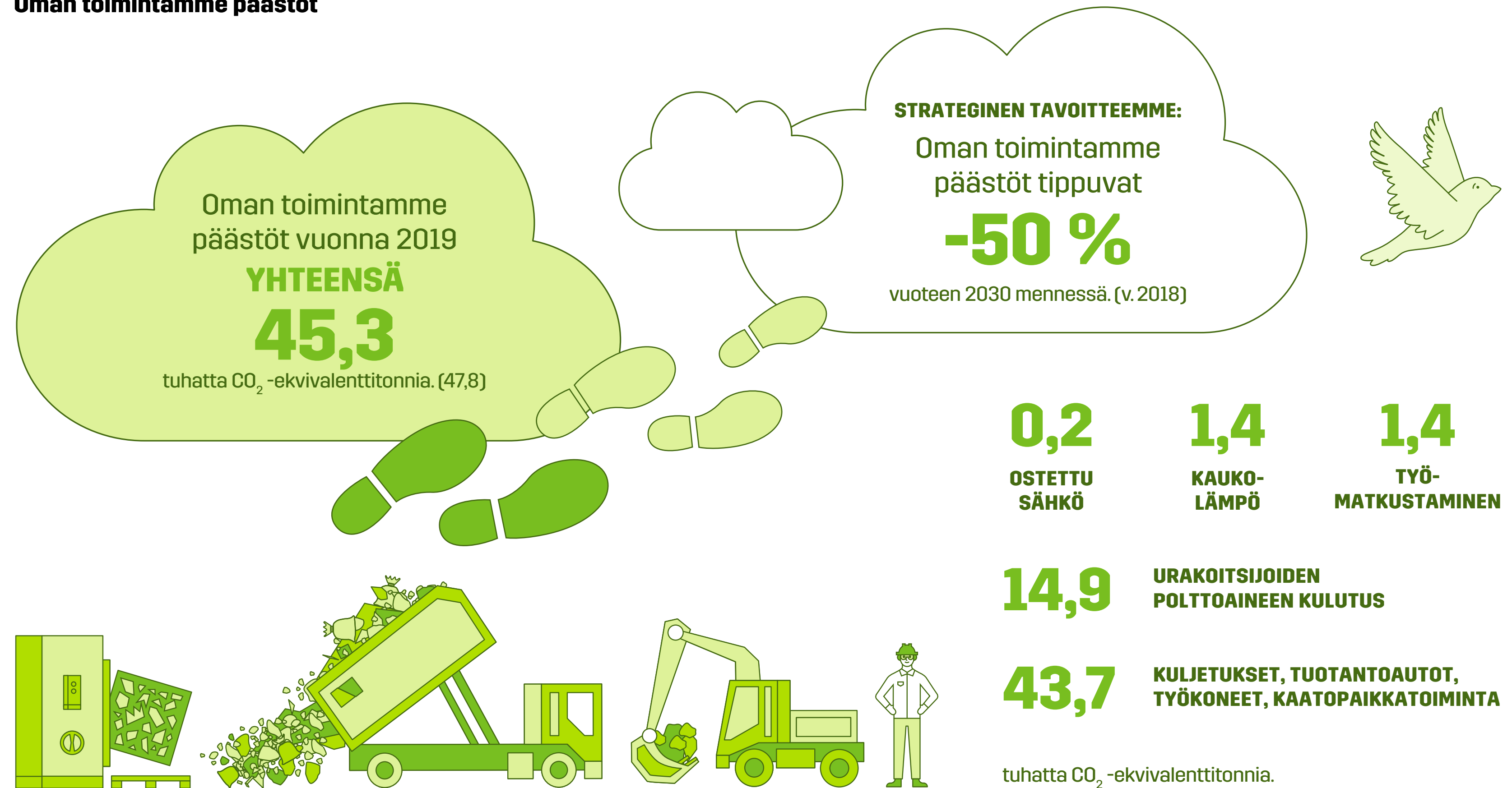
Omien päästöjen vähentäminen

Samalla, kun asetimme strategisen tavoitteen hiilikädenjälkemme kasvattamiseksi, asetimme vastaavasti uuden tavoitteen omien haitallisten päästöjemme eli hiilijalanjälkemme pienentämiseksi. Tavoitteenamme on pudottaa kasvihuonekaasupäästöjämme vuoden 2018 tasosta -50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi tavoitteenamme on vähentää toimitusketjustamme aiheutuvia epäsuoria päästöjä niin, että 70 prosenttia suurimmista tavarantoimittajistamme ja alihankkijoistamme ovat asettaneet tavoitteet omien päästöjensä vähentämiseksi vuoteen 2025 mennessä. Raportoimme omien päästöjemme kehityksen SBT-tavoitteen mukaisesti vuodesta 2020 eteenpäin.

Vuonna 2019 jatkoimme pitkäjänteisiä toimenpiteitä keräys- ja kuljetuspalveluiden päästöjen vähentämiseksi. Otimme käyttöön vähäpäästöisempiä ajoneuvoja ja polttoaineita sekä jatkoimme kuljetusreittien optimointia ja kuljettajiemme ajotavan kehittämistä.

- Säilytimme raskaan kaluston kuljettajien ajotapaindeksin korkean tason 9,2 (9,2). Indeksi kertoo ajotavan turvallisuudesta ja taloudellisuudesta asteikolla 4–10. Laskelmassa on käytetty painotettua keskiarvoa.
- Ajotavanseuranta jatkettiin Ympäristö- ja Teollisuuspalveluiden ajoneuvoissa. Ajotavanseurantalaitteisto on nyt asennettu yhteensä 920 ajoneuvoon (920).

Oman toimintamme päästöt

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

- Seurannan lisäksi kehitämme kuljettajiemme ajotapa koulutuksilla ja tarvittaessa yksikkökohtaisten toimenpideohjelmien avulla. Vuonna 2019 yhteensä 336 kuljettajaa (235) osallistui taloudellisen ajotavan koulutuksiin.
- Vähensimme kalustomme ympäristövaikutuksia käyttöastetta nostamalla ja kuljetusreittejä optimoimalla. Vuonna 2019 käytössämme oli yhteensä 892 raskasta ajoneuvoa (891).
- Korvasimme vanhoja raskaan kaluston ajoneuvoja uusilla vähäpäästöisemmällä Euro 6 -moottoriluokituksen ajoneuvoilla. Euro 6 -moottoreissa on otettu suuri kehitysloikka haitallisten pienhiukkaspäästösien vähentymisestä. Vuonna 2019 79 prosenttia (75) raskaasta kalustostamme Suomessa ja Venäjällä kuului Euro 4 -päästöluokkaan tai uudempaan.
- Jatkoimme edelleen aktiivista työtämme kuljetusreittien optimoimiseksi. Viiden viimeisen vuoden aikana olemme optimoineet yli 3 000 kuljetusreittiä. Kuljetusreittien optimointi vähentää kaluston tarvetta, ajettuja kilometrejä sekä pihakäyntejä ja pysähdyksiä. Optimoitavien reittien määrä on riipuvainen kunakin vuonna optimoinnin kohteena olevien alueiden reittirakenteesta. Vuonna 2019 otimme käyttöön uuden reittioptimointijärjestelmän, joka tekee reittien optimoinnista entistä tehokkaampaa.

- Otimme käyttöön kaksi uutta biokaasukäyttöistä raskasta ajoneuvoa ja vuonna 2020 nostamme biokaasukäyttöisten ajoneuvojen määrän kymmeneen.
- Osa raskaasta kalustostamme kulkee jätteistä ja tähteistä valmistetuilla Neste MY- tai Teboil Green+ uusiutuvalla polttoaineella fossiilisen dieselin sijaan. Käyttämällä uusiutuvia polttoaineita olemme vähentäneet kuljetuksesta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä ja muita ilmanlaatua heikentäviä päästöjä. Se on myös yksi esimerkki kiertotalouden käytännön teoistamme: kuljetamme jätteitä niistä valmistetulla polttoaineella.

Energiaintensiteetti pysyi samalla tasolla

L&T:n energiantensiteetti eli energiankulutuksen suhde liikevaihtoon vuonna 2019 oli 290 MWh miljoonaa euroa kohden (290). Olemme onnistuneet lisäämään energiatehokkuuttamme monenlaisilla toimenpiteillä.

Energiaintensiteetti on laskettu jakamalla L&T:n oma energiankulutus liikevaihdolla. Energiankulutuksessa ovat mukana kalustomme polttoaineet sekä toimipisteisämme käytetty sähkö ja kaukolämpö.

Vuonna 2019 L&T:n omien kiinteistöjen energiankulutus pysyi samalla tasolla kuin edellisvuonna. Vuonna 2019 sähkökäyttöämme oli 31 600 MWh (2018: 31 300 MWh) ja kaukolämpöä käytettiin 8 600 MWh (2018: 9000 MWh).

L&T:n kierrätyslaitoksilla on siirrytty jatkuvan parantamisen toimintamalliin ja otettu käyttöön Mahti-tehdas-

tietojärjestelmä. Osana toimintamallin muutosta on kiinnitetty huomiota myös energiansäästöön. Laitosten työntekijät pystyvät seuraamaan muun muassa työkonesein asennetuilta näytöiltä prosessien toimivuutta ja sähkönkäyttöä reaaliaikaisesti. Lisäksi esimerkiksi valaistusta uusittaessa käytetään vain LED-valoja, ja kuljettimet on asetettu pysähtymään automaattisesti, kun niille ei ole tulossa materiaalia.

Vuonna 2019 olemme jatkaneet energian kulutuksen tarkkailua omissa kiinteistöissämme kiinteistömanagerien avulla. He muun muassa seuraavat kiinteistöjen energiankulutusta ja käyttöä sekä tarkastelevat niiden kunnostustarpeita. Lisäksi käytämme Suomessa vihreää sähköä, joten sähkönkulutuksestamme ei synny kasvihuonekaasupäästöjä. Kannustamme henkilöstöämme etätöihin niissä toiminnoissa ja tehtävissä, joissa se on mahdollista.

Omassa toiminnassa syntyvät päästöt hyvin pienet verrattuna hiilikädenjälkeen

Myös L&T:n omassa toiminnassa syntyy kasvihuonekaasupäästöjä, mutta ne ovat huomattavasti pienemmät kuin hiilikädenjälkemme. Merkittävin välitön kasvihuonekaasupäästöjen lähde on keräys- ja kuljetuspalveluista aiheutuvat päästöt, ja niiden vähentäminen on yksi yritysvastuun keskeisistä tavoitteistamme. Vuonna 2019 L&T:n oman toiminnan päästöt (Scope 1 ja 2) olivat 45,3 tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia (47,8). Absoluuttiset päästöt puto-

sivat edellisvuoteen verrattuna fossiilisen dieselin käytön vähentymisen myötä. Myös päästöintensiteetti eli päästöjen suhde liikevaihtoon laski ollen 57,8 CO₂-ekvivalenttitonnia (59,5) miljoonaa euroa kohden. Suunta on ollut laskeva vuodesta 2014 lähtien. Tähän ovat vaikuttaneet polttoainevalintojen lisäksi muun muassa aktiiviset toimenpiteemme ajoreittien optimoimiseksi ja kuljettajien ajotavan kehittämiseksi.

Päästöintensiteetti on laskettu jakamalla L&T:n suorat (kuljetukset, tuotantoautot, työkonet, kaatopaikatoiminta) ja epäsuorat (ostettu sähkö, kaukolämpö) kasvihuonekaasupäästöt liikevaihdolla. Yritysvastuuohjelmaamme vuonna 2019 päivittämämme uusi tavoite on vähentää päästöjä vuoden 2018 tasosta 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. CO₂-laskentaperiaatteisiin voit tutustua [täällä](#).

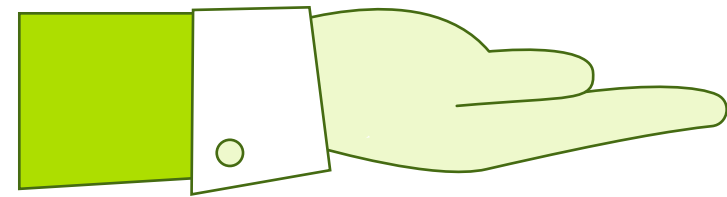
KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

Hiilikädenjälki ja hiilijalanjälki

Hiilikädenjälki eli toiminnan päästösäästöt yhteensä

1,2 milj.

CO₂-ekvivalenttitonnia. (1,2)

Hiilijalanjälki eli oman toiminnan päästöt yhteensä

45,3

tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia. (47,8)

-823,6 BIO- JA KIERRÄTYS-
POLTTOAINETOIMITUKSET

-340,0 MATERIAALI-
KIERRÄTYS

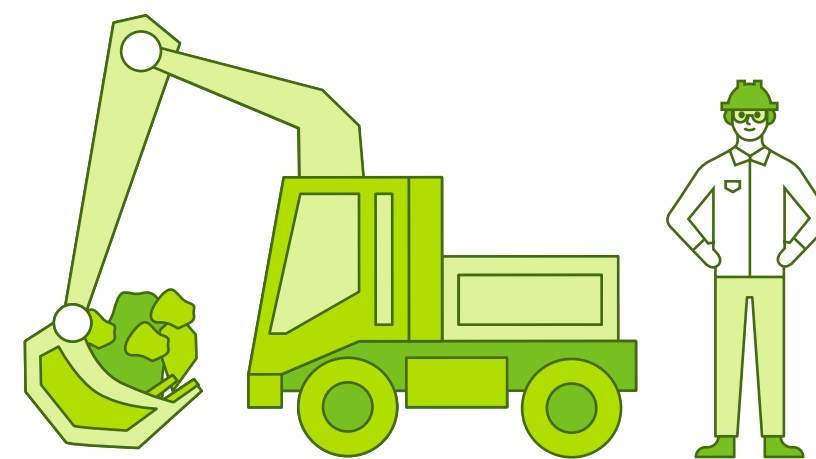
tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia.

43,7 KULJETUKSET, TUOTANTOAUTOT,
TYÖKONEET, KAATOPAIKKATOIMINTA

14,9 URAKOITSIJOIDEN
POLTTOAINEEN KULUTUS

tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia.

**OSTETTU
SÄHKÖ**

0,2

**KAUKO-
LÄMPÖ**

1,4

**TYÖ-
MATKUSTAMINEN**

1,4

Tieteellinen
päästövähennystavoite:

-50 %

vuoden 2018 päästö-
tasosta vuoteen 2030
mennessä

Asetimme vuonna 2019 tieteellisen päästövähennystavoitteen, joka ohjaa toimintamme kehittymistä Pariisin ilmastopimuksen 1,5 asteen tavoitteen mukaisesti. Tavoitteenamme on tiputtaa oman toimintamme päästöjä vuoden 2018 päästötasosta -50 % vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi tavoitteenamme on vähentää toimitusketjustamme aiheutuvia epäsuoria päästöjä (Scope 3) niin, että 70 % suurimmista (spending) tavarantoimittajistamme ja alihankkijoistamme ovat asettaneet tavoitteet omien päästöjensä vähentämiseksi vuoteen 2025 mennessä. Päästövähennystavoittemme on tällä hetkellä validoitavana Science Based Targets-organisaatioissa ja päätös tavoitteen validoinnista saadaan alku vuonna 2020. Raportoimme päästökehityksemme uuden SBT-tavoitteen mukaisesti vuodesta 2020 lähtien.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

Kierrätys ja materiaalien hyödyntäminen

L&T pyrkii edistämään kiertotalouteen siirtymistä niin omassa kuin asiakkaiden toiminnassa. Olemme panostaneet uusiin kiertotaloutta edistäviin palveluihin, jotka kasvattavat asiakkaidemme materiaali- ja energiatehokkuutta ja vähentävät kustannuksia. Lisäksi olemme kasvattaneet toimintamme hiilikädenjälkeä ja tavoitteenamme on edelleen lisätä uusiorka-aineiden käyttöä neitseellisten sijaan. Jätehuollon etusijajärjestyksen mukaisesti ohjaamme syntyvät materiaalivirrat ensisijaisesti uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Vuonna 2019 avasimme uuden muovinkäsittelylinjaston, joka mahdollistaa entistä vaikeammin käsiteltävien muovilaatujen kierrätyksen.

Asiakkailta kerättyjen materiaalien ympäristökuormituksen vähentämiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi L&T pyrkii jatkuvasti löytämään uusia ratkaisuja materiaalien hyödyntämiseksi mahdollisimman korkealla jalostusasteella ja jätehuollon etusijajärjestyksen mukaisesti.

Vuonna 2019 L&T:n hallussa olevista, asiakkailtamme kerätyistä materiaalivirroista pystyttiin uudelleenkäyttämään tai kierrättämään uusien tuotteiden raaka-aineeksi 54,8 prosenttia (54,2). Uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen toimitettiin yli 400 000 tonnia materiaaleja.

Raportointi kattaa materiaalien uudelleenkäytön ja kierrätyksen näkökulmasta keskeisimmät materiaalivirrat eli yritysasiakkailta kerätyt yhdyskuntajätteet, vaaralliset jätteet, teollisuuden jätteet ja rakennusjätteet Suomessa ja Venäjällä. Vuonna 2019 näiden kokonaismäärä oli yhteensä 788 000 tonnia (868 000), joista uudelleenkäyt-

töön tai kierrätykseen päätyi 432 000 tonnia (470 500). Raportoinnin ulkopuolelle on rajattu lietteet, pilaantuneet maa-ainekset ja tuhkat.

L&T:n raporttoima kierrätysaste on asiakkaidemme kierrätysasteiden painotettu keskiarvo. Se pitää sisällään myös sellaiset materiaalit, joiden kierrättäminen ei ole mahdollista. Kierrätysasteen kehittyminen riippuu myös asiakkaamme toimialasta, mutta osalla asiakkaistamme kierrätysaste on jopa yli 80 prosenttia.

Tavoitteenamme on jatkuvasti nostaa asiakkailta kerättyjen materiaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätysastetta. Tavoitteen saavuttamiseksi etsimme jatkuvasti aktiivisesti uusia materiaalivirtoja, joiden jalostusarvoa pystymme kasvattamaan ja kehitämme asiakkaillemme uusia kiertotaloutta edistäviä palveluratkaisuja.

- Jätteen synnyn ehkäisyssä auttavat mm. Hävikkimestari-palvelu, joka auttaa ravintoloita vähentämään ruokahävikkiä. Kokeilimme myös hävikin vähentämistä rakennustyömailla Raksanouto-palvelulla.
- Uudelleenkäyttöä on esimerkiksi kuormalavat, jotka ohjaamme suoraan tai korjattuina uudelleenkäyttöön, sekä Helpponouto-palvelun kautta kerätyt tavarat, jotka ohjataan yhteistyökumppaneiden kautta uudelleenkäyttöön.
- Kierrätykseen lasketaan asiakkailtamme kerätyt, syntypaikkalajitellut materiaalivirrat, jotka jalostamme tai ohjaamme yhteistyökumppaneidemme kautta jalostettavaksi uusien tuotteiden raaka-

neiksi. Näistä merkittävimmät ovat kuidut (keräyspaperi ja -kartonki), muovi ja metalli. Vuonna 2019 avasimme uuden muovinkäsittelylinjaston, joka mahdollistaa entistä vaikeammin käsiteltävien muovilaatujen kierrätyksen.

- Muuta hyödyntämistä ovat esimerkiksi energiahyödyntäminen ja ympäristörakentamisessa materiaalien hyödyntäminen jätealueiden rakentamisessa. Energiahyödyntäminen on jaettu kahteen ryhmään, jotka ovat hyödyntäminen jäteperäisenä polttoaineena ja hyödyntäminen sekajätteen poltossa. Suosimme kierrätykseen tai ympäristörakentamiseen soveltumattomien jätteiden hyödyntämistä jäteperäisenä polttoaineena, mikä sisältää jätteistä valmistetun ja energiana hyödynnettävän kierrätyspolttoaineen, kierrätyspuumurskeen ja energiana hyödynnettävän rengasrouheen.
- Vaaralliset jätteet, joihin lasketaan mukaan muun muassa öljyiset jätteet, liuottimet, akut ja loisteputket, L&T käsittelee omilla laitoksillaan tai toimittaa ne luotetuille yhteistyökumppaneille hyödynnettäväksi. Vuonna 2019 keräsimme asiakkailtamme 55 000 tonnia (55 000) vaarallisia jätteitä, joista pystyimme kierrättämään 69 prosenttia (67). Osa keräämistämme vaarallisista jätteistä hyödynnettiin energiana ja hyödyntämiseen kelpaamattomat loppukäsiteltiin. Vuonna 2019 5,3 prosenttia (5,0) vaarallisista jätteistä vietiin käsiteltäväksi muihin EU-maihin. Emme maahantuoneet vaarallisia jätteitä vuonna 2019.

Vuonna 2019 L&T liittyi ensimmäisenä ympäristöalan yrityksenä mukaan valtakunnallista öljyjätehuoltokehittävään Green deal -sopimukseen. Sopimuksessa sitouduimme kehittämään toimintaamme jäteöljyn uudelleenkäytön lisäämiseksi, sitouttamaan asiakkaitamme vastuulliseen öljyjätehuoltoon sekä varmistamaan, että omassa toiminnassamme syntyvä jäteöljy toimitetaan asianmukaiseen käsittelyyn. Tavoitteenamme on, että kaikki keräämämme jäteöljy päätyy uudelleenkäyttöön ja että kasvatamme asiakkailtamme keräämämme jäteöljyn määrää 10% vuoteen 2025 mennessä. Vuonna 2019 keräsimme asiakkailtamme jäteöljyä yli 10 000 tonnia.

Syntypaikkalajittelu edistää kierrätystä

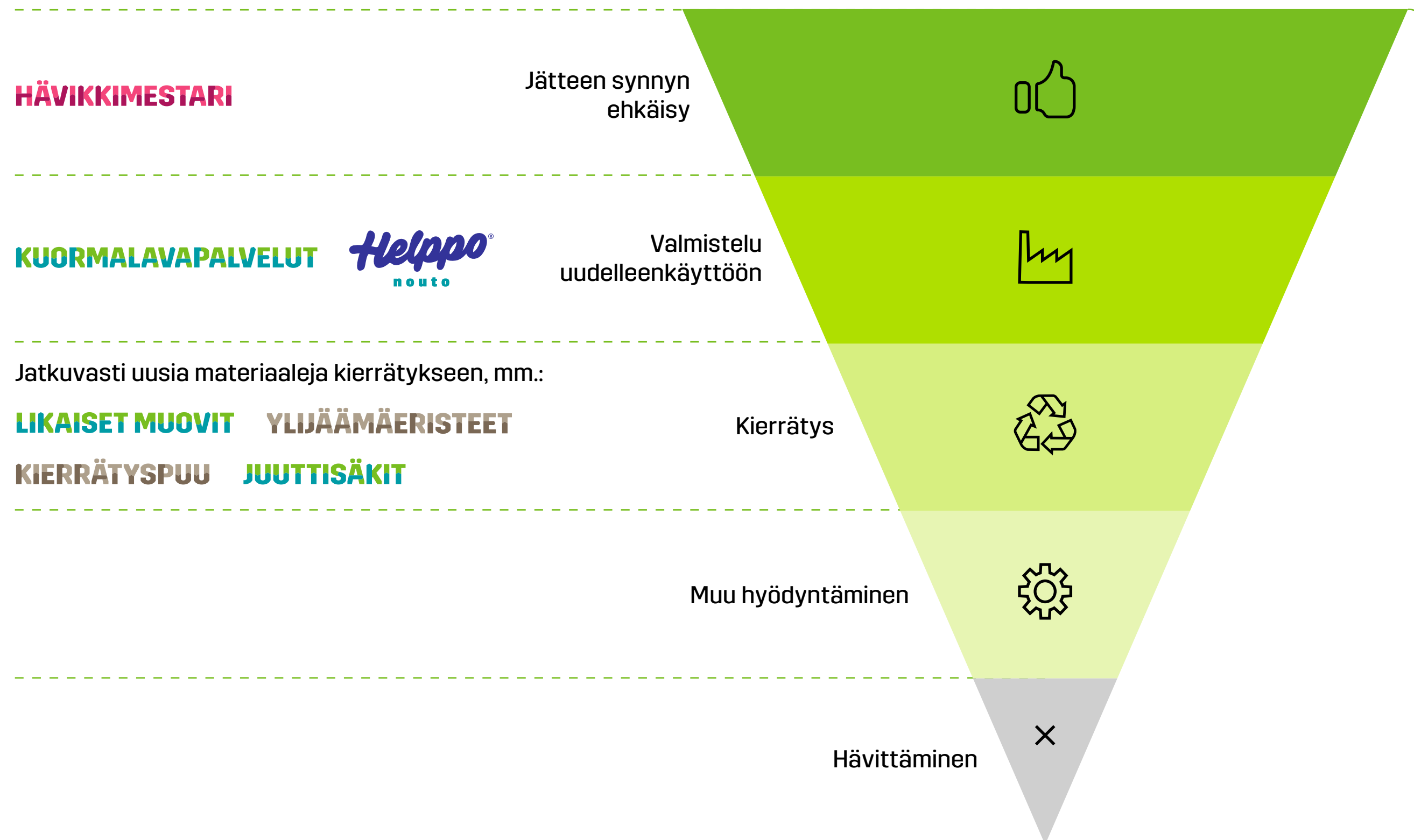
Kierrätysasteen kehittymisen näkökulmasta materiaalin syntypaikkalajittelun lisääminen on avainasemassa. Kun materiaalit lajitellaan huolellisesti jo syntypaikalla, saadaan ne hyödynnettyä tehokkaasti. L&T:n hallussa olevista materiaalivirroista syntypaikkalajiteltujen materiaalien määrä ja osuus on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 2019 kaikista materiaaleista 76 prosenttia (74) lajiteltiin syntypaikalla eli sekajätteeseen päätyi enää 24 prosenttia (26). L&T kehittää jatkuvasti uusia palveluita yhteistyössä asiakkaiden kanssa syntypaikkalajittelun helpottamiseksi.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

Jätehuollon etusijajärjestys

Esimerkkejä L&T:n palveluista, jotka mahdollistavat asiakkaiden siirtymisen kiertotalouteen

Kiertotaloutta tukevat asiantuntijapalvelut

OMA L&T

HIILINEUTRAALI JÄTEHUOLTO

YMPÄRISTÖMANAGERI

ENERGIAMANAGERI

KOULUTUS- JA KEHITYSPALVELUT

YMPÄRISTÖNETTI

VERKKOKOULUTUS

L&T:n hallussa olevat materiaaliveirrat

	2019	2018	2017
Jäteperäisiä materiaaleja yhteensä, t	788 000	868 000	801 000
Syntypaikkalajitellut materiaalit, %	68,9	68,1	67,1
Syntypaikkalajitellut vaaralliset jätteet, %	7,0	6,3	5,9
Sekajätteet, %	24,1	25,5	27,1

SEKAJÄTTEIDEN OSUUS L&T:N HALLUSSA OLEVISTA MATERIAALIVIRROISTA ON

laskenut vuodesta 2016

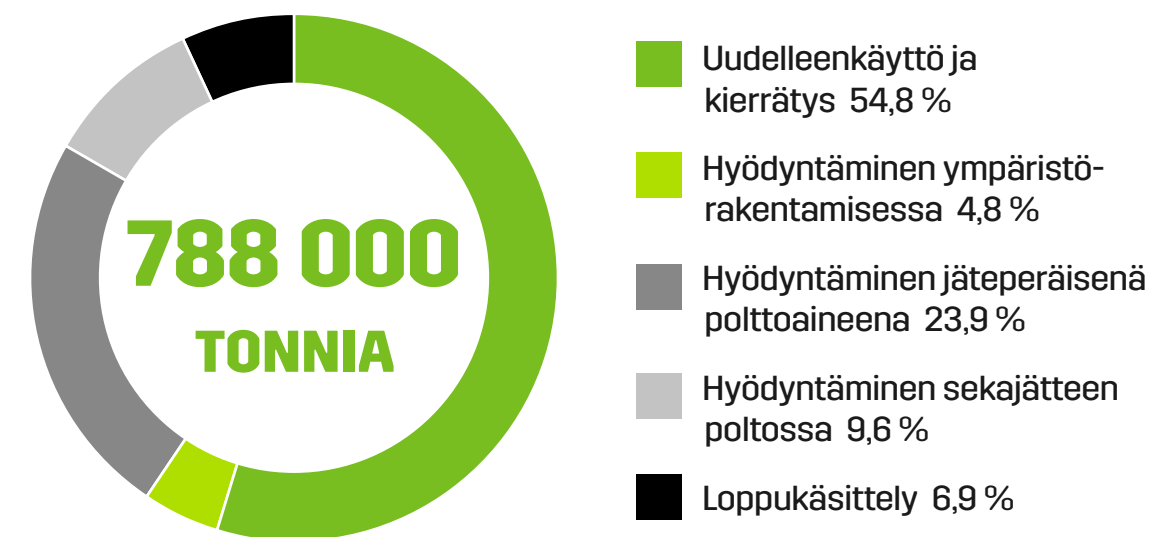
-5 %-yks.

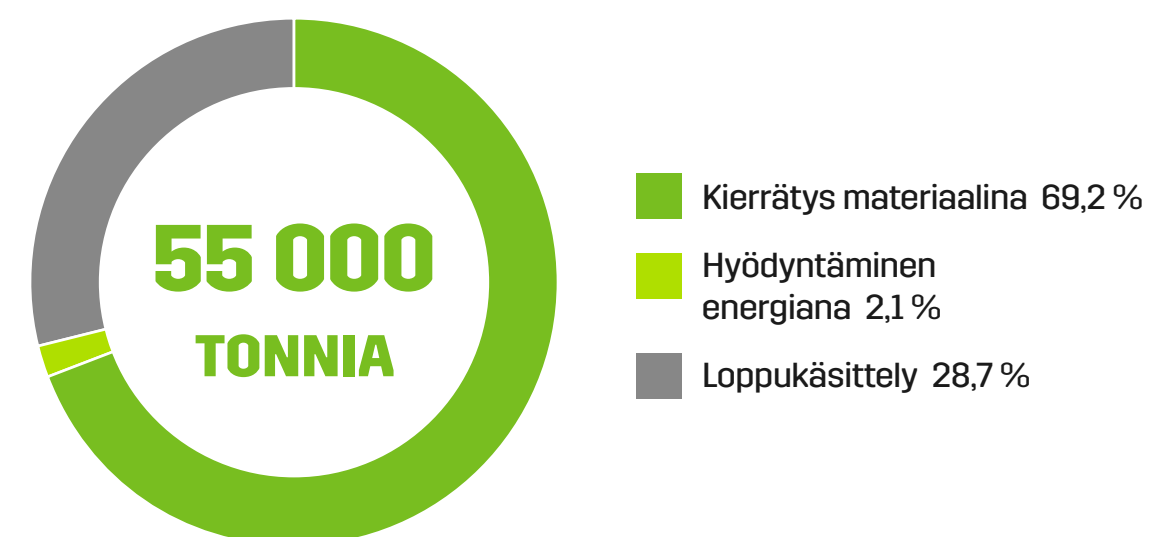

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

L&T:n hallussa olevien materiaalivirtojen kierrätys- ja hyödyntämisaste

L&T:n hallussa olevien vaarallisten jätteiden kierrätys- ja hyödyntämisaste

Asiakkaiden tehokkuuden parantaminen

L&T:llä on jo pitkään tehty töitä asiakkaiden energiatehokkuuden parantamiseksi muun muassa ennaltaehkäisevän huollon, energiatehokkuushavaintojen ja -korjausten muodossa. Vuonna 2019 laajensimme tarjontaamme ja keskitimme kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamiseen liittyvät palvelut uuteen L&T Smartti Energiatehokkuus -kokonaisuuteen.

L&T seuraa Kuopiossa toimivassa Energianhallintakeskuksessa etäyhteyden välityksellä asiakkaidensa kiinteistöjen taloteknisiä järjestelmiä. Seurannan tavoitteena on löytää energiatehokkain tapa käyttää kiinteistöä. Keskus toimii yhteistyössä kiinteistöhoitajien kanssa: keskus tarkkailee ja analysoi dataa ja kiinteistöhoitajat havainnoivat kohteita paikan päällä. Siten voidaan tehdä analyyseja ja konkreettisia korjausehdotuksia kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamiseksi. Vuonna 2019 Energiahallintakeskuksen seurannassa oli 370 kohdetta (368). Korjausehdotuksia energiatehokkuuden parantamiseksi tehtiin 3 392 kappaletta (3 942).

Teemme työtä energiatehokkuuden parantamiseksi myös Ruotsissa. Palveluihin kuuluvat muun muassa energiatutkimukset, energian kulutuksen optimointi sekä energianhallintakeskus, joka vastaa Kuopiossa sijaitsevan keskuksen toimintoja. Asiakkainamme on esimerkiksi toimistorakennuksia, sairaaloita, asuinkiinteistöjä ja kouluja 11 miljoonan neliömetrin edestä.

CASE

Lue lisää Merikarvian kierrätyslaitoksesta ja katso video

L&T laittoi muovin muovit uusiksi

Muovin kierto Suomessa kiihtyi, kun L&T avasi Merikarvian muovinkierrätyslaitoksella uuden linjaston, Muovinaattorin. Muovi muuttuu jätteestä kotimaisen teollisuuden raaka-aineeksi.

Syyskuussa avattu uusi linjasto tuplaa laitoksen kapasiteetin, ja uuden pesulinjaston ansiosta myös likaisemmat kalvomuovit ja yritystoiminnan pakkaukset saadaan kiertoon tehokkaasti.

”Suomesta on viety aiemmin tuhansia tonneja likaista muovia muualle jalostettavaksi. Nyt saamme muoviteollisuudelle lisää kotimaista raaka-ainetta”, kertoo L&T:n tuotantopäällikkö **Mikko Mäenpää**.

Laitoksen tuottamalla uusioraaka-aineella säästetään jopa 400 000 tynnyriä muovin raaka-aineeksi tarvittavaa öljyä vuodessa.

Uudella linjastolla muovi menee pesulinjaston päästä sisään, jossa se silputaan, pestään ja kuivataan. Tärkeää on linjaston ekologisuus: suljetun kierron vedet puhdistetaan ja kierrätetään, ja vettä tarvitsee lisätä vain sen verran kuin prosessissa sitä haihtuu.

”Emme ostaneet vain pesukonetta, vaan myös pesuvesien käsittelyjärjestelmän”, Mäenpää muistuttaa.

Prosessin toisesta päästä tulee ulos pienen pientä muoviraetta, granulaattia. Se jatkaa matkaansa asiakkaille joko suursäkeissä, oktabiineiksi kutsutuissa pahvilaatikoissa tai säiliöautoilla. L&T tuottaa yli sataa erilaista granulaattia, erilaisiin tarpeisiin.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

L&T Smartti kutistaa asiakkaiden hiilijalanjälkeä. Uusi L&T Smartti Energiatehokkuus -kokonaisuus pitää sisälleen kiinteistöjen ja tuotantolaitosten energiatehokkuuden, energian kulutukseen ja energian mittaamiseen liittyvät palvelut. Asiakkaille palvelut näkyvät taloudellisenä säästönä ja kutistuneena hiilijalanjälkenä, jotka saadaan aikaiseksi olosuhteista tinkimättä. L&T Smartti-palvelut tukevat asiakkaan omia vastuullisuustavoitteita kartoittamalla kehityskohteita energiatehokkuuden parantamiseksi, toteuttamalla kehitystoimenpiteitä sekä seuraamalla niiden tuloksia käytännössä. Energiatehokkuuspalveluja tarjotaan moniin erilaisiin kiinteistöihin, kuten liike-, toimisto- ja asuinkiinteistöihin sekä varastoihin ja tuotantolaitoksiin. L&T Smartti Energiapalveluihin kuuluu muun muassa:

- Energiamanageri, joka johtaa asiakkaan kohteiden energiatehokkuuden hallintaa. Energiamanageri voi laatia yritykselle energiatehokkuuden kehittämisen tiekartan, vastata kohteiden kokonaisvaltaisesta energiajohtamisesta sekä seurata energian kulutuksen lisäksi myös kiinteistöjen olosuhteita ja viihtyvyyttä.
- Kartoitukset energiatehokkuuden parantamiseksi käytännönläheisesti osana asiakkaan arkea.
- Laitteistojen päivittäminen sekä niiden käytön ja ohjelmoinnin optimointi.

- Energiaprojektien suunnittelu, kannattavuusarviointi sekä johtaminen suurempien hankkeiden toteuttamiseksi.
- Koulutusta järkevästä energianhallinnasta kiinteistötekniikan käyttäjille.
- Energianhallintakeskus, joka valvoo, että energiankulutus pysyy halutulla tasolla energiatehokkuustoimenpiteiden jälkeenkin.
- Energiatehokkuustoimenpiteillä saavutettujen päästö- ja kustannussäästöjen raportointi ja viestintä asiakkaille ja heidän sidosryhmilleen.

L&T SMARTTI – palvelussa mukana olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset 2019

18 kartoitettua asiakaskohdetta

Kiinteistöille tuotetut energiansäästöt	Sähkö: 766,7 MWh/a Lämpö: 539,6 MWh/a Yhteensä: 1 306,3 MWh/a
Kiinteistöille tuotetut kustannussäästöt	103 610 €/a
Tuotetut päästösäästöt	209,6 tCO ₂ /a

TCFD:n mukainen raportti ilmastonmuutoksen riskeistä ja mahdollisuuksista

L&T raportoi ilmastonmuutokseen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista TCFD (Task Force for Climate-related Financial Disclosures) -suositusten mukaisesti, koska haluamme näin lisätä läpinäkyvyyttä ja tietoa yritysten ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvistä toimenpiteistä.

L&T:n toiminnan luonteen vuoksi yhtiöllä on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siirtymisessä kohti vähähiilistä kiertotaloutta. L&T:n toiminnalla on suuri hiilikädenjälki eli se tuottaa merkittäviä päästövähennyksiä asiakkailleen.

L&T:n ilmastostrategia

Ilmastonmuutoksen hillintä on L&T:lle strateginen painopiste, joka liittyy vahvasti arvонуontiin pohjautuvaan strategiaamme. Kaikki liiketoimintomme tuottavat vähähiiliseen kiertotalouteen siirtymistä helpottavia ratkaisuja, jotka edistävät materiaalien, energian ja luonnonvarojen kestävästä käyttöä sekä vähentävät tuotetun jätteen ja kulutetun energian määrää. Pystymme tukemaan asiakkaitamme energian ja materiaalien käytön tehostamisessa sekä korvaamaan fossiilisia polttoaineita uusiutuvilla energialähteillä. Lisäksi pystymme tukemaan asiakkaitamme ilmastovaikutustensa lieventämisessä optimoimalla kiinteistöjen ja niiden teknisten järjestelmien käyttöä. L&T:llä on näiden muutosten toteuttamiseen tar-

CASE

Meira ja L&T rakensivat kiertotalouden oppikirjaesimerkin

Meira vuosittaisesta 13 miljoonasta kahvikilosta noin miljoona kiloa paahdetaan biokaasulla. Sen lähde on omassa tuotannossa: paahtamisen sivuvirtana syntyvä kahvijäte. Kahvijäte jalostetaan biokaasuksi Labion laitoksella Lahdessa. Vallilassa onkin rakennettu oppikirjaesimerkki siitä, miten kiertotalous toimii puhtaimmillaan. Meiralla on oltu hankkeeseen tyytyväisiä. Kahvijätteen kierrätys vähentää Meiran hiilidioksidipäästöjä noin 77 tonnia vuodessa ja nostaa kierrätysastetta 21 prosenttiyksikköä.

Lue lisää Meirasta ja katso video

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

vittava vahva markkina-asema kaikilla liiketoiminta-alueillaan.

Ilmastonmuutoksen hillintä vaatii radikaaleja uudistuksia, joilla lisätään uusiutuvan energian käyttöä, parannetaan energiatehokkuutta, edistetään materiaalien uudelleenkäyttöä ja siirrytään liikenteessä vähäpäästöisiin moottori- ja polttoaineratkaisuihin. Biomassan ja jättepohjaisten polttoaineiden merkitys siirtymäajan ratkaisuna kasvaa kaiken aikaa. L&T:n liiketoiminnot ovat hyvässä asemassa tähän kehitykseen nähden, joten pystymme tehokkaasti hyötymään ilmastoon liittyvistä mahdollisuuksista.

Liiketoimintoihin kohdistuvien ilmastonmuutoksen seurausten arviointi on integroitu L&T:n strategiaprosessiin. Eri vaihtoehtoja punnitessamme ja strategista liiketoimintaympäristöä analysoidessamme olemme arvioineet ilmastonmuutoksen vaikutuksia liiketoimintoihin sekä viiden vuoden strategiakaudella että pitkällä aikavälillä vuoteen 2035 mennessä. Arvioissa on otettu huomioon muun muassa päästöoikeuksien ja hiilipäästöjen hintakehitys, biotalouden ja vähähiilisen talouden keskinäisen integroinnin eri skenaariot, EU:n kiertotalouspaketti, muutokset kansalliseen jätelainsäädäntöön, kansalliset kierrätys- ja uudelleenkäyttötavoitteet teollisuudenaloittain sekä jättejakeen mukaan ja energia-alan suunnitellut investoinnit. Arviointimenetelmä perustuu liiketoimintaympäristön epävarmuustekijöiden kvalitatiiviseen arviointiin sekä kvalitatiivisten skenaarioiden luomi-

seen liiketoimintaympäristöstä niiden muutosten perusteella, joiden epävarmuusaste ja taloudellinen vaikutus ovat kaikkein suurimpia.

L&T:n liiketoimintamallin muutosjoustavuus eri ilmastoskenaarioissa on vakaalla pohjalla. Viiteskenaariona toimi liiketoimintaympäristö, jossa vallitseva tila säilyy muuttumattomana. Eri skenaarioissa ilmastonmuutoksen liiketoimintavaikutuksia tarkasteltiin säätelyyn, liiketoimintamalliin ja teknologiseen kehitykseen liittyvien toimialan muutostekijöiden kautta. Vaihtoehtoiset strategiset skenaariot esiteltiin hallitukselle osana strategian laadintaa, ja jotta hallitus voi tarvittaessa tukeutua niihin tulevassa päätöksenteossaan.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen tarjoaa L&T:n liiketoiminnoille strategisia kehitysmahdollisuuksia ilmastohaasteiden ratkaisemissa. L&T:n strateginen missio on tehdä kiertotaloudesta totta. Siirtyminen resurssitehokkaaseen kiertotalouteen on keskeistä, jos halutaan lieventää ilmaston lämpenemistä. Aiomme tehdä tämän parantamalla asiakkaidemme materiaali-, energia- ja kustannustehokkuutta – ja huolehtimalla, että materiaalien ja rakennetun ympäristön arvo säilyy. Ratkaisujemme avulla asiakkaat pystyvät pienentämään jättemääriään, pidentämään kiinteistöjensä käyttöikä, kierrättämään materiaaleja ja käyttämään niitä uudelleen, vähentämään luonnonvarojen, fossiilisten polttoaineiden ja energian kulutustaan sekä alentamaan siten päästöjään. Tutkimme uusia teknologioita ja ratkaisuja, joiden avulla asiak-

Ilmastonmuutoksen merkittävimmät vaikutukset liiketoimintaamme

Päämäärät	Toimet	Ilmastovaikutukset ja liiketoimintoihin kohdistuvat seuraukset
Siirtyminen vähähiiliseen kiertotalouteen	L&T on sitoutunut kasvattamaan asiakkailta kerättyjen jätteiden uudelleenkäytön ja kierrätyksen osuutta nykyisestä 55 %:sta 60 %:iin ja pitkällä aikavälillä 70 %:iin.	Kiertotalous on ilmastonmuutoksen lieventämisessä avainasemassa. EU on ottamassa käyttöön aiempaa kunnianhimoisempia jätteiden ja pakkausmateriaalien uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteita, mikä tarjoaa L&T:lle uusia kasvumahdollisuuksia materiaalien arvoketjujen eri vaiheissa.
Hiilikädenjäljen kasvattaminen	L&T on sitoutunut kasvattamaan hiilikädenjälkeään eli toimintansa kautta asiakkaille tuotettuja päästövähennyksiä, jotka ovat olleet yhteensä noin 1,2 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttonnia. Tavoitteenamme on strategiakaudella kasvattaa hiilikädenjälkeämme liikevaihtoa nopeammin.	Uusiutuvan energian merkitys kasvaa edelleen, kun pitkän tähtäimen ilmastopolitiikka kannustaa luopumaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Biopolttoaineet ja jättepohjaiset polttoaineet tulevat olemaan siirtymäkauden aikana merkittävässä roolissa. L&T:n toiminta auttaa asiakkaita merkittävästi ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Myös materiaalikierrätyksen hiilikädenjälki on huomattava, noin 30 % koko hiilikädenjäljestämme.
Omaisuuksien arvon turvaaminen	L&T:n toiminnan avulla asiakkaiden kiinteistöjen ja metsäomaisuuden arvo säilyy.	Ilmastonmuutoksen fyysiset vaikutukset lisäävät riskejä omaisuuserien arvonmuutoksille. Suomen rakennettu ympäristö ei ole kunnolla varautunut sään ääri-ilmiöihin liittyvien vaikutusten lisääntymiseen ja niiden aiheuttamiin kasvaviin kiinteistöhuoltotarpeeseen. L&T:n palvelut parantavat teollisuus- ja muiden kiinteistöjen energiatehokkuutta ja elinkaarihallintaa, mikä turvaa omaisuuden arvoa. Päästöjen vähentämisen lisäksi tarvitaan aktiivisia toimia hiilinielujen lisäämiseksi. L&T:n palvelut voivat lisätä hiilinieluja etenkin nuorissa metsissä, joissa on miljoonan hehtaarin harvennusvelka.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

kaamme voivat vähentää entistä tehokkaammin ilmastovaikutuksiaan. Erilaisten materiaalivirtojen jalostusasetta lisäävät uudet hankkeet edistävät kiertotaloutta ja parantavat L&T:n toimintojen hiilikädenjälkeä.

L&T:n liiketoiminnoista merkittävä osa, eli jopa noin 50 prosenttia liittyy ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Nämä palvelut ovat jo nyt EU:n taksonomialuokittelussa vähähiilisiä tai edistävät hiili-neutraaliin talouteen siirtymistä vuoteen 2050 mennessä tai molempia. Esimerkkejä ilmastonmuutosta lieventävistä palveluistamme ovat muun muassa tavanomaisten jätteiden kerääminen ja kuljetus sekä jätteiden hyödyntäminen materiaalina.

L&T tuottaa biopolttoaineita korjuutähteistä, puunjalostukseen soveltumattomasta puumateriaalista sekä metsäteollisuuden sivutuotteista. Polttomursketta tuotetaan rakennus-, teollisuus- ja kaupan sektorin puujätteestä sekä puupakkauksista, joita ei voida palauttaa uudelleenkäyttöön. Kierrätyspolttoaineita (SRF) tuotetaan energia- ja rakennusjätteestä, joka ei sovellu kierrätykseen.

L&T on pyrkinyt optimoimaan jätehuoltopalveluidensa päästöt. Mutta, koska aivan kaikkien päästöjen välttäminen ei ole mahdollista, olemme kehittäneet hiilineutraalin jätehuoltopalvelun. Siinä L&T:n tuottaman jätehuollon aiheuttama hiilijalanjälki mitataan ja päästöt hyvitetään sertifioitujen metsityshankkeiden avulla. Lisäksi L&T tarjoaa ratkaisuja, jotka auttavat ilmastonmuutokseen

sopeutumista. Nämä palvelut liittyvät olennaisten ilmastomuutoksen fyysisten riskien vähentämiseen ja sopeutumistoimenpiteiden tukemiseen.

Ilmaston liittyvien riskien hallinta

Ilmaston liittyvät mahdollisuudet ovat L&T:lle merkittäviä. Niitä hallitaan järjestelmällisesti osana liiketoimintojen suunnittelua, ja ne on integroitu strategiaamme edellä kuvatuilla tavoilla. Ilmaston liittyvillä riskeillä tarkoitetaan ilmastomuutoksen vaikutusten aiheuttamia, liiketoimintoihin ja koko yhteiskuntaan kohdistuvia riskejä. Ilmastomuutoksen riskit voivat liittyä niin vähähiiliseen talouteen siirtymiseen kuin ilmastomuutoksen fyysisiin vaikutuksiin.

L&T arvioi ilmaston liittyvien riskien merkittävyyttä todennäköisyyden ja taloudellisten seuraamusten suuruuden perusteella. Riskiarvioinnissa käytetään samankaltaisia menetelmiä kuin liiketoimintariskien ja mahdollisuuksien arvioimisessa.

Ilmastomuutokseen liittyviä riskejä arvioidaan samalla riskimatriisilla kuin muitakin riskejä. Monet ilmastomuutokseen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista, kuten fossiilisten polttoaineiden kulutuksen kasvaminen ja äärimmäisten sääilmiöiden lisääntyminen, ovat yhteydessä L&T:n liiketoimintaan, joten niitä on priorisoitu yhtiön riskienhallinnassa. L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että

Arvion perusteella olemme tunnistaneet seuraavat ilmastoon liittyvät riskit:

Ilmaston liittyvät riskit	Vaikutus	Hallintakeino
Siirtymäriskit		
Poliittiset ja lainsäädännölliset (riski hiilipäästöjen ja fossiilisten polttoaineiden hintojen noususta)	L&T:n keräys- ja kuljetuspalveluissa syntyy suoria (Scope 1) päästöjä. Yhtiöllä on noin 892 raskasta ajoneuvoa, ja käytämme vuosittain noin 16,4 miljoonaa litraa dieselöljyä. Vähäpäästöisten Euro 4–6 ajoneuvojen osuus L&T:n ajoneuvokannasta on 79 %.	Polttoaineita ja päästövaatimuksia koskevaa lainsäädäntöä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Polttoaineen hinnan nousuriskin hallitsemiseksi tehostamme kuljetuksiamme ja pyrimme vähentämään ajoneuvojen polttoaineen kulutusta. Olemme lisänneet ajoneuvokantaamme vähäpäästöisiä ajoneuvoja ja käyttäneet vähäpäästöisempiä polttoaineita. Optimoimme kuljetusreitit ja kehittää taloudellista ajotapaa.
Teknologia (investointi uusiin teknologioihin epäonnistuu)	Markkinajohtajana L&T edistää teollisten infrastruktuurien kehittämistä kohti vähähiilistä taloutta ja pyrkii löytämään ilmastomuutosta lievittäviä innovatiivisia ratkaisuja.	Investoimme energiatehokkaisiin tuotantovälineisiin sekä tehokkaisiin jätteenkierrätyslaitoksiin. Kartoitamme uusia teknologioita ja ratkaisuja, joiden avulla asiakkaamme voivat vähentää entistä tehokkaammin ilmastovaikutuksiaan.
Maine	Ilmastomuutos lisää sidosryhmien huolia ja odotuksia liittyen sen hillitsemiseen.	L&T tekee kiertotaloudesta totta ja osallistumme tuottamiemme palveluiden kautta ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Tekemämme työ on arvokasta kaikille sidosryhmille.
Fyysiset riskit		
Akuutit ja krooniset (muutokset sademäärissä ja sääolojen jyrkkä vaihtelu)	L&T:llä on lähes 200 kiinteistöä, joihin kuuluu mm. kierrätyslaitoksia, siirtokuormausasemia, terminaaleja, varastoja ja toimistokiinteistöjä. Äärimmäiset sääolosuhteet voivat vaikuttaa L&T:n jätteidenkeruu- ja kiinteistöhuoltoliiketoimintoihin.	L&T:n kiinteistöt eivät sijaitse tunnistetuilla ilmastoriskialueilla. Laitoksiin kohdistuvat fyysiset riskit ovat osa omaisuusriskien tunnistamista ja arviointia.

KIERTOTALOUS JA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ

yhtiön strategiset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä. Ilmastoan liittyvät riskit eivät ole L&T:llä oma riskientarkasteluluokka, vaan niitä käsitellään edellä mainituissa riskienarviointi- ja hallintaprosesseissa. Riskit kartoitetaan säännöllisesti ja systemaattisesti sekä toimiala- että yhtiötasolla. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla sekä riskeille laaditaan ja vastuutetaan toimenpiteet, joiden avulla esille nousseita riskejä hallitaan ja pyritään minimoimaan. Merkittävimmistä esille nousseista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti johtoryhmälle, toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Hallinnointi

Ilmastoan liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia hallitaan L&T:n hallinnointimallin ja vastuullisuuden johtamisen kautta. Ilmastoriskien ja -mahdollisuuksien hallinnasta vastaa yhtiön hallitus osana strategian, liiketoiminnan ja toimialojen ohjausta. Hallitus hyväksyy ilmastoan liittyvät tavoitteet ja yritysastuuhjelman strategiakaudelle. Toimitusjohtaja vastaa johtoryhmän tuella ilmastoan liittyvistä toimenpiteistä ja liiketoiminnot toteuttavat toimenpiteitä osana normaalia vuosisuunnitteluun yritysastuuhjelman mukaisesti. Yritysastuuhjelma pitää sisällään ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvät konsernitason tavoitteet ja toimenpiteet. L&T on allekirjoitta-

nut UN Global Compact aloitteen, ja on sitoutunut asettamaan tieteellisen päästövähennystavoitteen omien päästöjensä vähentämiseksi Pariisin ilmastopimuksen mukaisesti. Päästövähennystavoite on tällä hetkellä validoitavana Science Based Targets -organisaatiossa ja päätös tavoitteen validoinnista saadaan alkuvuonna 2020. L&T on Climate Leadership Councilin ja Helsingin kaupungin ilmastokumppaniverkoston aktiivinen jäsen.

Mittarit ja tavoitteet

Vaikka L&T:n omat toiminnot tuottavatkin kasvihuonekaasupäästöjä, niiden määrä on vain noin 4 prosenttia sen hiilikädenjälkeen verrattuna. Merkittävin suorien kasvihuonekaasupäästöjen lähde ovat keräys- ja kuljetuspalveluiden tuottamat päästöt. L&T:n toiminnot tuottivat päästöjä 61 600 CO₂ -tonnia (ekv.), josta 43 700 CO₂ -tonnia (ekv.) oli omia suorja päästöjä (Scope 1) kuljetus- ja tuotantoajoneuvoista, työkoneista ja kaatopaikkatoiminnoista. L&T ei käytä merkittävää määrää ostosähköä tai lämpöä. Sen oma sähkönkulutus oli 31,6 GWh ja kaukolämmön kulutus 8,6 GWh. Suurin osa ostetusta sähköstä on uusiutuvista energianlähteistä.

L&T on määrittänyt liiketoimintamallinsa ilmastovaihtokutuksille avainmittarit ja tavoitteet. Tärkein suorituskykykymmittari on hiilikädenjälki, joka mittaa L&T:n palveluiden asiakkailleen tuottamaa hyötyä ilmastolle tai potentiaalia vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Hiilikädenjälki muodostuu siitä, että asiakkaamme pystyvät korvaamaan

neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla ja fossiilisia polttoaineita bio- ja kierrätyspolttoaineilla sekä vähentämään jätettä. Suomessa voimalat, lämpölaitokset ja sementtiuunit korvasivat fossiilisia polttoaineita L&T:n tuottamalla bio- ja kierrätyspolttoaineilla vuonna 2019 las-kennallisesti yhteensä 2,6 TWh:n verran.

CDP listasi L&T:n yhdeksi johtavista ilmastonmuutosta lieventävistä yhtiöistä ja myönsi sille johtavuustasoluokituksen A-. Lisäksi L&T sai ISS-OEKOM-tunnustuksen.

L&T:n ilmastotavoitteet:

- kasvattaa hiilikädenjälkeä liikevaihtoa nopeammin
- vähentää oman toiminnan tuottamia hiilidioksidipäästöjä 50 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2018 tasoon verrattuna
- 70 % suurimmista (spending) tavarantoimittajistamme ja alihankkijoistamme ovat asettaneet tavoitteet omien päästöjensä vähentämiseksi vuoteen 2025 mennessä

L&T:n suorituskyky ilmaston kannalta:

- hiilikädenjälki: päästöjä vältetty 1 163 600 CO₂ -tonnia (ekv.)
- toimintojen hiilijalanjälki 61 600 CO₂ -tonnia (ekv.)

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Tekoja työhyvinvoinnin, -kyvyn ja -turvallisuuden puolesta

Suurena työllistäjänä ja palvelualan yrityksenä L&T:n sosiaalisen vastuun painopiste on omassa henkilöstössä. Henkilöstövastuun olennaisimmat osa-alueet ovat henkilöstötyytyväisyyden vahvistaminen sekä henkilöstön työkyvyn ylläpitäminen ja työturvallisuuden parantaminen. Lisäksi haluamme tehdä aktiivisesti töitä erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien ja osatyökykyisten työllistämiseksi.

Henkilöstövastuun johtaminen L&T:llä

L&T:llä henkilöstövastuuta ohjataan yhtiön henkilöstöpolitiikan kautta. Henkilöstöpolitiikan tavoitteena on varmistaa, että L&T:läisillä on riittävä osaaminen, henkilöstön määrä, laatu ja pysyvyys ovat yhtiön tuloksekkaan toiminnan edellyttämällä tasolla, henkilöstön työ- ja toimin-

takyky säilyvät koko työelämän ajan aina vanhuuseläkeikään asti ja henkilöstöä kannustetaan hyviin suorituksiin ja motivoidaan työhön yhtiön päämäärien saavuttamiseksi. Henkilöstöpolitiikan käytännön toteuttamisesta vastaavat esimiehet, mutta vastuu henkilöstöpolitiikan mukaisesta käyttäytymisestä on koko henkilökunnalla.

Työsuhteissa noudatetaan kansallisia lakeja, sopimuksia ja muita velvoitteita. Työntekijöiden vapautta järjestäytyä ammatillisesti kunnioitetaan. Yhtiö seuraa työehtosopimusten, ympäristö-, työ- ja työturvallisuuslainsäädännön sekä taloudenpitoon liittyvien säännösten noudattamista ja noudattaa paikallista tilaajavastuulainsäädäntöä – ja edellyttää samaa myös toimittajiltaan.

Henkilöstöpolitiikkaa täydentävät vastuullisen liiketavan periaatteet (L&T:n Tapa toimia), joissa painotetaan reilua ja tasa-arvoista kohtelua sekä jokaisen yksilön ihmisarvon, yksityisyyden ja oikeuksien kunnioittamista. Työpaikalla ei suvaita minkäänlaista syrjintää, uhkailua, häirintää tai kiusaamista.

L&T kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa määriteltyjä ihmisoikeuksia sekä kansainvälisen työjärjestön (ILO) määrittelemiä työntekijöiden oikeuksia ja

Vastuullisuusohjelman painopisteet: Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö

Painopisteet ja tavoitteet 2018–2021	Indikaattorit 2019	Onnistumismme	Huomiot
Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista, työkyvystä ja työturvallisuudesta.			
Strateginen tavoite: Henkilöstön suositteluasteen nostaminen 80 %:iin. Tuki-indikaattorit: Keskimääräisen eläköitymisiän nostaminen 64 vuoteen, pitkän aikavälin tavoite 65 vuotta. Sairauspoissaolojen vähentäminen 4,5 %:iin. Työturvallisuuden jatkuva parantaminen, lopullinen tavoite 0 tapaturmaa.	<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstön suositteluaste 73 % Keskimääräinen eläköitymisikä 63,2 vuotta Sairauspoissaolo 5,0 % (Suomi) Kokonaistapaturmataajuus (TRIF) 23 Tapaturmataajuus (LTA) 14* Ennakoivat työturvallisuustoimenpiteet 54 345 kappaletta 	—	—
Työllistämme erityisryhmiä ja osatyökykyisiä.			
Tarjoamme työtä heille, joiden olisi vaikeaa tai mahdotonta työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tavoitteemme on vuonna 2020 työllistää 36 osatyökykyistä heidän työkyvyllään räätälöityihin tehtäviin.	Palkkalistoillamme oli yli 700 osatyökykyistä	✓	—
Luomme talouskasvua ja hyvinvointia.			
Hyvinvoinnin lisääminen, taloudellisen lisäarvon kasvattaminen Verojalanjäljen kasvattaminen.	Taloudellinen lisäarvo 426 miljoonaa euroa (417). Verojalanjälki 174 miljoonaa euroa (185)	—	Korjausrakentamisen liiketoiminnan myynti pienensi verojalanjälkeä vertailukaudesta.

* Poissaoloon johtaneiden tapaturmien määrä miljoonaa työtuntia kohden.

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

ILO:n kansainvälisiä sopimuksia. Yhtiö on sitoutunut tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen ihmis- ja työoikeusperiaatteita. Lisäksi yhtiö on allekirjoittanut FIBSin monimuotoisuussitoumuksen.

Henkilöstöriskien hallinta on keskeinen osa yhtiön riskienhallintaprosessia. L&T:n toiminnan merkittävimmät henkilöstöriskit liittyvät osaavan ja motivoituneen työvoiman saatavuuteen ja henkilöstötyytyväisyyden heikentymiseen sekä työkyvyttömyys- ja tapaturmakustannusten nousuun. Ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä on arvioitu osana riskienhallintaprosessia, mutta koska L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppaneiden kanssa, ei toiminnassa ole tunnistettu merkittäviä ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.

Hyvä Fiilinki vuonna 2019

L&T:n menestymisen ytimessä on osaava henkilöstö ja siitä kiinni pitäminen. Yhtiö elää parhaillaan voimakasta kehitysvaihetta. Uusia järjestelmiä ja toimintamalleja on otettu ja otetaan käyttöön samaan aikaan kun asiakasvaatimukset muuttuvat.

Vuonna 2019 aloitimme mittaamaan L&T:läisten motivaatiota, johtamista ja esimiestyötä sähköisesti toteutettavalla Fiilinki-kyselyllä. Kuluneen vuoden aikana toteutimme kyselyt toukokuussa ja lokakuussa, ja mittauksilla tavoitettiin lähes 5 000 henkilöä. Vastausprosentti nousi syksyllä koko konsernin osalta 56 prosenttiin, kun keväällä se oli 52.

Vuoden 2019 molemmissa kyselyissä saimme konsernitason parhaat tulokset henkilöstön oman roolin ja

tavoitteiden selkeydestä. Esimiestyön laatua mittaavat indikaattorit olivat nousseet ilahduttavasti syksyn kyselyn tuloksissa. Suomessa myös työn monipuolisuus ja merkityksellisyys olivat selvästi nousussa. Henkilöstön suositteluprosentti, joka nostettiin syksyllä yhtiön strategiseksi tavoitteeksi, kehittyi myönteiseen suuntaan vuoden 2019 aikana niin Suomessa kuin Ruotsissa. Konsernitason henkilöstön suositteluaste oli keväällä 71 prosenttia ja syksyn mittauksessa 73 prosenttia.

Suomen toiminnoista positiivisinta kehitystä oli tapahtunut Kiinteistöpalveluiden toimialalla, jossa kaikki keskeiset henkilöstöindikaattorit olivat parantuneet samaan aikaan kun toimialalla toteutettiin todella suuria toimintamallien uudistuksia. Positiivista kehitystä luotiin muun muassa kaikille esimiehille ja työntekijöille tarjotuilla koulutuksilla, rooleja selkeyttävillä ja esimiesprofiilia nostavilla rakenteellisilla muutoksilla, johdonmukaisella strategiaviestinnällä ja esimerkiksi kuukausittain järjestettävillä puhelinsoitoilla esimiesten ja tiimiläisten välillä.

Työntekijöidemme luottamuksessa L&T:n tulevaisuuteen on tulosten mukaan parantamisen varaa. Luottamus kuitenkin parani syksyllä sekä Suomessa että Ruotsissa. Hyvää kehitystä pyritään jatkamaan muun muassa yhtiön uuden strategian jalkautuksen kautta vuoden 2020 aikana. Myös esimiestyö on asia, jonka kehittämiseen keskitymme vuonna 2020.

Fiilinki-mittauksen tulokset on avattu toimialatasolta aina esimiestasolle asti ja niiden pohjalta tehtyjä kehitystoimenpiteitä on seurattu tiiviisti organisaatioiden eri tasoilla.

Vuonna 2019 panostimme erityisesti seuraaviin asioihin:

- **Esimiestyötä ja esimiesviestintää kehitettiin läpi toimialojen.** Esimiesten rooleja selkeytettiin sekä esimiesten johtamistyötä kehitettiin läpi organisaation. Esimiehille järjestettiin esimerkiksi esimiesviestinnän koulutuksia, jossa esimiehiä koulutettiin kohtaamaan vaikeita tilanteita, antamaan rakentavaa palautetta sekä viestimään säännöllisemmin ja aktiivisemmin tiimiläisilleen.
- **Työntekijöille suunnattua viestintää lisättiin ja uusia viestinvälineitä otettiin käyttöön.** Työntekijöiden puhelinlaitteita ajanmukaistettiin, ja kaikille kuljettajille hankittiin omat työpuhelimet. Uusi intranet otettiin käyttöön Ruotsissa ja Suomessa se lanseerattiin ensimmäisenä toimihenkilöille sekä kiinteistöhuollon ja Ympäristöpalveluiden työntekijöille. Infonäyttöjen käyttöä laajennettiin uusiin yksiköihin.
- **Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia lisättiin.** Työntekijät pääsivät vaikuttamaan aiempaa enemmän mm. kalustomäärityihin ja muihin konkreettisiin arjen työhön vaikuttaviin asioihin.
- **Työntekijöiden rooleja ja toimintaohjeita selkeytettiin.** Eri toimialojen ja yksiköiden työntekijöille otettiin käyttöön yhteisiä toimintakulttuuri-ohjeita. Rooleja selkeytettiin ja esimerkiksi palkkakäytäntöjä yhtenäistettiin. Työilmapiiriä pyrittiin kohentamaan kannustamalla työntekijöitä hyvän ilmapiirin ylläpitämiseen.
- **Ansioituneiden työntekijöiden palkitsemista jatkettiin.** Kuukauden työntekijät ja esimiehet palkittiin asiakkailta sekä henkilöstöltä tulleiden palautteiden perusteella Ympäristöpalveluissa, Teollisuuspalveluissa, kiinteistöhuollossa ja siivous- ja tukipalveluissa. Myös kvartaalin asiantuntijoiden palkitsemista jatkettiin.

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Useita uusiin tehtäviin

Yksi henkilöstökokemuksen vahvistamisen tavoitteista on ollut löytää irtisanomisuhan alla oleville henkilöille uusi tehtävä päättyvän tehtävän tilalle yrityksen sisältä. Vuoden 2019 aikana jouduimme käymään 56 yhteistoimintaneuvottelua, joiden tuloksena 132 ihmistä irtisanottiin ja 9 lomautettiin. Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatamme kansallisen lainsäädännön mukaisia vähimmäis- ja neuvotteluajoja. Vuoden 2019 keskitettyjen palveluiden organisaatiomuutoksessa saimme kaikki työntekijät sijoitettua uusiin tehtäviin.

Keskimääräisen eläköitymisikä pysyi hyvällä tasolla

Työkykyinen ja hyvinvoiva henkilöstö on L&T:n tärkein voimavara ja yksi menestyksen avaintekijöistä. Vastuullisuusohjelmamme tavoitteena on tukea henkilöstöme työkykyä sekä vähentää sairauspoissaoloja ja ennenaikaista eläköitymistä.

L&T on jo pitkään tehnyt systemaattista työtä henkilöstön keskimääräisen eläköitymisiän nostamiseksi. Monipuolisten tukitoimien avulla keskimääräinen eläköitymisikäme (sis. vanhuuseläkkeet ja työkyvyttömyyseläkkeet) on onnistuttu nostamaan Suomessa 63,1 (63,2) vuoteen ja vastaavasti koko yhtiössä 63,2 vuoteen (63,2). Pitkän aikavälin tavoitteena on nostaa eläköitymisikä 65,0 vuoteen.

Henkilöstön suositteluaste	2019 (Suomi ja Ruotsi)	Tavoite (2024)
Suomi	72 %	
Ruotsi	81 %	
Konserni	73 %	> 80 %

Vaihtuvuus%	2019	2018
Koko konserni, painotettu keskiarvo	24 %	26 %
Suomi	27,8 %	30,8 %
Ruotsi	9,1 %	7,5 %
Venäjä	8,2 %	5,3 %

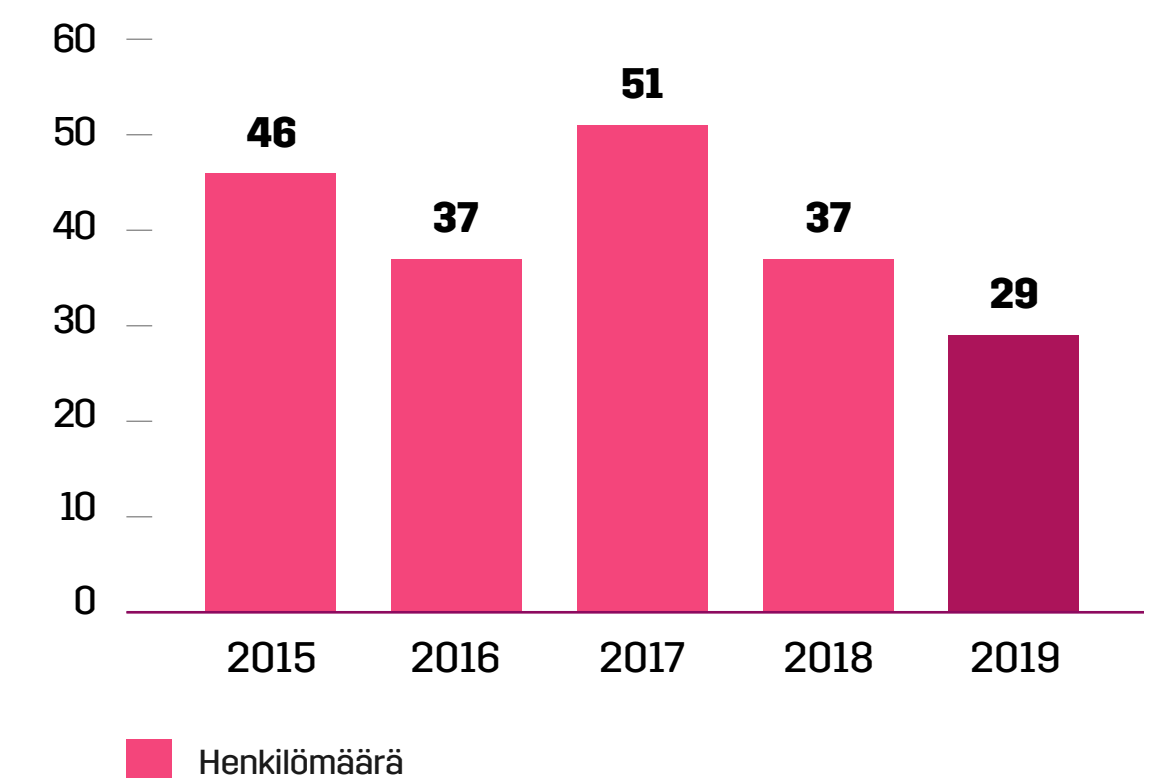
Toimialoittain Suomessa	2019	2018
Ympäristöpalvelut	8,3 %	
Teollisuuspalvelut	10,6 %	
Kiinteistöpalvelut Suomi	37,7 %	
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	9,1 %	

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2019:

- **Vuonna 2016 aloitimme yhteistyössä eläkevakuutusyhtiön kanssa Sopiva työ -toimintamallin, joka jatkui edelleen vuonna 2019.** Sopiva työ -mallin avulla olemme onnistuneet löytämään työntekijöillemme terveydentilaan ja motivaatioon sopivia työtehtäviä jo ennen kuin ammatillisen kuntoutuksen käyttö on mahdollista tai jos ammatillisen kuntoutuksen kriteerit eivät täyty.
- **Työurien jatkumista tuettiin aktiivisella yhteistyöllä yhteistyökumppaneidemme kanssa.** Hyödynsimme muun muassa työeläkekuntoutusta merkittävästi keskimääräistä enemmän. Viimeisten viiden vuoden aikana olemme työeläkekuntoutuksen keinoin onnistuneet palauttamaan uudelle työuralle yhteensä 200 henkilöä, joista vuoden 2019 aikana 29 henkilöä.
- **Käynnistimme vuonna 2018 yhteistyössä ihmisoikeuksia ja osallisuutta edistävän Kide-säätiön kanssa kaksivuotisen Mielekäs työ -yhteistyöhankkeen, joka jatkuu edelleen.** Hankkeeseen osallistui kahdeksan henkilöä, jotka ovat olleet työsuhteessa Lassila & Tikanojaan ja joista suurin osa on ollut jo pitkään poissa työelämästä. Mielekäs työ -hanke tarjoaa uusia keinoja ehkäistä työkyvyttömyy-

seläköitymisen riskiä. Hankkeessa halutaan luoda innovatiivisia menetelmiä perinteisen kuntoutuksen tueksi ja tarjota eläkeriskissä oleville henkilöille mahdollisuuksia tehdä töitä omien voimavarojensa mukaan. Hanke antaa eläköitymisriskissä oleville henkilöille aidon mahdollisuuden päästä takaisin työelämään. Kide-säätiö on kehittänyt hanketta varten erityistason valmentavan ammatillisen kuntoutuksen mallin eli VAKU-mallin, joka tukee työ- ja toimintakyvyn vahvistamisessa.

Työhönpalanneet

Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Henkilöstön hyvinvointia ja työkykyä tuettiin monenlaisilla toimenpiteillä

L&T:llä työtehtävät ovat pääsääntöisesti fyysisesti kuormittavia, mutta myös henkisten voimavarojen merkitys korostuu nykypäivän työelämässä. L&T haluaa tukea henkilöstönsä fyysistä ja henkistä jaksamista sekä aktiivista itsestä huolehtimista. Työterveyshuollon ja sairauskassan palveluiden ohella henkilöstöllemme on vuosittain tarjolla sekä kuntoutuspalveluita että L&T:n kustantamia hyvinvointipalveluita. Vuonna 2019 panostimme työkykyyn, -hyvinvointiin ja -turvallisuuteen 7,7 miljoonaa euroa ja L&T:n sairauskassa maksoi jäsenilleen etuisuuksia 1,5 miljoonan euron edestä.

L&T on jo usean vuoden ajan tukenut henkilöstön liikunta- ja harrastustoimintaa henkilökuntakerhojen kautta. Vuonna 2019 toiminnassa oli yhteensä 25 eri puolilla Suomea toimivaa kerhoa, jotka järjestivät jäsenilleen erilaista liikunta- ja kulttuuritoimintaa.

Sairauspoissaoloprosenttimme pysyi ennallaan

Hyödyntämällä L&T:n varhaisen tuen mallia ja monipuolisia tukitoimia olemme jo usean vuoden ajan onnistuneet laskemaan sairauspoissaolojemme määrää, mutta viimeisenä kahtena vuoden kehitys ei ole ollut toivotun suuntaista. Sairauspoissaoloprosenttimme Suomessa oli 5,0 (5,0), Ruotsissa 5,2 (5,1) ja Venäjällä 2,4 (2,7).

Varhaisen tuen mallin tavoitteena on työntekijän, esimiehen, työterveyshuollon ja henkilöstöhallinnon välisellä yhteistyöllä tarttua ongelmiin mahdollisimman varhais-

sessä vaiheessa ja löytää niihin ratkaisuja. Järjestämme säännöllisesti varhaisen tuen mallin käytännön toteutumista edistäviä koulutuksia, joiden tavoitteena on parantaa esimiehen ja alaisen välistä vuorovaikutusta ja tukea esimiehen valmiuksia puuttua ongelmatilanteisiin.

Kuluneena vuonna seurasimme entistä aktiivisemmin varhaisen tuen mallin mukaisten puheeksiottokeskustelujen toteutumista. Pyrimme tukemaan ja opastamaan esimiehiä puheeksiottokeskustelujen pitämisessä ja 2019 väheni merkittävästi niiden esimiesten määrä, joille pitämättömiä puheeksiottokeskusteluja on kasaantunut.

Alkuvuodesta 2019 otimme yhteistyössä työterveyshuollon kanssa käyttöön Fysioterapeutin suoravastaanotot. Tavoitteena on estää tuki- ja liikuntaelinvaivojen pitkittymistä, nopeuttaa kuntoutumisen käynnistymistä ja vaikuttaa aktiivisesti työtapoihin ja -oloihin. Suoravastaanottojen käyttö ei lähtenyt käyntiin niin aktiivisesti kuin tavoittelimme, mutta pyrimme jatkuvasti kehittämään toimintaa yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

2019 kehitimme korvaava työ -toimintamallia siten, että lääkäri pystyy keskittymään työ- ja toimintakyvyn arviointiin ja korvaavista työtehtävistä sovitaan työpaikalla lääkärin asettamien rajoitteiden puitteissa. Uudistettu toimintamalli otettiin käyttöön puolivälissä vuotta ja se on helpottanut yhteistyötä työterveyshuollon ja työpaikan välillä.

Kuntoutukset ja hyvinvointihankkeet

L&T:llä tuetaan aktiivisesti työntekijöiden hyvinvointia ja työurien jatkumista. Vuonna 2019 henkilöstölle tarjottiin L&T:n kustantamia hyvinvointivalmennuksia ja Kelan kun-

Sairauspoissaolot %	2019	2018
Suomi	5,0	5,0
Ruotsi	5,2	5,1
Venäjä	2,4	2,7

Keskimääräinen eläköitymisikä	2019	2018
L&T konserni, painotettu keskiarvo	63,2	63,2
Suomi	63,1	63,2
Ruotsi	65,0	64,5
Venäjä	57,5	57,5

toutusryhmiä. Näihin osallistui vuoden aikana noin 200 L&T:läistä. Hyvinvointivalmennuksiin osallistuneet saivat omien tavoitteidensa mukaisesti psyykkiseen hyvinvointiin, uneen, elintapoihin tai liikuntaan liittyvää yksilöllistä, hyvinvointia tukevaa valmennusta. KIILA ja Tules -kuntoutukset on tarkoitettu parantamaan ja tukemaan työkykyä sekä edistämään työuran jatkumista.

CASE

Toivoa paluusta työelämään

Työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien ihmisten määrä on kasvussa, ja samalla työvoimasta on pulaa. ”Ihmiset luokitellaan mustavalkoisesti työkykyisiksi tai työkyvyttömiksi. Toimintakykyä pitäisi pystyä kehittämään työuran eri vaiheissa”, sanoo L&T:n yhteiskuntasuhdejohtaja **Jorma Mikkonen**. L&T:n ja Kide-säätiön hankkeessa kokeiltiin kuntoutusta, jossa pitkään työelämän ulkopuolella olleet olivat työsuhteessa Kide-säätiöön. Kahdeksan ihmisen ryhmästä kaksi pääsi työharjoitteluun ja kaksi sai opiskelupaikan. ”Tavoitteena oli näyttää, että aina on toivoa ja aina kannattaa yrittää.”

Lue lisää Kide-säätiön ja L&T:n yhteistyöstä ja katso video

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Seuraamme kuntoutusten ja hyvinvointihankkeiden vaikuttavuutta palveluntuottajien raportoinnin ja L&T:n toteuttaman kyselyn kautta. Hyvinvointivalmennuksiin osallistuneet kokivat palvelun hyödyn keskimäärin hyvänä tai kiitettävänä. L&T:n henkilöstölle nimettyihin Kelan KIILA- ja avo-TULES-kuntoutusryhmiin osallistuneet kokivat niistä saadun hyödyn kiitettävänä.

Lisäksi henkilöstölle tarjottiin kognitiivisen aivoergonomian luentoja ja Elixia Online -palvelua, joka mahdollistaa omatoimisen ohjatun harjoittelun videoiden välityksellä ajasta ja paikasta riippumatta.

Työturvallisuus ja työsuojelu

L&T on sitoutunut työturvallisuuden osalta jatkuvaan parantamiseen ja nolla tapaturmaa -ajatteluun. Päämääränämme on oppia ajatteluun ja toimimaan turvallisesti niin, että kaikki työtapaturmat ovat lopulta vältettävissä. Lisäksi työturvallisuustyömme tavoitteena on tapaturmien ja ammattitautien sekä muiden työstä ja työympäristöstä johtuvien ruumiillisten ja henkisten terveyshaittojen sekä vaarojen ennaltaehkäiseminen ja torjuminen.

Työturvallisuustoimintaa L&T:llä ohjaa OHSAS 18001 -standardien mukaisesti sertifioitu johtamisjärjestelmä sekä työturvallisuusjohtamisen periaatteet. Turvallisuus on meillä kaikkien kokousten asialistalla johtoryhmästä lähtien ja lisäksi se on sidottu henkilökohtaisiin tulospalkkioihin useimmilla palvelutuotannon esimiehillä. Turvallisuuskehityksestä raportoidaan kuukausittain johtoryhmälle ja hallitukselle.

Tehokkailla ennakoivilla toimenpiteillä, kuten, turvallisuushavainnoilla, Safety Walkeilla, turvallisuustuokioilla

ja erilaisilla riskinarvioinneilla parannamme omaa, asiakkaidemme ja muiden sidosryhmiemme turvallisuutta sekä poistamme vaaratekijöitä. Henkilöstöllämme on käytössä sähköinen turvallisuusjärjestelmä, joka mahdollistaa myös mobiilikäytön.

Jos tapaturma sattuu, tapaturma tutkitaan. Tapaturmatutkinnan avuksi on otettu käyttöön tutkintamenetelmä, jonka avulla saadaan entistä paremmin selville tapaturmien juurisyyt ja sovitaan tehokkaista korjaavista toimenpiteistä. Lisäksi tapaturmaraadeissa tapaturmat käydään vielä kerran läpi ja varmistetaan oikeiden juurisyiden löytyminen ja riittävät korjaavat toimenpiteet yhdessä tapaturman kärsineen työntekijän kanssa.

Yhteinen toimintamalli kattaa kaikki toimialat ja koko henkilöstön

Teemme toimivaa yhteistyötä henkilöstön kanssa ja jokaisella toimialalla on omat työsuojelutoimikunnat. Kaikki toimikunnat kokoontuivat vuonna 2019 omiin lakisääteisiin kokouksiinsa ja lisäksi pidettiin yhteinen valtakunnallinen työsuojelupäivä, johon osallistuivat työsuojelutoimikuntien jäsenet.

Työturvallisuuteen on kokonaisuutena panostettu 2010-luvulla aiempaa enemmän ja se näkyy myös tuloksissa. Viidessä vuodessa kokonaistapaturmataajuutemme (TRIF) on puolittunut ja ennakoivien toimenpiteiden määrä on ollut hyvällä tasolla. Todettuja ammattitapaturmia ei ollut vuonna 2019.

Kokonaistapaturmataajuus oli tavoitteiden mukainen

Vuonna 2019 L&T:n työturvallisuuskehitys eteni osittain tavoitteiden mukaisesti. Kokonaistapaturmataajuus toteutui tavoitteiden mukaisesti, ollen koko yhtiössä 23 (25). Poissaoloon johtaneita tapaturmia mittaava LTA-taajuus jäi tavoitteesta, ollen viime vuoden mukaisesti 14 (14). Jatkossa tulemme entistä enemmän panostamaan siihen, että saamme kaikki L&T:läiset mukaan turvallisuustyöhön.

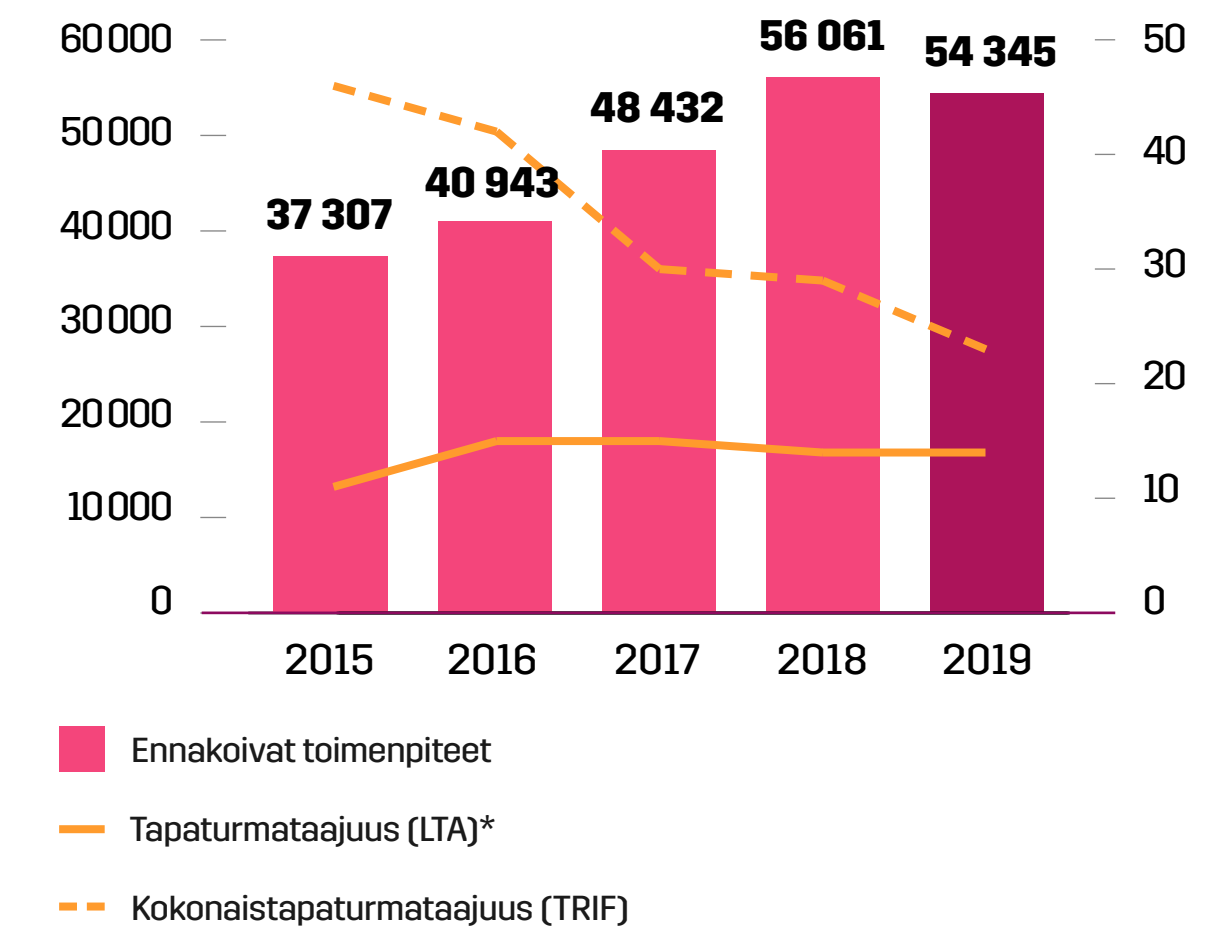
Vuonna 2019 L&T:llä ei tapahtunut yhtään kuolemaan johtanutta tapaturmaa.

54 345 ennakoivaa työturvallisuustoimenpidettä

Ennakoivien työturvallisuustoimenpiteiden avulla pyrimme havaitsemaan ja löytämään jo ennakoivasti työturvallisuuteen liittyvät riskit sekä määrittelemään ja toteuttamaan riittävät toimenpiteet niiden ennaltaehkäisyyn. Ennakoivat toimenpiteet dokumentoidaan järjestelmään, jonka avulla voidaan seurata myös eri toimenpiteiden toteutumista.

Ennakoivia työturvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä toteutetaan niin L&T:n omissa yksiköissä kuin asiakkaiden tiloissa. Ennakoivalla toiminnalla voimme kehittää sekä omaa että asiakkaidemme työturvallisuutta. Tällä hetkellä iso osa Safety Walkeista ja turvallisuushavainnoista tulee asiakaskohteistamme. Ennakoivien toimenpiteiden teke miselle on asetettu yksikkökohtaiset tavoitetasot, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti.

Työtapaturmakehitys L&T:llä

* Poissaoloon johtaneiden tapaturmien määrä miljoonaa työtuntia kohden

Vuosilta 2015–2017 luvut saatavilla vain Suomesta.

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Ennakoivia työturvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä (turvallisuushavainnot, Safety Walkit, turvallisuustuokiot ja riskienarvioinnit) tehtiin jälleen huikea määrä ja reilusti yli tavoitetason eli yhteensä 54 345 kpl (56 061). Määrä jäi hieman edellisvuodesta johtuen korjausrakentamisliiketoiminnan myymisestä.

Vuonna 2019 olemme ennakoivan toiminnan osalta panostaneet erityisesti siihen, että toimenpiteet jakautuvat tasaisemmin kaikkiin yksiköihin ja ne saadaan kohdennettua juuri oikeisiin kohteisiin.

Tunnistetut korkeamman riskin työtehtävät

L&T:llä tehtäviin töihin sisältyy myös työkohteita ja -tehtäviä, joissa riskit ovat normaalia suuremmat. Näitä ovat mm. yötyökohteet, vaarallisten jätteiden käsittely, teollisuuden puhtaanapito ja siivouksessa esim. lääketehaat ja terveydenhoitoalan toimipisteet.

Lisäksi korkeamman riskin työtehtäviin lukeutuvat sellaiset työkohteet, joissa joudutaan käyttämään erityisiä kemikaaleja tai joissa asiakkaan prosessissa voi altistua kemikaaleille, säteilylle tms.

Esimiehen on arvioitava työkohteen riskit ja mahdollinen altistuminen ja oltava tarvittaessa yhteydessä paikalliseen työterveyshuoltoon altisteiden selvittämiseksi. Erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa työympäristöissä työskentelevät henkilöt käyvät paikallisessa työterveyshuollossa työhönsijoitustarkastuksessa ensisijaisesti ennen työn aloittamista, mutta kuitenkin viimeistään kuukauden sisällä työn aloittamisesta, työsuhteen kestosta ja muodosta riippumatta. Lisäksi heidät kutsutaan säännöllisiin määräaikaistarkastuksiin.

Työturvallisuuden kehitys L&T:llä**Ennakoivat turvallisuustoimenpiteet yhteensä**

	2019	2018
Turvallisuushavainnot	28 814	32 195
Safety Walkit	12 217	12 372
Turvallisuustuokiot	10 132	10 657
Riskinarvioinnit	3182	837

Tapaturmat

Kokonaistapaturmataajuus 2019	23	25
LTA-taajuus*	14	14

* Poissaoloon johtaneiden tapaturmien määrä miljoonaa työtuntia kohden

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2019:

- **Päivitimme ja uudelleen lanseerasimme** työturvallisuuden strategisen Nollapeli-kehitysohjelmamme. Ohjelman tavoitteena on turvallisuuden jatkuva kehittyminen ja sitä tukevan kulttuurin ja turvallisuutta edistävien toimintatapojen juurruttaminen.
- **Keskitimme suojain- ja työvaatetilauksemme** yhtiötasolla pystyäksemme varmistamaan paremmin suojainten laadun ja oikeellisuuden sekä työvaatteiden sopivuuden työtehtäviimme.
- **Ruotsin siivousliiketoiminnot** liitettiin osaksi kiinteistötekniikan palveluiden käytössä jo aiemmin ollutta työturvallisuusjohtamisen toimintamallia.
- **OHSAS 18001 -sertifiointi** laajeni kattamaan myös Suomen kiinteistöhuolto liiketoiminnat.

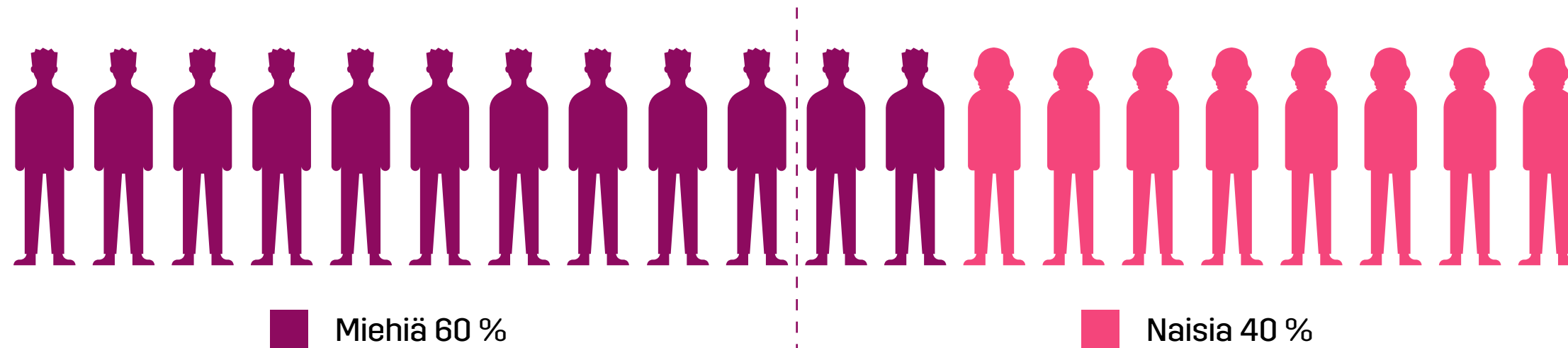
HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Monimuotoinen L&T

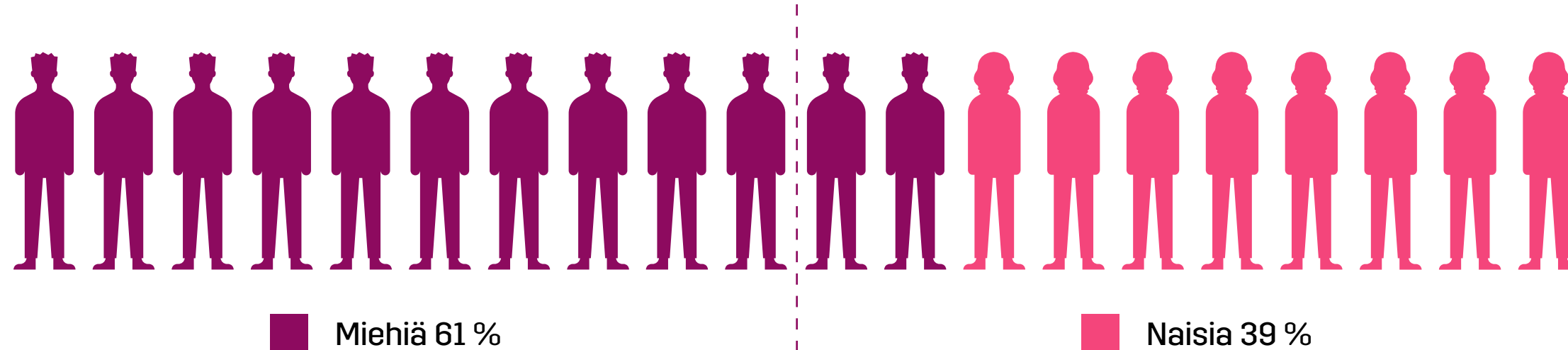
Monimuotoisuuden edistäminen on yksi vastuullisuusohjelmamme tärkeimmistä teemoista ja uskomme, että monimuotoinen ja hyvinvoiva työyhteisö on yksi voimavaroistamme. Pyrimme monin eri keinoin työllistämään muun muassa maahanmuuttajia, vaikeasti työllistyviä, uudelleen koulututtavia sekä nuoria ja tavoittelemme

syrjimätöntä työskulttuuria. Monimuotoisuuttamme kuvastaa hyvin se, että Suomen henkilöstöstämme 17 prosenttia (15) on ulkomaalaistaustaisia, eri kansallisuuksia meillä on 85 (85) ja henkilöstömme ikäjakauma on laaja. Henkilöstöstämme on naisia 40 prosenttia (43) ja naisten osuus esimiehistä on 39 prosenttia (36).

Henkilöstön sukupuolijakauma

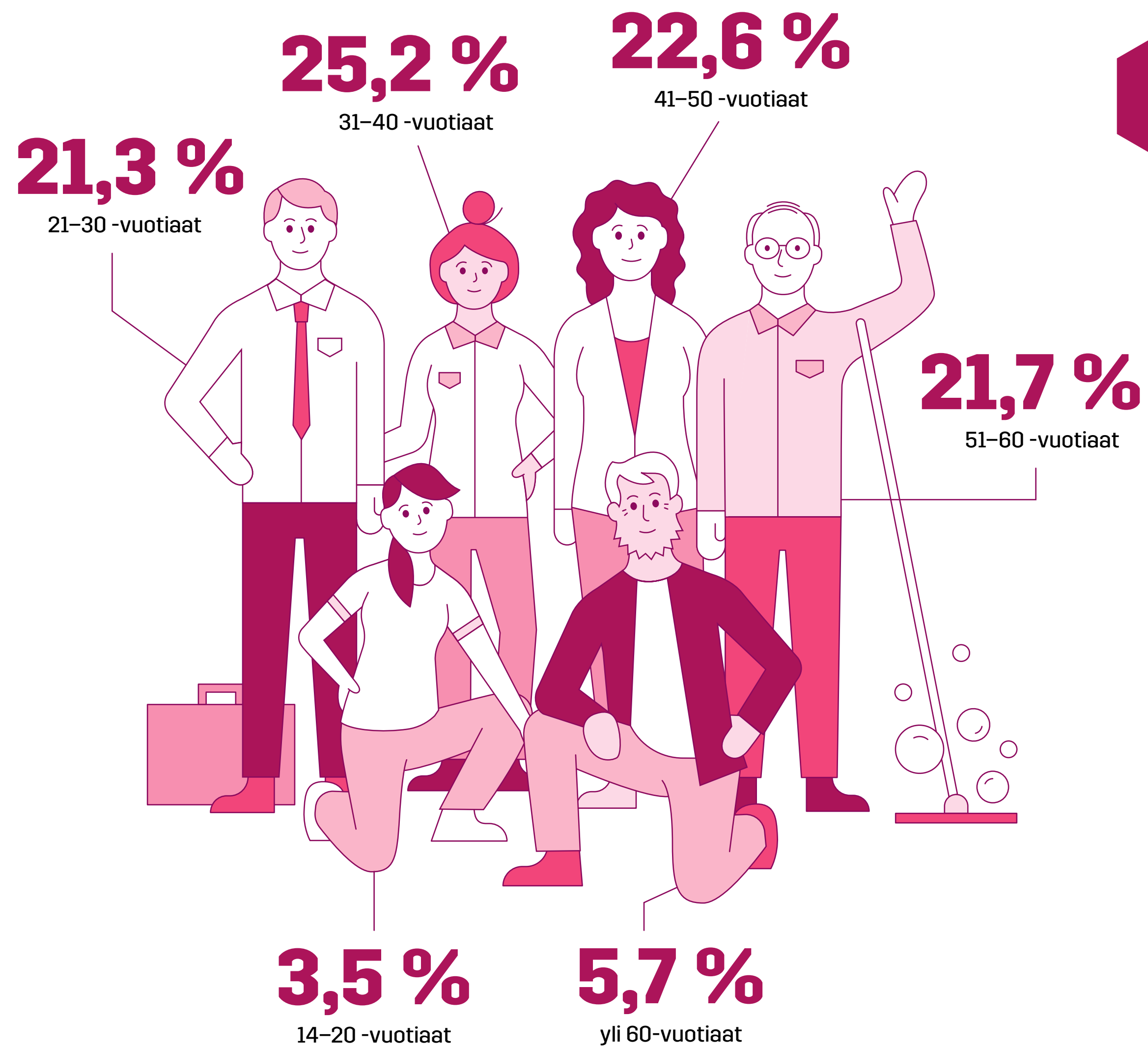
Henkilöstön sukupuolijakauma esimiesasemassa

Keskeiset toimenpiteet vuonna 2019:

- **Lähdimme mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaan lisisti töihin -hankkeeseen**, jonka tavoitteena on parantaa osatyökykyisten mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Vuonna 2019 keskityimme löytämään erilaisia tapoja työllistää osatyökykyisiä, jotka halusivat olla töissä. Tavoitteemme vuodelle 2020 on työllistää 36 osatyökykyistä heidän työkyvylleen räätälöityihin tehtäviin.
- **Ilmoittauduimme mukaan Vastuullinen kesäduuni 2019 -kampanjaan**, jonka myötä sitouduimme tarjoamaan kesätyöntekijöillemme vastuullisen kesätyön periaatteiden mukaisia työpaikkoja.
- **Aiempien vuosien tapaan tuimme nuorten työllistymistä ja opiskelua** tarjoamalla opiskelijoille työssäoppimis-, työharjoittelu- ja lopputyöpaikkoja. Vuonna 2019 työllistimme 185 alle 18-vuotiasta ja yli 700 kesätyöntekijää. Kaikilla L&T:n toimialoilla on jatkuvasti työssäoppijoita useista eri oppilaitoksista.
- **Pyrimme edistämään myös oman henkilöstömme mahdollisuuksia oman osaamisensa ja ammattitaitonsa lisäämiseen** muun muassa ympäri vuoden käynnissä olevilla oppisopimuskoulutuksilla, joita ovat esimerkiksi kiinteistöpalvelualan perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto sekä logistiikan perustutkinto, josta valmistutaan kuorma-autonkuljettajaksi.
- **Liityimme mukaan Lasten ja Nuorten säätiön HuippuHarkka -hankkeeseen**, joka jatkuu vuoden 2020 loppuun asti. HuippuHarkan tavoitteena on tarjota nuorille aitoja kohtaamisia ja myönteisiä kokemuksia työelämässä. Hankkeen myötä olemme sitoutuneet tarjoamaan vähintään 30:lle 18–29 vuotiaalle nuorelle harjoittelupaikan.
- **Loppuvuodesta käynnistimme projektin monimuotoisuussuunnitelman laatimiseksi**. Suunnitelma on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2020 aikana.

Henkilöstön ikäjakauma

CASE

Lue lisää L&T:n monimuotoisuudesta ja katso video

L&T:n ilmapiiri luo hyvän kierrettä

Ruotsin Linköpingissä L&T näyttää erinomaista esimerkkiä yhtiön työyhteisön monimuotoisuudesta ja luo menestyksekkäästi hyvää työntekijäkokemusta. Keinona on hyvä johtaminen, joka on selkeästi yhteydessä myös hyvään asiakaskokemukseen.

L&T:n Linköpingissä toimiva tiimi saa erinomaisia tuloksia henkilöstökyselyissä. Kysyttäessä, mikä on tärkein asia, jotta työpaikan sosiaaliset suhteet toimisivat, tiiminvetäjä **Elma Bijedic** vastaa: – Hyvä kulttuuri, jossa reagoidaan nopeasti, selkeät tavoitteet ja palaute. Olemme luoneet L&T:lle hyvän ilmapiirin, jossa ihmiset oppivat toisiltaan sekä kunnioittavat toistensa erilaisuutta ja luonnetta.

Johtamisen selkeys on erityisen tärkeää, sillä työntekijöille on annettava asianmukaiset olosuhteet työn ammattimaiseen suorittamiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Työnjohto tukee työntekijöitä aktiivisesti ja tietoisesti. Elma Bijedic korostaa myös henkilökohtaisten kehittymismahdollisuuksien osoittamisen tärkeyttä. Suurin osa Linköpingin tiimistä on ollut yhtiössä jo kauan. Työntekijät ovat lojaaleja sekä yhtiölle että toisilleen ja esimiehilleen.

Myös asiakkaat ovat erittäin tyytyväisiä, sillä työntekijämmekin ovat tyytyväisiä. Työntekijät ovat valmiita venymään, mikä puolestaan tuottaa erittäin tärkeää lisäarvoa asiakkaillemme. Työntekijämme ovat suurin ja tärkein resurssimme.

Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö

HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

Taloukasvun luominen ja hyvinvoinnin lisääminen

L&T:n tavoitteena on kasvattaa yhtiön taloudellista arvoa kestävästi, luoda taloukasvua ja lisätä hyvinvointia. L&T on toimipaikkakunnillaan merkittävimpien työnantajien joukossa. Maksetuilla palkoilla ja veroilla sekä aine-, tavara- ja palveluostoilla on huomattava vaikutus kuntatalouteen sekä talousalueen muuhun elinkeinotoimintaan. Omistajillemme maksamme osinkona sen osan yhtiön tuloksesta, jota ei tarvita terveen kehityksen varmistamiseen.

Toimintamme keskeisimmät suorat rahavirrat syntyvät asiakkaiden palvelumaksuista, palvelu- ja tavarahankinnoista, henkilöstön palkoista, palkkioista ja sosiaalikuluista, veroista, korvauksista rahoittajille ja osakkeenomistajille sekä investoinneista.

Verojen maksamisessa, keräämisessä, tilittämisessä ja raportoinnissa L&T noudattaa paikallista lainsäädäntöä. Maksamme ja tilitämme veromme toimintamaihimme. Keskeinen periaate L&T:n verojen hoidossa on laadukas ja oikea-aikainen veroilmoitusten ja muiden lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen.

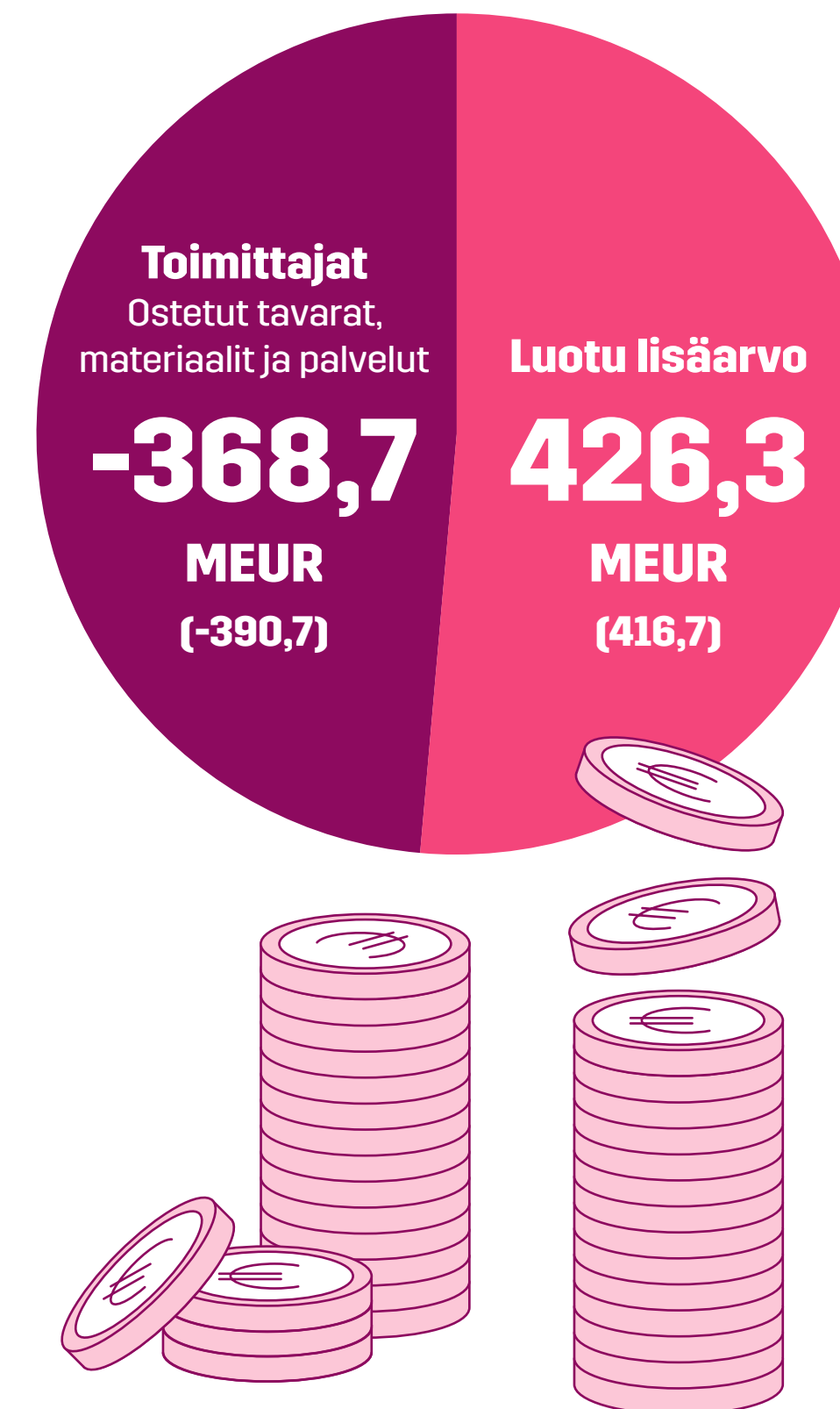
Osana vastuullisuusohjelmaamme raportoimme läpinäkyvästi verojalanjälkemme eli yhtiömme liiketoiminnasta yhteiskunnalle kertyvät verotulot ja veronluonteiset maksut. Välittömien ja välillisten verojen lisäksi L&T:n verojalanjäljessä on raportoitu työntekijöiden palkoista pidätetyt ennakonpidätykset sekä sosiaaliturvamaksut.

Yhteenveto verojalanjäljestä kattaa sellaiset verot ja veronluonteiset maksut, joissa L&T:llä on lakisääteinen velvoite maksaa tai kerätä kyseinen vero tai maksu. Sen sijaan sellaisia veroja, jotka sisältyvät tuotteen tai palvelun ostohintaan tai joista L&T:llä ei ole lakisääteistä ilmoitusvelvollisuutta, ei ole sisällytetty yhteenvedon tietoihin. Tässä raportissa olennaiset verot ja maksut on luokiteltu verolajeittain ja maittain.

Taloudellisen hyödyn jakautuminen

Asiakkaat, tuotot:

794,9 (807,4)
MEUR

Lisäarvon jakaminen

Omistajat

Osingot ja pääoman palautukset

-35,3 (-35,3)
MEUR

Työntekijät

Palkat, palkkiot ja sosiaalikulut

-327,1 (-324,2)
MEUR

Luotonantajat

Nettorahoitustuotto/-kulu

-3,7 (-3,4)
MEUR

Julkinen sektori

Verot

-9,1 (-6,4)
MEUR

Liiketoiminnan kehittämiseen

51,1 (47,4)
MEUR

Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö

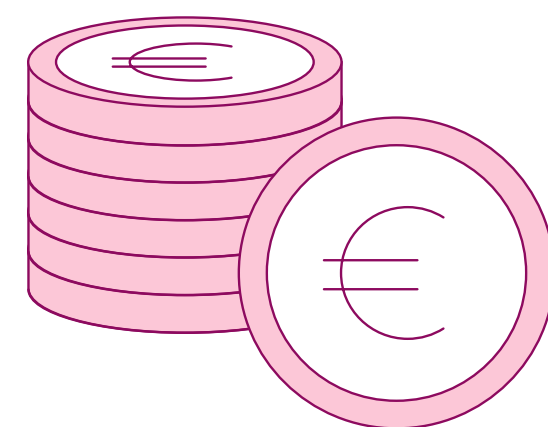
HYVINVOIVA, MONIMUOTOINEN JA TUOTTAVA TYÖYHTEISÖ

L&T:n verojalanjälki

Verot ja veronluonteiset maksut, M€	2019			2018			Yhteensä	
	Suomi	Ruotsi	Venäjä	Suomi	Ruotsi	Venäjä	2019	2018
Tuloverot/yhteisöverot	6,0	1,0	0,3	4,7	0,6	0,0	7,3	5,3
Ennakonpidätykset palkoista ja metsämaksuista sekä lähdeverot	47,4	11,4	0,3	48,3	11,3	0,3	59,1	59,9
Sosiaaliturvamaksut	1,7	13,5	0,8	1,9	13,5	0,6	16,0	15,9
Tuotantoverot	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1
Arvonlisäverot (kulutusvero)	69,4	19,8	1,5	81,0	20,7	0,9	90,8	102,5
Yle-maksuvero	0,0			0,0			0,0	0,0
Arpajaisvero	0,0			0,0			0,0	0,0
Kiinteistövero	0,3	0,0	0,2	0,3	0,0	0,2	0,5	0,5
Vakuutusmaksuvero	0,7	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,7	0,5
Yhteensä	125,7	45,6	3,1	136,8	46,0	1,9	174,4	184,7

Vuonna 2019 maksoimme veroja

174,4
MILJOONAA
EUROA.

Se vastaa lähes

17 000

keskituloisen suomalaisen maksamia veroja.

L&T:n henkilöstön suositteluaste oli

73 %

vuonna 2019

KESTÄVÄ TEOLLISUUS JA KAUPUNGIT

Kestävän kehityksen ratkaisuja teollisuudelle ja kaupungeille

L&T pystyy palveluillaan tukemaan asiakkaidensa vastuullisuutta muun muassa lisäämällä teollisuuden sivuvirtojen ja pilaantuneiden maiden hyötykäyttöä sekä kehittämällä päästöjä tai kemikaalikuormitusta vähentäviä palveluratkaisuja.

Vuonna 2018 vastuullisuusohjelman päivityksen yhteydessä L&T nosti vastuullisuusohjelmaansa uuden osion Kestävä teollisuus ja kaupungit, koska olennaisuustarkastelun yhteydessä huomattiin, että pystymme palveluillamme vaikuttamaan merkittävästi teollisuus- ja kunta puolen asiakkaidemme vastuullisuuteen ja heidän hallussaan olevan infran kehittämiseen kestävän kehityksen mukaisesti. Uusia ratkaisuja kehitetään jatkuvasti osana asiakastyötä ja johdetaan asiakkuuksien johtamiskäytänteiden tai yhtiön johtamisjärjestelmän mukaisesti.

Vuoden 2019 aikana täsmensimme osion tavoitteita ja indikaattoreita erityisesti siivousaineiden ja kemikaalien käytön vähentämisen osalta vastaamaan siivouksen ympäristöjärjestelmän päivitettyjä tavoitteita. Tavoitteiden ja indikaattoreiden täsmentäminen jatkuu edelleen vuonna 2020.

HYÖTYKÄYTETYT SIVUVIRRAT JA MAA-AINEKSET YLI

300 000 tonnia.

Vastuullisuusohjelman painopisteet: Kestävä teollisuus ja kaupungit

Painopisteet ja tavoitteet 2018–2021	Indikaattorit 2019	Onnistumismme	Huomiot
Edistämme teollisuusinfran kehittämistä kestävän kehityksen mukaiseksi, sivuvirtojen hyödyntämistä ja suljettuja kiertoja.	Uusien ympäristöystävällisten ja turvallisten menetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Teollisuuden sivuvirtojen ja pilaantuneiden maiden hyötykäytön lisääminen.	<ul style="list-style-type: none"> Uudet innovaatiot ja menetelmät. Hyötykäytetyt sivuvirrat ja maa-ainekset yli 300 000 tonnia. 	✓ -
Innovoimme ratkaisuja kestävien kaupunkien rakentamiseksi sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseksi.	Ratkaisut kestävän kaupunki-infran ylläpitämiseksi ja kestävien kaupunkien kehittämiseksi. Innovaatiot terveellisten ja turvallisten olosuhteiden tuottamiseksi. Kemikaalien käytön vähentäminen ja ympäristömerkittyjen aineiden osuuden kasvattaminen.	<ul style="list-style-type: none"> Uudet innovaatiot, menetelmät hankkeet ja kehitysohjelmat. Ympäristömerkittyjen siivousaineiden osuus yli edellisvuoden tason. 	✓ -

KESTÄVÄ TEOLLISUUS JA KAUPUNGIT

Kestävä teollisuus

L&T tukee teollisuusasiakkaidensa vastuullisuustavoitteiden saavuttamista ja tekee asiakkaidensa kanssa yhteistyötä teollisuusinfraan kehittämiseksi kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi kehitämme jatkuvasti menetelmiä, joiden avulla pystymme vähentämään syntyvän jätteen määrää, tehostamaan teollisuusasiakkaidemme energiankulutusta, vähentämään päästöjä tai parantamaan työturvallisuutta

Räjätyspuhdistus vähentää jätettä ja päästöjä

L&T:n palvelut teollisuuslaitoksille kattavat koko jäte- ja sivuvirta-arvoketjun synnystä hyötykäyttöön ja kierrätykseen. Palvelukokonaisuus rakentuu tehtaan prosessilaitteiden puhtaanapidon, sisälogistiikan, ympäristöhuollon ja kiinteistöjen ylläpitoon liittyvistä ratkaisuksista. Kokonaisvaltainen toiminta takaa kustannustehokkuuden ja vastuullisen toiminnan. Kaikki toimenpiteet tehdään aina voimassaolevan lainsäädännön ja ympäristölupien mukaisesti.

Vuonna 2019 L&T toimi useiden teollisuusyritysten kumppanina kunnossapidossa, kiinteistöjen tukipalveluissa sekä ympäristöhuollon ratkaisuisa. Tavoitteenamme on tuottaa tukipalvelut yhä tehokkaammin ns. yhden luokun periaatteella. Pyrimme edistämään sitä, että tehdasalueet toimivat tehokkaasti vuoden jokaisena päivänä. Toimintaamme ohjaa kokonaisuuden optimointi sekä ennakoiva työturvallisuus.

Vuonna 2019 toimimme markkinoille [räjäytyspuhdistusmenetelmän](#), jonka avulla pystymme puhdistamaan teollisten asiakkaidemme kattiloita käytön aikana ja sitä kautta vähentämään prosessin alas- ja ylösajosta syntyviä päästöjä, parantamaan kattilan hyötysuhdetta sekä pienentämään syntyvän jätteen määrää. Suojatun laitteen ansioista puhdistus voidaan suorittaa turvallisesti niin käytönaikaisesti tai huoltoseisakin aikana.

Yli 300 000 tonnia sivuvirtoja tai pilaantuneita maita hyötykäyttöön

Teemme määrätietoista työtä sen eteen, että teolliset sivuvirrat, kuten kuonat, sakat, lietteet tai tuhkat ja pilaantuneet maa-ainekset voitaisiin hyödyntää ensisijaisesti teollisuuden raaka-aineina ja toissijaisesti infrarakentamisessa erilaisissa rakenneratkaisuissa korvaamaan neitseellistä maa-ainesta.

L&T vastaanottaa, käsittelee ja hyötykäyttää sivuvirtoja ja pilaantuneita maa-aineksia kaikkialta Suomesta. Valtaosa materiaaleista ohjataan hyötykäyttöön: teemme soveltuvista jätteistä raaka-ainetta teollisuudelle ja polttoainetta voimalaitoksiin. Lisäksi käytämme teollisuuden sivuvirtoja ja jätteitä maanrakennusmateriaaleina, esimerkiksi jätealueiden ja kaatopaikkojen rakenteissa, neitseellisten materiaalien sijaan.

Tavoitteenamme on jatkuvasti löytää uusia, jalostusarvoltaan mahdollisimman korkeita hyötykäyttökohteita

CASE

Lue lisää räjäytyspuhdistuksesta ja katso video

Räjätyspuhdistus pitää prosessit käynnissä

L&T kehittää jatkuvasti keinoja, joilla teollisuusasiakkaiden kattilat puhdistuvat tehokkaasti ja nopeasti.

Teollisuuskattilat keräävät nokea ja tuhkaa, ja likaisena hyötysuhde laskee. Räjätyspuhdistuksessa paineaalto antaa iskun kattilaan kertyneelle lialle ja tiputtaa sen pois. Tekniikka on tuttua, mutta L&T:n tuottopäällikkö **Hannu Honkasalo** on kehittänyt sitä vielä niin, että työ voidaan suorittaa yli tuhannessa asteessa. Prosessia ei siis tarvitse ajaa alas puhdistuksen ajaksi.

”Etuna on, että puhdistus päästään tekemään pienestäkin reiästä. Isoa huoltoluukua ei tarvitse avata, ja se luo turvallisuutta. Puhdistaminen on nopeaa eli kattilat saadaan nopeasti takaisin täydelle kuormalle.”

Honkasalo on kehittämässä myös entistä turvallisempaa puhdistamismenetelmää, joka perustuu paineilmaan. Suunnitteilla on liikutettava sekä kiinteä laite, joka ampuu kohteessa paineiskun tietyin väliajoin. Käyttökohteet ovat tekniikoissa samat: sooda-, jäte- ja biokattilat sekä sähkösuodattimet, siilot ja ja savukaasukanavat.

Räjätysmenetelmä vaatii panostajan lupakirjan, mutta se itsessään ei riitä. Isoissa voimalaitoksissa pitää tietää tarkasti mitä tekee – pieleen mennyt puhdistaminen voi johtaa kattilan vaurioitumiseen ja tuotannon alasajoon.

”Kokemus on tärkeää riskien välttämiseksi. Täytyy tuntea räjähdysaine ja kattilan prosessi.”

KESTÄVÄ TEOLLISUUS JA KAUPUNGIT

Kuljetustemme
päästövähennystavoite:

-25 %

vuoteen 2020
mennessä.

teollisuuden sivuvirroille ja pilaantuneille maa-aineksille. Vuonna 2019 toimitimme hyötykäyttöön yli 300 000 tonnia teollisuuden sivuvirtoja ja pilaantuneita maa-aineksia. Vuonna 2019 keskityimme erityisesti tuhkan hyötykäytön kehittämiseen.

Vuonna 2019 L&T puhdisti asiakkaansa toimeksiantosta keskeisellä alueella Helsingissä 550 neliön pilaantuneen maa-alueen, joka oli ollut osa vanhaa ratapihaa. Maata poistettiin yhteensä 5 200 tonnia. Puhdistustyön ansiosta pilaantunut maa-alue saatiin kunnostettua turvalliseksi, terveelliseksi ja infrarakentamiskuntoiseksi. Gaia Consultingin tekemän vaikuttavuusarvion (2019) mukaan hankkeen hyödyt voidaan tiivistää kolmeen kohtaan:

1. Pilaantuneen maan ympäristö- ja terveysriskit vältetään.
2. Alueelle voidaan rakentaa asuntoja lähes 1 000 ihmiselle ja toimitiloja voi syntyä jopa 6 000 työpai-kan verran.
3. Puhdistetun maa-alueen arvo kasvaa jopa yli 1 MEUR.

Edistimme mahdollisuuksiamme tarjota materiaalitehokkuusratkaisuja Pohjois-Suomessa, kun saimme heinäkuussa 2019 ympäristölupapäätöksen Oulun Välimaan alueelle rakennettavasta käsittelykeskuksesta. Päätös sisälsi toiminnan aloittamisluvan muutoksenhausta huolimatta. Uuden keskuksen rakentamistyöt ovat käynnissä ja tavoitteena on käynnistää toiminta vuoden 2020 aikana.

Kehityshankkeet ja yhteistyöfoorumit

Vuonna 2019 L&T osallistui Clic eli Circular Economy Platform -hankkeeseen, jossa kehitetään kiertotalouden tieto- ja palvelualustaa sivuvirtojen hyödyntämiseen. Alustan toimintaan integroidaan kaikki palvelut, jotka tarvitaan sivuvirtojen kokoamiseen, käsittelyyn, tuotteistamiseen ja markkinoille saattamiseen. Ensi vaiheessa alustaa hyödyntävä kaupallisoperatiivinen yritysverkosto rakennetaan metsäteollisuuden ekosysteemille Kaakkois-Suomeen, jossa hankkeen keskeiset toimijat jo nykyisinkin toimivat.

Otimme osaa UUMA3-yhteistyöfoorumiin, jonka tavoitteena on edistää uusiomaarakentamista Suomessa siten, että uusiomaarakentamisesta tulisi kiertotaloutta edistävä toimintatapa, joka olisi tasavertainen luonnonkiviainesten käytön kanssa. Näillä toimenpiteillä on mahdollista saavuttaa merkittäviä teknisiä, taloudellisia ja ympäristöllisiä hyötyjä. Vuosien 2018–2021 aikana UUMA3-ohjelma vie uusiomaarakentamisen nykyistä konkreettisemmalle tasolle kaupunkien ja liikenneviraston rakentamistoiminnassa.

Olimme mukana Teolliset symbioosit Pohjois-Pohjanmaalla (NOISS) -hankkeessa, joka edistää kiertotalouden teollisten symbioosien syntyä Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeen tavoitteena on tunnistaa teollisten symbioosien mahdollisuudet alueella ja ottaa yritysten tällä hetkellä vajaakäyttöiset resurssit tehokkaampaan käyttöön. Samalla tavoitteena on luoda Pohjois-Pohjanmaalle

KESTÄVÄ TEOLLISUUS JA KAUPUNGIT

räätälöity kiertotalouden edistämisen toimintamalli, jolla edistetään yritysten keskinäistä resurssien hyödyntämistä ja yhteistyötä.

Lisäksi osallistuimme CircVol -hankkeisiin Turussa ja Oulussa sekä ohjausryhmätyöskentelyn kautta. Hankkeilla haetaan uusia ratkaisuja teollisuuden suurivolyymisten sivuvirtojen hyödyntämiseen infra- ja maarakentamisessa.

Kestävät kaupungit

L&T haluaa olla aktiivisesti mukana kestävien kaupunkien kehittämisessä. Palveluidemme kautta meillä on mahdollisuus vaikuttaa kestävän kaupunki-infran ylläpitoon, kiertotalouden logiikan mukaan toimivien kaupunkien kehittämiseen sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseen.

Toimimme usean kunnan kumppanina sekä Suomessa että Ruotsissa heidän kiinteistöjensä ylläpidossa ja siivouksessa. Tavoitteenamme on pystyä pidentämään kiinteistöjen käyttöikä, tehostamaan energian käyttöä, edistämään jätteiden kierrätystä sekä ja luomaan hyviä asumis- ja työskentelyolosuhteita. Samalla pyrimme vähentämään oman toimintamme ympäristövaikutuksia.

Omien päästöjemme vähentämisestä, erityisesti raskaan kaluston osalta, voit lukea tarkemmin [täältä](#). Huoltoliiketoiminnoissa hyödynnämme sääpalvelua mahdollistaaksemme mm. lumenaurauskalustomme oikea-aikaisen ja tehokkaan käytön. Uuden toimintamallimme ja

sitä tukevan toiminnanohjausjärjestelmän myötä olemme pystyneet vähentämään huoltoajoja ja pienentämään hiilijalanjälkeämme. Samaan tavoitteeseen pyrimme myös ottamalla käyttöön vesimittareiden etäluentaratkaisun. Lisäksi olemme hyödyntäneet IoT -ratkaisuja mm. sähkö- ja lämmitysenergian optimoinnissa sekä kiinteistöjen tarkoituksenmukaisessa ja optimaalisessa käytössä.

Viemärihuollon puolella kuvaamme ja huollamme satoja kilometrejä kunnallisia viemäreitä vuosittain. Säännöllinen viemäriverkoston kunnon kartoitus ja ennaltaehkäisevä huolto on paras tapa pitää viemäriverkosto kunnossa, sillä se pienentää tukosten ja vesivahinkojen riskiä. Vuonna 2019 otimme käyttöön uutta tekniikkaa viemäriinjastojen tutkimisessa; käytössämme on kameralla varustettu viemäriin pesusuutin, joka mahdollistaa sen, että pesun aikana voidaan nähdä live-kuvaa pesun etenemisestä ja tarkkailla suuntaa antavasti viemäriin kuntoa.

Lisäksi teemme kaivon tyhjennyksiä ja poistamme tukoksia. Osasta kaivojen tyhjennysjätteistä pystymme jalostamaan raaka-ainetta teollisuudelle ja polttoainetta voimalaitoksiin. Näin saamme vähennettyä loppusijoitukseen päätyvän jätteen määrää ja leikkaamaan jätekustannuksia.

Kemikaalien käytön vähentäminen

L&T:n tavoitteena on jatkuvasti vähentää kemikaalien käyttöä toiminnassaan ja asiakaskohteissa. Vuonna 2019 luovuimme ensimmäisenä valtakunnallisena toimijana Suomessa rikkakasvien torjunnassa käytetyn glyfosaatin käytöstä. Lisäksi laajennamme jatkuvasti kemikaalitoimien menetelmien käyttöä siivouskohteissamme.

Siivoamme kaikki sellaiset kohteet ja pinnat, joissa se on mahdollista pelkällä vesijohtovedellä. Otamme käyttöön ns. käsiteltyihin vesiin perustuvia siivousmenetelmiä, joissa vedenkäsittelyssä poistetaan vedestä mineraalit ja epäpuhtaudet sekä yleensä ionisoidaan se pintajännityksen poistamiseksi. Tällöin sillä saadaan sama puhdistusvaikutus kuin pesuaineilla. Lisäksi otamme isoissa kohteissa käyttöön siivousaineiden annostelijoita, jolloin kemikaalien käyttö on varmistettu minimiin käyttöohjeiden mukaisesti.

Tavoitteenamme on vuosittain vähentää siivousaineiden kokonaiskäyttöä ja lisätä ympäristömerkittyjen aineiden määrää. Vuonna 2019 ympäristömerkittyjen siivousaineiden osuus oli 71,2 prosenttia, jossa kasvua oli 0,2 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna.

Palveluidemme kautta meillä on mahdollisuus vaikuttaa kestävän kaupunki-infran ylläpitoon, kiertotalouden edistämiseen sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseen.

KESTÄVÄ TEOLLISUUS JA KAUPUNGIT

Kehityshankkeet ja yhteistyöfoorumit

L&T on Smart & Clean -säätiön yritys-kumppanina sitoutunut viisivuotiseen kehitysohjelmaan, jossa kehitetään Helsingin seudulle puhtaita kaupunkiratkaisuja yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Säätiön avainhankkeista olimme vuonna 2019 keskeisesti mukana ruokaan ja muoviiin liittyvissä projekteissa.

Helsingin kaupungin ilmastokumppanina L&T on mukana auttamassa Helsingin kaupunkia saavuttamaan uusia ilmastotavoitteita, joiden mukaan Helsingistä pyritään tekemään täysin hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Tavoitteenamme on vähentää kuljetustemme päästöjä 25 prosenttia verrattuna vuoden 2012 tasoon ja toiminnan volyyymiin vuoteen 2020 mennessä.

Vuonna 2019 L&T oli mukana Virtuaalinen palveluympäristö-D -projektissa (Virpa-D), jonka tavoitteena on luoda maailmanluokan käyttäjäkokemuksia toimitilojen käyttäjille työn tuottavuuden, arjen sujuvuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Projektissa L&T johtaa palvelukonaisuutta, jossa kehitetään tiedolla johdettuja käyttäjäpalveluita. Tavoitteena on kehittää liiketoimintamalli,

joissa palvelutuotannon lopputulokset, tuotetut olosuhteet ja käyttäytyvyys painavat yksittäisten suoritteiden sijaan. Palvelua on pilotoitu L&T:n pääkonttorilla ja asiakaskohteissamme vuoden 2019 aikana.

Kesäkuussa 2019 julkistimme yhdessä Helenin ja VTT:n kanssa suunnitelmamme kiertotalouden logiikkaa noudattavan Kaupunkijalostamon kehittämiseksi. Tavoitteenamme on rakentaa Helsingin Vuosaaren innovatiivista kaasutusteknologiaa hyödyntävä laitos, jossa tähteistä ja jätevirroista jalostetaan korkean jalostusasteen tuotteita. Kaasutuksen avulla hiili voidaan pitää suljetussa kierrossa, jolloin se ei vapaudu ilmakehään hiilidioksidina. Lopputuotteina syntyy raaka-aineita teollisuuden tarpeisiin, kuten liikennepolttoaineita tai tulevaisuuden raaka-aineita muoviteollisuuden käyttöön. Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi Kaupunkijalostamolle 7,9 miljoonan euron energiatuen joulukuussa 2019. Investointipäätös pyritään saamaan vuoden 2020 loppupuoliskolla. Kaupunkijalostamoon voi liittyä muitakin toimijoita, kuten kiertotalouden yhdessä tekemiseen kuuluu.

CASE

Lue lisää Salo IoT pilotti-casesta

Kiinteistöhuollossa datan analysointi ratkaisee

L&T suuntaa katsettaan kiinteistöhuollossa lopputuloskeskeiseen ylläpitoon. Nykymallissa siivous tai huolto sovitaan tehtäväksi tietyin väliajoin riippumatta siitä, onko työlle tarvetta juuri silloin. Älyteknologian avulla tarpeita voidaan seurata reaaliaikaisesti, kun rakennukseen sijoitetut sensorit antavat tietoa käyttäjämääristä, ilmanlaadusta ja teknisten järjestelmien toimivuudesta.

Tekniikan avulla voidaan myös huomata tekniset viat jo ennakoivasti. Myös ylläpitohenkilöstön työn suunnittelu on tehokkaampaa, kun hyödynnetään kiinteistöistä saatavaa dataa.

”Tavoitteena on parempi palvelukokemus, tyytyväisempi asiakas, vastuullinen toiminta ja myös säästöt”, kertoo L&T:n **Antti Toivanen**.

Toimintamalli lyhentää palvelun vasteaikaa ja säästää työtunteja. Mallin pohjalla on L&T:n Kiito-toiminnanohjausjärjestelmä.

L&T osallistui vuosina 2018-19 Virpa D -tutkimushankkeeseen, jossa selvitettiin lopputuloskeskeistä toimintamallia esimerkiksi Salo IoT Campuksella. L&T on myös parhaillaan määrittämässä skaalautuvaa järjestelmää, jonka avulla Salossa opittuja asioita voidaan hyödyntää muissakin kohteissa.

VAATIVUUDEN MUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

Vastuullisen liiketavan periaatteet ohjaavat toimintaamme

Toimimalla lakien ja määräysten mukaisesti L&T:n tavoitteena on varmistaa, ettei yhtiön toiminnassa tapahdu vakavia vahinkoja tai rikkeitä. Toimintamme vastuullisuuden varmistamiseksi olemme määrittäneet vastuullisen liiketavan periaatteemme eli Tapa toimia -ohjeet, jotka koskevat myös sopimustoimittajiamme. Yritysvastuuohjelmassa tavoitteena on jatkuvasti edistää Tapa toimia -ohjeiden mukaista toimintaa niin omassa toiminnassamme kuin toimitusketjussamme.

Kuinka varmistamme toimintamme vaativuuden mukaisuuden?

Noudatamme hallinnossamme Suomen lakeja ja sääntöjä, yhtiöjärjestyksämme, Nasdaq Helsingin sääntöjä ja ohjeita sekä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Lisäksi toimintaamme ohjaavat hallituksen tai johtoryhmän hyväksymät politiikat ja toimintaperiaatteet sekä ympäristöluvut.

Noudatamme toimintamaissamme paikallista lainsäädäntöä ja varmistamme toimintamme vastuullisuuden noudattamalla vastuullisen liiketavan periaatteitamme eli Tapa toimia -ohjeita. Nämä ohjeet koskevat koko henkilöstöämme kaikissa toimintamaissamme ja sopimustoimittajiamme. Niitä on täsmennetty tarvittavin osin politiikoilla ja toimintaohjeilla. Vuonna 2018 sitouduimme tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen ihmis- ja työoikeus-, ympäristö- ja korruption vastaisia periaatteita.

Vastuullisuusohjelman painopisteet: Vaativuuden mukaisuuden varmistaminen

Painopisteet ja tavoitteet 2018–2021	Indikaattorit 2019	Onnistumismme	Huomiot
Varmistamme toimintamme vaativuuden mukaisuuden ja eettisyyden.			
Ei vakavia vahinkoja tai rikkeitä. Kaikki uudet L&T:läiset perehtyvät Tapa Toimia -ohjeeseen, säännöllinen kertaus.	<ul style="list-style-type: none"> 0 vakavaa vahinkoa tai rikettä. Ohjeeseen perehtyminen: Ruotsissa 75 % henkilöstöstä on suorittanut kurssin, Suomen toimihenkilöistä 81 %. 	✓	Tapa Toimia -ohjeen jalkautus on aloitettu Suomen työntekijöille ja se jatkuu vuonna 2020.
Varmistamme toimitusketjumme vastuullisuuden.			
Hankintojen keskittäminen toimittajille, jotka ovat sitoutuneet L&T:n vastuullisen hankinnan toimintamalliin. Riittävät toimittaja-auditoinnit vuosittain riskiarvion perusteella.	<ul style="list-style-type: none"> Vuoden lopussa 93,6 % kaikista palveluostostamme tehtiin Luotettava Kumppani -palveluun kuuluvilta toimittajilta. Teetimme Suomessa 102 toimittajan itsearviointia ja suoritimme 30 riskiarvion perustuvaa toimittaja-auditointia. 	—	Jatkamme edelleen toimitusketjun vastuullisuuden kehittämistä.

VAATIMUSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

Vahingot ja rikkeet

L&T on yritysvastuohjelmassaan asettanut tavoitteeseen, ettei yhtiön toiminnassa tapahdu yhtään vakavaa vahinkoa tai rikettä. Vuonna 2019 pääsimme hienosti tähän tavoitteeseen.

Vuoden aikana tapahtuneet tapaturmat olivat lieviä, eikä niistä aiheutunut henkilöille pysyviä vammoja. Näiden osalta toimittiin yhtiön työturvallisuuskäytäntöjen mukaisesti, jotta vastaavilta tapauksilta vältyttäisiin jatkossa. Lue tarkemmin L&T:n [työturvallisuuskäytännöistä](#).

Lieviä ympäristövahinkoja sattui Suomessa neljä kappaletta. Nämä liittyivät vähäisiin säiliövuotoihin, öljy- tai kemikaalisäiliöiden ylitäyttöihin ja epäiltyyn maaperän pilaantumiseen. Lisäksi Suomessa raportoitiin 11 vähäistä ympäristövahinkoa, jotka liittyivät letkurikkoihin, tulipalon alkuihin sekä säiliön ylitäyttöihin. L&T pyrkii ehkäisemään ympäristövahinkoja muun muassa Ympäristö walk -havainnointikierroksilla, joissa tarkastetaan ympäristön kannalta keskeiset, kiinteistön kuntoon liittyvät asiat.

Jokaisen L&T:n ympäristöluvullisen toimipaikan tulee tehdä Ympäristö walk -kierros kerran kvartaalissa. Lisäksi henkilöstölle on tehty kattava ympäristöohjeistus erilaisiin ennalta ehkäiseviin toimiin, kuten öljynerotuskaivojen tyhjennykseen ja huoltoon, kiinteistön jätehuoltoon sekä kemikaalien käyttöön ja varastointiin. Vuonna 2019 olemme panostaneet erityisesti kemikaaliturvallisuuteen, ja tätä työtä jatkamme edelleen vuonna 2020.

Vuonna 2019 L&T:llä oli 67 (70) ympäristölupaa, jotka ohjasivat yhtiön ympäristöasioiden hallintaa ja seuranta-tarkkailua. Näihin liittyen lupamuutoshakemuksia jätettiin

viranomaisille vuoden aikana 12 kappaletta. Kunkin lupamuutoksen yhteydessä on järjestetty kirjallinen kuuleminen asianosaisille. Lisäksi Oulun Välimaan materiaalitehokkuuskeskuksen ympäristölupahakemuksen yhteydessä käytiin YVA-menettely, jonka aikana järjestettiin kuulemisia paikallisille asukkaille sekä muille asianosaisille.

Vuoden aikana L&T vastaanotti yhteensä 26 (19) paikallista valitusta liittyen jätteen käsittelytoimintaan. Eniten valituksia saapui Lahdessa, jossa ne liittyivät vaarallisen jätteen käsittelylaitoksen mahdollisiin hajuhaittoihin. Hajuhaittojen juurisyiden selvittämiseksi on tehty yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa, lisätty omaovertuusta ja uusittu tuulimittarilaitteisto. Lisäksi hajuhaittoista valitettiin mm. Jyväskylässä ja roskaantumisesta Turussa. Valitukset tulivat suoraan lähialueen asukkailta tai paikallisen ympäristöviranomaisen kautta ja ne kirjattiin seurantajärjestelmään. Valitukset käsiteltiin yhteistyössä viranomaisten kanssa pyrkimyksenä rajoittaa haittaa jatkossa.

Vuonna 2019 keräsimme asiakkailtamme 55 000 tonnia (55 000) vaarallisia jätteitä. Näistä 5,3 prosenttia (5,0) vietiin käsiteltäväksi muihin EU-maihin. Emme maahan-tuoneet vaarallisia jätteitä vuonna 2019. Lue tarkemmin [vaarallisten jätteen käsittelystä](#).

Tapa toimia koko L&T:lle

Varmistaakseen toimintansa vaatimustenmukaisuuden, vastuullisuuden ja eettisyyden, L&T on määrittänyt vastuullisen liiketavan periaatteet eli Tapa toimia -ohjeet, jotka koskevat jokaista L&T:läistä ja yhtiön sopimustoimit-

tajia. Ohjeisiin perehdyttäminen on esimiesten vastuulla ja johto seuraa ohjeiden noudattamista.

Sen lisäksi, että jokaisen L&T:läisen on noudatettava Tapa toimia -ohjeita, tulee kaikkien myös ehkäistä ohjeiden vastaista toimintaa. Ohjeiden vastaisesta toiminnasta ilmoitetaan ensisijaisesti omalle esimiehelle, joka auttaa ohjeiden tulkinnassa epäselvissä tilanteissa. Lisäksi henkilökunta voi soittaa tai lähettää sähköpostia luottamukselliseen ilmoituskanavaan, joka on käytössä kaikissa toimintamaissamme. Sisäinen tarkastaja käsittelee kanavaan tulleita ilmoitukset yhdessä sovitun prosessin mukaisesti.

Ohjeissa on otettu kantaa muun muassa lahjonnan ja korruptionvastaisuuteen, kilpailulakien ja ympäristövaatimusten noudattamiseen sekä syrjimättömyyteen. Uudet L&T:läiset perehtyvät ohjeisiin osana perehdytysohjelmaansa ja lisäksi muistutamme ohjeista säännöllisesti muun muassa verkkokurssien avulla.

Vuonna 2019 kaikki uudet L&T:läiset perehtyivät Tapa toimia -ohjeisiin osana perehdytysohjelmaansa. Lisäksi vuonna 2018 uudistettu Tapa toimia -verkkokurssi käännettiin ruotsin kielelle ja lokalisoitiin tarvittavin osin vastaamaan Ruotsin lainsäädäntöä ja liiketoiminnan kannalta olennaisia asioita. Vuoden loppuun mennessä 75 prosenttia Ruotsin toimihenkilöistä ja työntekijöistä oli suorittanut päivitetyn verkkokurssin.

Kevään 2019 aikana verkkokurssista muokattiin yhdessä luottamushenkilöiden kanssa Suomen työntekijöiden tarpeisiin soveltuva versio, joka käännettiin myös englannin ja venäjän kielelle. Vuonna 2019 kurssin jal-

Vuonna 2019 olemme panostaneet erityisesti kemikaaliturvallisuuteen, ja tätä työtä jatkamme edelleen vuonna 2020.

VAATIVUUDEN MUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

kautus aloitettiin kiinteistöhuollon ja Ympäristöpalvelun työntekijöistä. Kiinteistöhuollossa 51,3 prosenttia työntekijöistä ja Ympäristöpalveluissa 59,6 prosenttia työntekijöistä suoritti kurssin. Jalkautusta jatketaan vuonna 2020, jonka aikana uudistetun kurssin suorittavat myös muiden palvelulinjojen työntekijät.

Ilmoituksia Tapa toimia -ohjeiden vastaisesta toiminnasta saapui sisäiselle tarkastajalle 12 (13) kappaletta. Ilmoitukset tulivat joko suoraan henkilöstöltämme, esimiesten kautta tai sähköisen ilmoituskanavan välityksellä. Kaikki ilmoitukset vaativat tarkempaa selvitystä ja niistä valtaosa johti toimenpiteisiin. Toimenpiteet vaihtelivat huomautuksista varoituksiin. Joissain tapauksissa päädyttiin muuttamaan yhtiössä käytössä olevia prosesseja.

Muut rikkeet

Vuonna 2019 L&T:llä ei ollut yhtään viranomaisten vahvistamaa tapausta liittyen asiakkaiden yksityisyyden suojan rikkomiseen, asiakastietojen häviämiseen tai muihin EU-lainsäädännön määrittelemiin tietosuoja- tai tietoturvaloukkauksiin. Täsmensimme edelleen käytäntöjämme liittyen henkilötietojen käsittelyyn liiketoimintaprosessiemme eri vaiheissa ja tutkimme sekä määrittelimme erityisesti henkilötietojen käsittelyperusteita sekä henkilötietoihin liittyviä säilytysaikoja. Käynnistimme projektin tietosuojariskien tunnistamiseksi ja minimoimiseksi. Päätimme tehdä riskiarviot muutamasta liiketoiminnan kannalta kriittisestä ohjelmistosta, joiden korvaaminen on edessä lähitulevaisuudessa sekä laatia riskiarviota aina

uusien tietojärjestelmähankkeiden käynnistyessä. Lisäksi käynnistimme projektin käyttöoikeuksien keskitettyyn hallintaan liittyen.

Lahjontaan ja korruptioon liittyviä riskejä arvioimme prosessikohtaisesti yli yksikkörajojen ja riskienarviointi on kattanut valtaosan palvelulinjoistamme. Vuonna 2019 riskienarviointi keskittyi edelleenlaskutukseen, liikevaihdon kertymiseen ja manuaalisiin jaksotuksiin. Tunnistetut riskit liittyivät automaation puuttumiseen väärinkäytösten tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä. Datan laatuun tullaan kiinnittämään huomiota ja lisäämään analytiikkaa asteittain sisäisiin tarkastuksiin. Vuoden aikana on ollut käynnissä useita kehityshankkeita, joissa on kehitetty toimintamallia ja näissä hankkeissa korruption mahdollisuus on pyritty estämään tai minimoimaan. Kokemuksemme mukaan L&T:n henkilöstö on erityisesti uudistetun Tapa toimia -kurssin suoritettuaan valveutunut asiassa ja lakiosasto on saanut tarkentavia kyselyjä liittyen muun muassa lahjojen vastaanottoon.

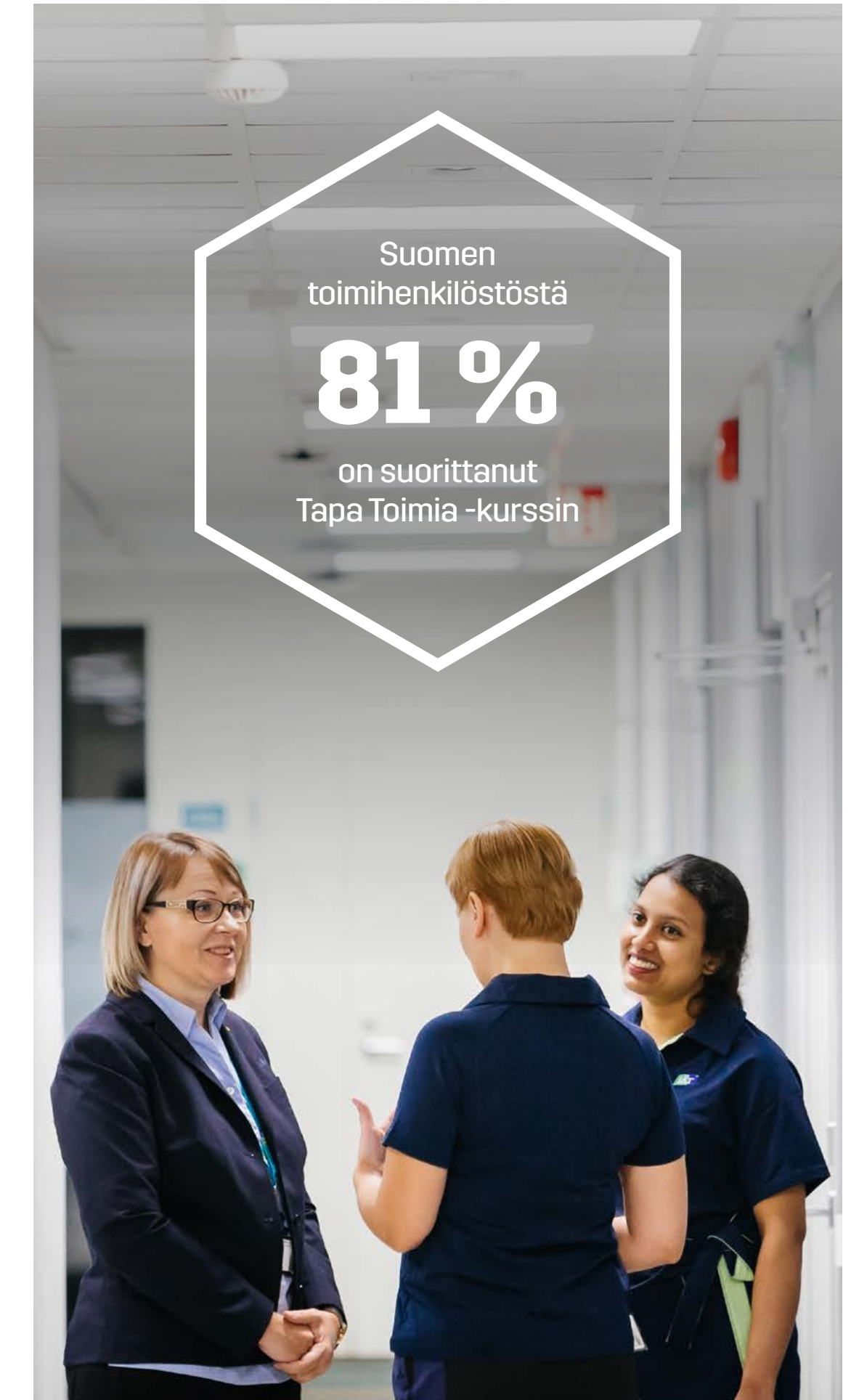
Vuonna 2019 L&T:llä ei ollut yhtään lahjonta- tai korruptiotapausta. Lue tarkemmin käytännöstämme liittyen toimittajayhteistyöhön seuraavalta sivulta.

Ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä on L&T:llä arvioitu osana riskienhallintaprosessia. Lue tarkemmin [Taloudellisen katsauksen](#) sivuilta 30–31. Koska L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppaneiden kanssa, ei toiminnassa ole tunnistettu merkittäviä ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä. Yhtiö ei salli minkäänlaista syrjintää, häirintää, kiusaamista, rasismia tai epäasiallista kohtelua eikä hyväksy lapsityövoiman käyttöä, mitään

pakkotyön muotoa, eikä muita ihmisoikeuksien loukkauksia omassa toiminnassaan tai toimitusketjussaan. Ihmisoikeusasiat ovat mukana Tapa toimia -ohjeistuksessa sekä Tapa toimia -sopimusliitteessä, jota kaikkien alihankkijoiden ja toimittajien on noudatettava. Lisäksi ihmisoikeusasioita arvioidaan osana toimittajien itsearviointiprosessia.

Lapsityövoiman käyttöä ehkäisimme keskitetyllä monimuotoisuuden raportoinnilla, jossa tarkastellaan muun muassa työntekijöiden ikäjakaumaa. Pakkotyötä ehkäisee muun muassa keskitetty palkanmaksu, joka huolehtii siitä, että maksamme kaikille työntekijöillemme yhtiössämme noudatettavien työehtosopimusten mukaista palkkaa. Palkka maksetaan aina työntekijän henkilökohtaiselle tilille.

Vuonna 2019 L&T:llä ei ollut yhtään ihmisoikeuksiin liittyvää rikkomusta tai raportoitua syrjintätapausta. Tutustu [Tapa toimia -ohjeisiin](#) tarkemmin.

VAATIMUSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

Näin varmistamme hankintojemme vastuullisuuden

L&T edellyttää kaikilta toimittajiltaan lakien, sopimusten ja työehtojen noudattamista sekä sitoutumista vastuullisuusperiaatteisiimme, jossa painopistealueina ovat lainsäädännön noudattaminen, toiminnan läpinäkyvyys ja rehellisyys, työnantajan vastuuseen liittyvät asiat sekä ympäristöasiat. Vastuullisuusperiaattemme on kirjattu L&T:n Tapa toimia -toimittajaohjeeseen. Sopimustoimittajamme sitoutuvat noudattamaan L&T:n Tapa toimia -toimittajaohjetta sopimuksen teon yhteydessä. Lisäksi kaikilta palvelua toimittavilta yrityksiltä edellytämme Luotettava Kumppani -palveluun kuulumista.

Toimittajien vaatimusten mukaisuuden varmistaminen

Uutta toimittajaa valittaessa painotamme toimittajan toiminnan laatua ja luotettavuutta, ympäristöasioiden huomioimista sekä eettisiä toimintaperiaatteita tarjottavien tuotteiden tai palveluiden kustannustehokkuuden lisäksi. Uuden sopimustoimittajan valinnan yhteydessä arvioimme toimittajan vastuullisen toiminnan tasoa toimittajan itsearviointikyselyllä, jossa keskitymme arvioimaan toimittajaa mm. ympäristönäkökulmien, toimitusketjun hallinnan, työturvallisuuden ja laadun hallinnan näkökulmista. Vastausten perusteella varmistamme, että valittava toimittaja täyttää vaatimuksemme. Lisäksi voimme tehdä myös muita tarpeelliseksi arvioimiamme lisäselvityksiä yrityksestä esim. sen taloudellisesta tilanteesta. Ruotsissa uudet sopimusalihankkijat hyväksytään yrityksen sisäisissä yhteistyökokouksissa, joissa ovat edustettuina myös ammattijärjestöjen edustajat.

Olemassa olevien toimittajien varmistamme toimittajiemme vaatimustenmukaisuuden itsearviointien avulla aina sopimuksen uusinnan yhteydessä ja tarpeen mukaisesti myös muussa vaiheessa.

Merkittävimpien toimittajien osalta teemme myös säännöllistä toimittajayhteistyötä sekä seuraamme toimintaa mahdollisesti erikseen asetettujen mittareiden avulla. Lisäksi suoritamme toimittaja-auditointeja tunnistettujen riskien perusteella.

Toimitusketjun kuvaus ja riskit

Toimimme Suomessa ja Ruotsissa pääasiassa kotimaisten yritysten kanssa, mikä parantaa näkyvyyttämme toimitusketjuun. Olemme arvioineet, että suurimmat riskit toimitusketjussamme liittyvät jätteenkäsittelijöihin ja -vastaanottajiin sekä alihankkijoihimme. Jätteenkäsittelijöiden ja -vastaanottajien osalta riskit liittyvät suurelta osin ympäristöasioiden huomioimiseen. Alihankkijoidemme osalta riskit painottuvat työturvallisuuden varmistamiseen sekä työehtojen noudattamiseen.

Korruption ja lahjonnan torjunta

L&T on sitoutunut tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen korruption vastaisia periaatteita. Lisäksi korruption ja lahjonnan ehkäisyssä noudatetaan kansallisia lakeja ja sopimuksia. Oma toimintaamme ohjaavat

Tapa Toimia -ohjeet, joissa on määritelty korruption ja lahjonnan vastaisia toimintaohjeita esim. lahjojen ja vieraanvaraisuuden tarjoamisesta ja vastaanottamisesta sekä eturistiriitojen välttämisestä. Lisäksi olemme määritelleet erilliset lupaprosessit, joiden mukaisesti varmistamme asiakastilaisuuksien tarkoituksenmukaisuuden sekä sponsoroinnin ja tukimainonnan läpinäkyvyyden.

Hankintojamme ohjaavat hankintaperiaatteet sekä yksityiskohtaisemmat hankintaohjeet. Hankintaprosessimme ovat läpinäkyviä ja hankintapäätökset perustuvat kilpailukykyisiin sopimuksiin. Hankintavaltuuden ja hyväksyntäraajat on määritelty yhtiön asemavaltuutusohjeessa. Mikäli hankintapäätösten tekemiseen liittyy mahdollisia eturistiriitoja, jäävämmehä mahdollisia eturistiriitoja omaavat henkilöt päätöksenteon ja päivittäisen toimittajayhteistyön ulkopuolelle. Toimittajayhteistyöhömmehä ei saa liittyä lahjontaa eikä sellaista vieraanvaraisuutta tai lahjoja, jotka voisivat vaikuttaa hankintapäätöksiin.

VAATIVUUDEN MUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

Eteneminen vuonna 2019

- Teetimme toimittajan itsearviointit 102 toimittajalle. Yhtenä painopistealueenamme olivat jätteenkäsittelyyn liittyvien kumppaneiden arviointit.
- Otimme yhtiön keskitetyssä hankinnassa käyttöön sähköisen työkalun toimittajien itsearviointitien suorittamiseen, mikä mahdollistaa tietojen laajemman seurannan sekä raportoinnin.
- Päivitimme toimittajien auditointisuunnitelman, jossa auditointitavoitteemme on nostettu hankintavolyymiamme ja toimitusketjussamme tunnistettuja riskejä vastaavalle tasolle. Päätimme, että suoritettavat auditointit kohdennetaan tunnistettujen riskien perusteella erityisesti jätteenvastuun toteuttamiseen/-käsittelyyn sekä alihankkijoihin. Lisäksi suoritamme tunnistettujen riskien perusteella auditointeja myös muissa hankintakategorioissa.
- Suoritimme auditointit päivitetyn suunnitelman mukaisesti ja toteutimme Suomessa 30 toimittaja-auditointia. Auditoidtavat toimittajat valittiin toimittajan itsearvioinneissa tai muutoin tunnistettujen riskien perusteella. Auditoinneissa tekemämme havainnot liittyivät mm. työturvallisuuteen tai työntekijöiden perehdytykseen liittyvien vaatimusten mukaisten toimintatapojen varmistamiseen sekä asioiden dokumentointiin.

Panostamme edelleen vastuullisen hankinnan kehittämiseen

Jatkamme aloittamaamme kehitystyötä vastuullisen hankinnan kehittämisessä ja tavoitteenamme on tarkastella uudelleen toimintamalliamme kategoriakohtaiset erot paremmin huomioiden. Ruotsin liiketoiminnoissa tavoitteenamme on varmistaa riittävät toimenpiteet toimittajien vastuullisen toimintatavan varmistamiseksi.

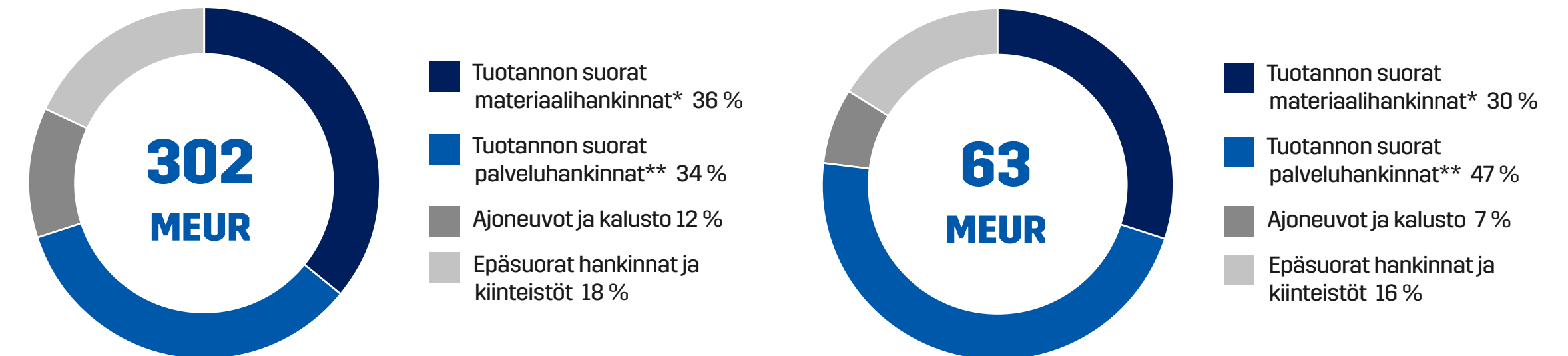
L&T:n hankinnat vuonna 2019

Vuonna 2019 L&T:n aine-, tavara- ja palveluhankinnat olivat Suomessa yhteensä noin 302 miljoonaa euroa (318). Hankintojen laskuun vaikutti erityisesti L&T Korjausrakentaminen Oy:n myynti.

Ruotsissa L&T:n kokonaisostot olivat noin 63 miljoonaa euroa (68). Venäjällä L&T:n kokonaisostot olivat noin 3 miljoonaa euroa (5).

L&T:n ostot painottuvat kotimaassa toimiviin yrityksiin. Suomessa ostoista 95 prosenttia (94,9) tehtiin kotimaassa toimivilta yrityksiltä ja 4,7 prosenttia (5,0) muissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. EU:n ulkopuolelta ostoja tehtiin 0,3 prosenttia ostoistamme (0,1). Ruotsissa ostoja tehtiin kotimaasta 97,8 prosenttia (99,3) ja 2,2 prosenttia muista EU-maista (0,6), EU:n ulkopuolelta ostoja ei juurikaan tehty (0,1). Venäjällä ostoja tehtiin ainoastaan Venäjällä toimivilta yrityksiltä.

Hankintojen jakautuminen Suomessa ja Ruotsissa

* Tuotannon suorat materiaalihankinnat koostuvat teknisistä aineista ja tarvikkeista sekä raaka-aineista ja materiaalimaksuista.

** Tuotannon suorat palveluhankinnat koostuvat alihankinnasta ja vuokratyövoimasta.

Ostot maittain	Suomi	Ruotsi	Venäjä
Kotimaasta	95,0 %	97,8 %	100 %
EU:n alueelta	4,7 %	2,2 %	0 %
EU:n ulkopuolelta	0,3 %	0 %	0 %

Täsmenävät taulukot

Ympäristölukutaulukko

Materiaalit	Yksikkö	2017	2018	2019
L&T:n hallussa olevat materiaalivirrat				
Jäteperäisiä materiaaleja yhteensä	T	801 000	868 000	788 000
Syntypaikkalajitellut materiaalit	%	67,1 %	68,1 %	68,9 %
Syntypaikkalajitellut vaaralliset jätteet	%	5,9 %	6,3 %	7,0 %
Sekajätteet	%	27,1 %	25,5 %	24,1 %
L&T:n hallussa olevien materiaalivirtojen kierrätys- ja hyödyntämisaste				
Uudelleenkäyttö ja kierrätys	%	53,8 %	54,2 %	54,8 %
Hyödyntäminen ympäristörakentamisessa	%	5,9 %	5,4 %	4,8 %
Hyödyntäminen jäteperäisenä polttoaineena	%	23,3 %	24,8 %	23,9 %
Hyödyntäminen sekajätteen poltossa	%	11,2 %	9,2 %	9,6 %
Loppukäsittely	%	5,7 %	6,4 %	6,9 %
Vaarallisten jätteiden kierrätys- ja hyödyntämisaste				
Kierrätys materiaalina	%	64,0 %	67,0 %	69,2 %
Hyödyntäminen energiana	%	10,6 %	6,6 %	2,1 %
Loppukäsittely	%	25,4 %	26,4 %	28,7 %

Energia	Yksikkö	2017	2018	2019
L&T:n oma energiankulutus				
Diesel	MWh	160 094	170 798	164 665
Bensiini	MWh	2 459	2 804	3 010
Polttoöljy	MWh	17 506	18 539	17 936
Kaasu	MWh		509	1 219
Sähkö	MWh	31 716	31 322	31 603
Kaukolämpö*	MWh	9 898	8 960	8 624
Yhteensä	MWh	221 673	232 932	227 057
Energiaintensiteetti**	MWh/MEUR	328	290	290

* Kaukolämmönkulutustiedot on kerätty vain Suomesta.

** L&T:n oman energiankulutuksen suhde liikevaihtoon.

Kasvihuonekaasupäästöt ja -vähennykset	Yksikkö	2017	2018	2019
L&T:n omat päästöt				
Scope 1: Kuljetukset, tuotantoautot, työkoneet, kaatopaikkatoiminta	1 000 tCO ₂ -ekv.	42,8	45,8	43,7
Scope 2: Ostettu sähkö Suomessa (markkinalähtöinen)	1 000 tCO ₂ -ekv.	0,0	0,0	0,0
Scope 2: Ostettu sähkö Suomessa (aluekohtainen)	1 000 tCO ₂ -ekv.	5,6	5,0	4,9
Scope 2: Ostettu sähkö Venäjällä ja Ruotsissa (aluekohtainen)***	1 000 tCO ₂ -ekv.	0,2	0,2	0,2
Scope 2: Ostettu kaukolämpö Suomessa (aluekohtainen)***	1 000 tCO ₂ -ekv.	1,7	1,7	1,4
Scope 3: Urakoitsijoiden polttoaineen kulutus****	1 000 tCO ₂ -ekv.	13,5	15,1	14,9
Scope 3: Työmatkustaminen*****	1 000 tCO ₂ -ekv.	1,5	1,5	1,4
Yhteensä*****	1 000 tCO ₂ -ekv.	59,7	64,4	61,6
Päästöintensiteetti*****	tCO ₂ -ekv./M€	66,2	59,5	57,8
Hiilikädenjälki				
Materiaalikierrätys	1 000 tCO ₂ -ekv.	-377,0	-373,3	-340,0
Bio- ja kierrätyspolttoainetoimitukset	1 000 tCO ₂ -ekv.	-697,0	-805,8	-823,6
Yhteensä	1 000 tCO ₂ -ekv.	-1 074,0	-1 179,1	-1 163,6
Hiilikädenjälki-intensiteetti*****	tCO ₂ -ekv./M€	-1 589	-1 470	-1 484

Luvut sisältävät koko L&T konsernin Suomessa, Venäjällä ja Ruotsissa ellei toisin mainita. L&T FM on mukana 2018 lähtien.

* Kaukolämmönkulutustiedot on kerätty vain Suomesta.

** L&T:n oman energiankulutuksen suhde liikevaihtoon.

*** Scope 2 markkinalähtöisiä tietoja ei raportoida, sillä saatavilla olevat päästökertoimet eivät olennaisesti eroa aluekohtaisista tiedoista.

**** Sisältää vain L&T:n Suomen toiminnot.

***** Scope 2 -päästöissä laskettu mukaan Suomessa ostettu sähkö markkinakohtaisena (ei aluekohtaisena).

***** L&T:n Scope 1 ja 2 päästöjen suhde liikevaihtoon.

***** Hiilikädenjäljen suhde liikevaihtoon.

CO₂-päästöjen laskentaperiaatteet

Hiilikädenjälki eli laskennalliset päästövähennykset on laskettu koko arvoketjulle jätteen keräyksestä uusiomateriaalin ja -polttoaineen käyttöön asti.

Jättemateriaalien kierrätyksellä voidaan korvata neitseellisten raaka-aineiden käyttöä ja siten vähentää raaka-aineen hankinnasta ja prosessoinnista aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä.

Hiilikädenjälki on laskettu materiaaliakohtaisesti ja se perustuu siihen, kuinka paljon kierrätysmateriaali vähentää päästöjä verrattuna vastaavaan tuotantoon neitseellisistä raaka-aineista.

Energiantuotannossa kasvihuonekaasupäästöt vähenvät, kun fossiilisia polttoaineita korvataan bio- ja kierrätyspolttoaineilla. Polttoaineiden osalta hiilikädenjäljessä on huomioitu L&T:n bio- ja kierrätyspolttoainetoimitukset ja niistä aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt verrattuna vastaavan energiamäärän tuottamiseen fossiilisilla polttoaineilla.

Laskennassa vertailukohtana on pääsääntöisesti käytetty kivihiiltä. Päästökertoimien lähteenä on käytetty Tilastokeskuksen polttoaineluokitusta 2019.

Päästöt on laskettu kansainvälisen raportointiohjeiston The Green House Gas Protocol -päästölaskentamallin mukaisesti hyödyntäen muun muassa VTT:n LIPASTO-tietokantaa. Laskentamallin mukaan päästöt jaetaan kolmeen vaikutusalueeseen:

1. suorat kasvihuonepäästöt (kaatopaikkatoiminnan, L&T:n raskaan kaluston, tuotantoautojen ja työsuhteautojen kuluttamat polttoaineet)
2. epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt ostetusta energiasta (koko L&T:n sähkönkäyttö ja kaukolämmön kulutus Suomen toimipisteissä)
3. muut merkittävät epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt (työmatkustaminen ja urakoitsijoiden polttoaineen kulutus Suomessa).

Urakoitsijoiden päästöt on laskettu kuljetusmäärien perusteella arvioidusta polttoaineen kulutuksesta. Laskennalliset päästövähennykset on laskettu VTT:n luoman mallin avulla koko arvoketjulle jätteen keräyksestä uusiomateriaalin tai polttoaineen käyttöön asti. Laskenta kattaa koko konsernin toiminnan.

Henkilöstölukuja

	2019	2018	2017
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 207	8 600	8 663
Suomi	6 479	6 871	7 041
Ruotsi	1 355	1 422	1 332
Venäjä	373	307	290
Henkilöstö keskimäärin, kokoaikaiseksi muutettuna			
Suomi	5 946	6 199	6 288
Ruotsi	1 020	1 066	
Venäjä	342	301	
Henkilöstö toimintamaittain			
Suomi	78,9 %	80,0 %	81,3 %
Ruotsi	16,5 %	16,6 %	15,4 %
Venäjä	4,5 %	3,5 %	3,3 %
Sukupuolijakauma			
naisia	40,0 %	42,5 %	42 %
miehiä	60,0 %	57,5 %	58 %
Sukupuolijakauma, esimiesasema			
naisia	38,7 %	36,0 %	
miehiä	61,3 %	64,0 %	

	2019	2018	2017
Henkilöstö työntekijäryhmittäin*			
Toimihenkilöt, %	16 %	17 %	16 %
Työntekijät, %	84 %	83 %	84 %
Vuokratyöntekijät työntekijäryhmittäin*			
Toimihenkilöt, henkilötyöpäivää	252	347	312
Työntekijät, henkilötyöpäivää	23 841	34 556	20 965
Henkilöstö työsuhdetyypeittäin, %			
Suomi			
vakituisia	94,9 %	95,0 %	93,2 %
määrä-aikaisia	5,1 %	5,0 %	6,8 %
kokoaikaisia	67,1 %	67,7 %	66,3 %
osa-aikaisia	21,5 %	20,2 %	22,4 %
Ruotsi			
vakituisia	75,8 %	74,5 %	
määrä-aikaisia	24,2 %	25,5 %	
kokoaikaisia	65,9 %	63,7 %	64,0 %
osa-aikaisia	34,1 %	36,3 %	36,0 %
Venäjä			
vakituisia	99,2 %	99,3 %	97,0 %
määrä-aikaisia	0,8 %	0,7 %	3,0 %
kokoaikaisia	95,9 %	94,3 %	92,4 %
osa-aikaisia	4,1 %	5,7 %	7,6 %
Tarvittaessa töihin kutsuttavia***	11,4 %	12,1 %	11,3 %

* Tieto saatavilla vain Suomen toimintojen osalta

** Tieto saatavilla Suomen ja Ruotsin toimintojen osalta

*** Työsuhdetyyppi käytössä vain Suomessa

	2019	2018	2017
Eri kansalaisuuksien lukumäärä	85	85	86
Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osuus, %*	16,6 %	15,2 %	15,6 %
EU:n alueelta*	30,8 %	35,0 %	36,6 %
EU:n alueen ulkopuolelta*	69,2 %	65,0 %	63,4 %
Palkatut alle 18-vuotiaat työntekijät*	185	174	
Henkilöstön ikäjakauma			
14-20 -vuotiaat	3,5 %	3,1 %	
21-30 -vuotiaat	21,3 %	21,1 %	
31-40 -vuotiaat	25,2 %	25,9 %	
41-50 -vuotiaat	22,6 %	23,2 %	
51-60 -vuotiaat	21,7 %	21,2 %	
Yli 60-vuotiaat	5,7 %	5,6 %	
Sairauspoissaolot, %			
Suomi	5,0	5,0	4,8
Ruotsi	5,2	5,1	4,5
Venäjä	2,4	2,7	2,5
Keskimääräinen eläköitymisikä			
L&T konserni, painotettu keskiarvo	63,2	63,2	63,0
Suomi	63,1	63,2	63,0
Ruotsi	65,0	64,5	64,2
Venäjä	57,5	57,5	57,5

	2019	2018	2017
Vaihtuvuus			
L&T konserni, painotettu keskiarvo	23,8 %	26,3 %	
Suomi	27,8 %	30,8 %	
Ruotsi	9,1 %	7,5 %	8 %
Venäjä	8,2 %	5,3 %	6 %
Vaihtuvuus toimialoittain*			
Ympäristöpalvelut	8,3 %		
Teollisuuspalvelut	10,6 %		
Kiinteistöpalvelut Suomi	37,7 %		
Kiinteistöpalvelut Ruotsi	9,1 %		
YT-neuvotteluiden määrä*	56	43	
irtisanotut*	132	72	
lomautetut*	9	9	
Kollektiivisesti neuvoteltujen työsopimusten piiriin kuuluva henkilöstö, % **	100 %	100 %	100 %
Korkeimman vuosiansion ja mediaaniansion suhde (kokoaikaiset) *	1.12	1.15	

* Tieto saatavilla vain Suomen toimintojen osalta

** Tieto saatavilla vain Suomen ja Ruotsin toimintojen osalta

*** Työsuhtedyyppi vain Suomessa

Yritysvastuun raportointi

Raportoimme yritysvastuusta osana Vuosikertomus 2019 -kokonaisuuteen kuuluvaa Vuosikatsaustamme. Kirjanpitolain mukainen selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista sisältyy Taloudellisen katsauksen osioon [Hallituksen toimintakertomus](#).

Yritysvastuuraporttimme kattaa raportointikauden 1.1.–31.12.2019. Se on toteutettu GRI (Global Reporting Initiative) Standards -raportointiohjeiston perustason (core) mukaisesti. Raportti julkaistaan suomeksi ja englanniksi verkkosivuillamme pdf-formaatissa ja lisäksi siitä otetaan printtejä lähinnä yhtiökokouksen tarpeisiin. Edellinen raportti julkaistiin helmikuussa 2019 ja seuraava julkaistaan helmi–maaliskuussa 2021.

Keskitymme raportoimaan toimintamme kannalta olennaisimmista vastuullisuusnäkökohdista yritysvastuuhjelmamme mukaisesti. Yritysvastuun olennaiset näkökohdat on määritelty toimintamme keskeisimpien

vaikutusten, sidosryhmien odotusten ja liiketoimintapainotusten pohjalta.

Uudistetun strategian pohjalta päivitettyyn yritysvastuun olennaisuustarkasteluun voit tutustua tarkemmin raportin osiossa [olennaisuus ja sidosryhmätyö](#). Tänä vuonna huomiota on kiinnitetty erityisesti olennaisten teemojen avaamiseen niiden vaikutusten kautta. Näitä olemme konkretisoineet [arvonluontimallissamme](#).

Olennaisuuden ja kokonaisvaltaisuuden lisäksi raportoinnissa on huomioitu GRI-standardien mukaiset muut raportointiperiaatteet. Sidosryhmien kuulemisesta ja odotusten huomioimisesta voit lukea tarkemmin raportin sivuilta [44–47](#). Raportointi on kiinnitetty laajempaan kestäväen kehityksen kontekstiin muun muassa YK:n kestäväen kehityksen tavoitteiden kautta. Nämä on tuotu mukaan myös [GRI-indeksiin](#). Keskeisten ympäristövastuun tunnuslukujen laskentaperiaatteet löytyvät [täältä](#).

Raporttiin on kerätty tiedot kaikista konserni- ja tytäryrityksistä ja se kattaa L&T:n omat toiminnot Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä, siltä osin, kun tiedot ovat olleet saatavilla. Lisäksi olemme toimintamme luonteen ja vaikeuttavuuden pohjalta ottaneet mukaan keskeisten ympä-

ristönäkökohtien tarkasteluun asiakkailtamme kerätyt materiaalit sekä alihankintaketjusta muodostuvat päästöt.

Mikäli joidenkin tunnuslukujen osalta tietoa ei ole ollut saatavissa kaikista toimintamaistamme, laskennassa on tapahtunut muutoksia verrattuna aikaisempiin vuosiin tai laskentaan on sisällytetty asiakkaiden tai toimittajien tietoja, on tämä kerrottu kyseisen tunnusluvun yhteydessä.

Taloudellisen katsauksen on hyväksynyt yhtiön hallitus ja vuosikatsauksen yhtiön toimitusjohtaja.

Ympäristö- ja henkilöstövastuun keskeiset tunnusluvut ovat riippumattoman osapuolen (KPMG) varmentamat. Toimeksiannon varmennukseen on antanut yhteiskuntasuhdejohtaja Jorma Mikkonen.

Lue riippumaton varmennusraportti [täältä](#).

Global Compact -edistymisraportti

L&T sitoutui vuonna 2018 tukemaan YK:n Global Compact -aloitetta ja sen kymmentä ihmis- ja työoikeuksia, ympäristöä ja korruptionvastaisuutta tukevaa periaatetta. Raportoimme edistymisestämme osana yritysvastuuraporttiamme ja GRI-indeksiämme. Yritysvastuuraportissa kuvailemme vuoden 2019 aikana tekemiämme toimenpi-

teitä, joiden avulla olemme edistäneet Global Compactin ja sen periaatteiden integrointia yhtiön liiketoimintastrategiaan, kulttuuriin ja päivittäiseen toimintaan. Käytämme GRI-tunnuslukuja mittaamaan periaatteiden noudattamista ja raportoimme näistä osana GRI-indeksiä.

Lisätietoja yritysvastuuraportoinnistamme: viestinta@lassila-tikanoja.fi.

GRI-indeksi

GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
GRI 102: Yleinen sisältö					
Organisaatio					
102-1	Raportoivan organisaation nimi	Taloudellinen katsaus, s. 3			
102-2	Toimialat, brändit, tuotteet ja palvelut	Vuosikatsaus, s. 4, 5, 7, 21, 24, 30			
102-3	Organisaation pääkonttorin sijainti	Taloudellinen katsaus, s. 44			
102-4	Toimintamaat	Taloudellinen katsaus, s. 44 Vuosikatsaus, s. 4			
102-5	Organisaation omistusrakenne ja yhtiömuoto	Taloudellinen katsaus, s. 3			
102-6	Markkina-alueet, tarjottavat palvelut	Taloudellinen katsaus, s. 19–20, Vuosikatsaus, s. 3, 21			
102-7	Raportoivan organisaation koko	Taloudellinen katsaus, s. 21, 24–25, Vuosikatsaus, s. 4, 9, 10			
102-8	Tietoa palkansaajista ja muista työntekijöistä	Taloudellinen katsaus, s. 25, Vuosikatsaus, s. 85	Sukupuolijakauma ilmoitettu yleisellä tasolla.	6	8, 10
102-9	Toimitusketju	Vuosikatsaus, s. 80, 81			
102-10	Merkittävät muutokset organisaatiossa ja toimitusketjussa	Taloudellinen katsaus, s. 19–25			
102-11	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	Taloudellinen katsaus, s. 28–31		7	
102-12	Organisaation hyväksymät tai edistämät ulkopuolisten toimijoiden periaatteet tai aloitteet	Vuosikatsaus, s. 13, 14, 15, 16			
102-13	Jäsenyydet järjestöissä ja edunvalvontaorganisaatioissa	Vuosikatsaus, s. 20			
Strategia					
	102-14	Toimitusjohtajan katsaus	Vuosikatsaus s. 6–7		
Comprehensive	102-15	Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	Taloudellinen katsaus, s. 27–31, Vuosikatsaus s. 5, 6, 7, 11, 12, 17, 18, 19, 25, 26, 27, 41		

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Liiketoiminnan eettisyys						
	102-16	Arvot ja liiketoimintaperiaatteet	Vuosikatsaus, s. 40, 77, 78, 79, 80, 81, www.lt.fi/fi/vastuullisuus/tapa-toimia		10	16
Comprehensive	102-17	Epäiltyjen väärinkäytösten ilmoittaminen	Vuosikatsaus, s. 78–79		10	16
Hallinto						
	102-18	Kuvaus hallintorakenteesta sekä yritys vastuun johtamisesta	Taloudellinen katsaus, s. 3, 6–7, 12–14, 26, Vuosikatsaus, s. 42–43			
Comprehensive	102-19	Vastuunjako yritys vastuuasioissa	Taloudellinen katsaus, s. 27, Vuosikatsaus, s. 42–43			
Comprehensive	102-20	Yritys vastuun vastuuhenkilöt ja raportointisuhteet	Taloudellinen katsaus, s. 27, Vuosikatsaus, s. 42–43			
Comprehensive	102-26	Hallituksen rooli organisaation tarkoituksen, arvojen ja strategian määrittelyssä	Taloudellinen katsaus, s. 6, Vuosikatsaus, s. 42–43			
Comprehensive	102-31	Hallituksen riskiarviointien säännöllisyys	Taloudellinen katsaus, s. 13			
Comprehensive	102-32	Hallituksen rooli vastuullisuusraportoinnissa	Taloudellinen katsaus, s. 27, Vuosikatsaus, s. 42–43, 87			
Sidosryhmävuorovaikutus						
	102-40	Luettelo organisaation sidosryhmistä	Vuosikatsaus, s. 45–46			
	102-41	Kollektiivisesti neuvoteltujen työehtosopimusten piiriin kuuluva henkilöstö	Vuosikatsaus, s. 86	Suomessa ja Ruotsissa kaikki työntekijät ovat työehtosopimuksen piirissä. Tieto ei ole saatavilla Venäjältä.	3	8
	102-42	Sidosryhmien määrittely- ja valintaperusteet	Vuosikatsaus, s. 44			
	102-43	Sidosryhmätoiminnan periaatteet	Vuosikatsaus, s. 44–46			
	102-44	Sidosryhmien esille nostamat tärkeimmät asiat ja huolenaiheet	Vuosikatsaus, s. 44–46			
Poliittinen vaikuttaminen	415-1	Poliittinen tuki	Taloudellinen katsaus, s. 57, Vuosikatsaus, s. 70	Emme jakaneet poliittista tukea		

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Raportointikäytäntö						
	102-45	Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhtiöt	Taloudellinen katsaus, s. 12, 93			
	102-46	Raportin sisällön määrittely ja vaikutusten rajaus	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46–47, 49, 87			
	102-47	Olellaiset aiheet	Vuosikatsaus, s. 42, 47–48			
	102-48	Oikaisut aiemmin raportoiduissa tiedoissa	Taloudellinen katsaus, s. 46			
	102-49	Merkittävät muutokset raportissa	Vuosikatsaus, s. 58–61	Vuonna 2019 raportoimme ensimmäistä kertaa myös toimintamme ilmastovaikutuksista Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) -suositusten mukaisesti.		
	102-50	Raportointikausi	Vuosikatsaus, s. 87			
	102-51	Edellisen raportin päiväys	Vuosikatsaus, s. 87			
	102-52	Raportin julkaisu tiheys	Vuosikatsaus, s. 87			
	102-53	Yhteystiedot, josta kysyä raporttiin liittyviä lisätietoja	Vuosikatsaus, s. 87			
	102-54	GRI-standardien mukainen raportoinnin väite	Vuosikatsaus, s. 87			
	102-55	GRI-sisällysluettelo	Vuosikatsaus, s. 88–96			
	102-56	Raportoinnin varmennus	Vuosikatsaus, s. 97–98			
Kasvatamme toimintamme hiilikädenjälkeä						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46, 49–50		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 42, 49, 50, 52		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
Taloudelliset tulokset	201-2	Ilmastonmuutoksen taloudelliset seuraamukset ja muut riskit ja mahdollisuudet organisaation toiminnalle	Vuosikatsaus, s. 58–61	Emme raportoiti ilmastomuutokseen liittyviä taloudellisia tietoja	7	9, 11, 12, 13

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Energia	LT1	Hiilikädenjälki	Vuosikatsaus, s. 25–28, 49, 50–51, 54, 83	Raportoidaan hiilikädenjäljen suhde liikevaihtoon, tavoitteena että hiilikädenjälki kasvaa liikevaihtoa nopeammin.	9	13
	LT2	Korvatut fossiiliset energiaerät	Vuosikatsaus, s. 49, 50, 61		9	9,13
Pienennämme omaa hiilijalanjälkeämme						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 42, 49–50, 52		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		7,8,9	7, 9, 11, 12, 13
Energia	302-1	Organisaation oma energiankulutus	Vuosikatsaus, s. 53–54, 58, 61, 82–83		7,8	7, 11, 13
	302-3	Energiaintensiivisyys	Vuosikatsaus, s. 82		8	7
	302-4	Energiankulutuksen vähentäminen	Vuosikatsaus, s. 49–50	Energiankulutuksen vähentäminen keskittyy L&T:n omaan toimintaan ja erityisesti fossiilisen dieselin vähentämiseen.	8,9	7, 13

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Päästöt	305-1	Suorat kasvihuonekaasujen päästöt (Scope 1)	Vuosikatsaus, s. 53, 83–84	Raportoidaan vain fossiiliset kasvihuonekaasut.	7,8	13
	305-2	Epäsuoran energian kasvihuonekaasujen päästöt (Scope 2)	Vuosikatsaus, s. 83–84	Markkinalähtöiset kasvihuonekaasupäästöt on raportoitu vain ostetulle sähkölle Suomessa. Muita markkinalähtöisiä tietoja ei raportoida, sillä saatavilla olevat päästökertoimet eivät olennaisesti eroa aluekohtaisista tiedoista.	9	13
	305-3	Muut epäsuorat kasvihuonekaasujen päästöt (Scope 3)	Vuosikatsaus, s. 83–84	Raportoidaan vain fossiiliset kasvihuonekaasut.	9	13
	305-4	Kasvihuonekaasujen päästöintensiteetti	Vuosikatsaus, s. 83	Päästöintensiteetti lasketaan Scope 1 ja Scope 2 jaettuna liikevaihdolla.	8,9	13
	305-5	Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	Vuosikatsaus, s. 49, 52–53	Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen keskittyy L&T:n omaan toimintaan ja erityisesti fossiilisen dieselin vähentämiseen.	8,9	13
Edistämme asiakkaidemme materiaalien ja energian järkevää käyttöä ja vähennämme hävikkiä						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46, 55		7,8,9	7,9,11, 12,13
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 42, 49–50, 55		7,8,9	7,9,11, 12,13
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		7,8,9	7,9,11, 12,13
Materiaalit	LT3	Käsitellyt materiaalivirrat	Vuosikatsaus, s. 55, 56, 82	Korvaa indikaattorit 301-1 joka ei ole suoraan sovellettavissa L&T:n toimintaan.	8,9	9,11,12, 13
	LT4	Kierrätettyjen materiaalien osuus materiaalivirroista	Vuosikatsaus, s. 82	Korvaa kohdat indikaattorit 301-2 ja 306-2, jotka eivät ole suoraan sovellettavissa L&T:n toimintaan	8,9	9,11,12, 13
Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista ja työkyvystä						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46		1,6	8
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42, 43, 44, 62, 63		1,6	8
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		1,6	8

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG	
Työsuhteet	401-1	Henkilöstön vaihtuvuus	Vuosikatsaus, s. 64	Työntekijävaihtuvuus ilmoitettu vain alueittain	6	8	
	401-2	Kokoaikaisen henkilöstön henkilöstöetuudet, joita ei tarjota määräaikaiselle tai osa-aikaiselle henkilöstölle	Vuosikatsaus, s. 65–67		6	8	
Henkilöstön ja johdon väliset suhteet	402-1	Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatettava vähimmäisilmoitusaika	Vuosikatsaus, s. 64	Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatamme kansallisen lainsäädännön mukaisia vähimmäis- ja neuvotteluajoja.	3	8	
Työterveys ja -turvallisuus	403-1	Työsuojelutoimikuntien piiriin kuuluvien työntekijöiden osuus	Vuosikatsaus, s. 66	Raportoitu vain oman henkilöstön osalta jaoteltuna toimintamaittain. Ei sisällä poissaolotaajuutta.	6	8	
	403-2	Tapaturmataajuus, ammattitaudit, menetetyt työpäivät, poissaolot, työhön liittyvät kuolemantapaukset	Vuosikatsaus, s. 66		1,6	3,8	
	403-3	Työntekijät, joilla on korkea riski sairastua ammattinsa vuoksi	Vuosikatsaus, s. 66		6	3	
	HR 1	Eläköitymisikä	Vuosikatsaus, s. 62–65, 86		Eläköitymisikä on 63,2 vuotta	1,6	3,8
	HR 2	Sairauspoissaolot	Vuosikatsaus, s. 65, 86		1	3,8	
Koulutus ja henkilöstön kehittäminen	404-2	Osaamisen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvät ohjelmat	Vuosikatsaus, s. 45, 52, 63, 64, 69	Yhtiön oma indikaattori Fiilinki-kysely, aloitettu 2019, vastausprosentti 56 %	1	8	
	404-3	Kehityskeskustelut ja suoritusten arvioinnit	Vuosikatsaus, s. 45		6	8	
	HR 3	Henkilöstön suositteluaste	Vuosikatsaus, s. 64		8		
Työllistämme erityisryhmiä ja osatyökykyisiä							
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46		1,6	10	
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42, 43, 44, 62, 63		1,6	10	
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		1,6	10	

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Monimuotoisuus ja yhtäläiset mahdollisuudet	405-1	Hallintoelinten ja henkilöstön monimuotoisuus	Taloudellinen katsaus, s. 5–6, Vuosikatsaus, s. 68		1,6	10
Syrjinnän kieltö	406-1	Syrjintätapaukset ja korjaavat toimenpiteet	Vuosikatsaus, s. 79	Ei raportoituja tapauksia 2019.	1,6	10
Luomme talouskasvua ja hyvinvointia						
Johtamismalli	103-1	Olelliset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46			8
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42, 43, 44, 70			8
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42			8
Taloudelliset tulokset	201-1	Suoran taloudellisen arvon tuottaminen ja jakaminen	Taloudellinen katsaus, s. 57, Vuosikatsaus, s. 70			8
	201-4	Julkiselta sektorilta saatu taloudellinen avustus	Taloudellinen katsaus, s. 57	Vuonna 2019 saimme tuotekehitykseen ja hankkeisiin tukia ja avustuksia valtiolta yhteensä 15 839,20 euroa.		
Välilliset taloudelliset vaikutukset	203-2	Keskeiset epäsuorat taloudelliset vaikutukset ja niiden laajuus	Vuosikatsaus, s. 25–27, 58			
	HR 4	Verojalanjälki	Vuosikatsaus, s. 71			
Edistämme teollisuusinfran kehittämistä kestävä kehityksen mukaiseksi, sivuvirtojen hyödyntämistä ja suljettuja kiertoja						
Johtamismalli	103-1	Olelliset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46			9,11
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42–44, 72–74			9,11
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42			9,11
Materiaalit	LT5	Käsitellyt pilaantuneet maat	Vuosikatsaus, s. 72–74		9	9,11
	304-1	Omistettut, vuokratut tai hallitut toimintapaikat suojelluilla alueilla tai niiden läheisyydessä sekä korkean biodiversiteetin omaavilla alueilla		Tiedossa ei ole, että L&T:llä on toimintapaikkoja suojelluilla tai korkean biodiversiteetin omaavilla alueilla.		

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Innoivomme ratkaisuja kestävien kaupunkien rakentamiseksi sekä terveellisten ja turvallisten olosuhteiden luomiseksi						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46			9,11
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42–44, 72–76			9,11
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42			9,11
	LT6	Siivousaineiden kokonaiskäytön vähentäminen ja ympäristömerkittyjen aineiden osuuden kasvattaminen UUSI!	Vuosikatsaus, s. 75	Yhtiön oma indikaattori, otettu käyttöön 2019	8	11
Varmistamme toimintamme vaatimustenmukaisuuden ja eettisyyden						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46, 77			
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 40, 42–44, 77			
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42			
Korruption- vastaisuus	205-1	Liiketoimintayksiköt, joille on tehty korruptioon liittyvä riskianalyysi	Taloudellinen katsaus, s. 29, Vuosikatsaus, s. 79	Lahjontaan ja korruptioon liittyviä riskejä arvioimme prosessikohtaisesti yli yksikkörajojen ja riskienarviointi on kattanut valtaosan palvelulinjoistamme.	10	16
	205-2	Korruptionvastaisiin politiikkoihin ja menettelytapoihin liittyvä kommunikointi ja koulutus	Vuosikatsaus, s. 78–79	Tapa Toimia -ohjeeseen perehtyminen: Ruotsissa 75 % henkilöstöstä on suorittanut kurssin, Suomen toimihenkilöistä 81 %.	1,10	16
	205-3	Vahvistetut korruptiotapaukset ja niihin liittyvät toimenpiteet	Vuosikatsaus, s. 79	Ei tapauksia	1,10	
Kilpailun rajoittaminen	206-1	Kilpailuoikeudellisten säännösten rikkomiseen, kartelleihin ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvät oikeustoimet	Vuosikatsaus, s. 78, 79	Ei tapauksia	10	
Jätevedet ja jätteet	306-3	Merkittävät vuodot	Vuosikatsaus, s. 78	Ei merkittäviä vuotoja.	7	
	306-4	Vaarallisen jätteen kuljetukset	Vuosikatsaus, s. 55, 78		7	
Ympäristölakien ja -sääntöjen noudattaminen	307-1	Ympäristölakien ja -sääntöjen rikkominen	Vuosikatsaus, s. 78	Ei tapauksia	7	

	GRI Standards -tunnus	Raportointisisältö	Sijainti	Lisätiedot	UNGC periaate	SDG
Asiakkaiden terveys ja turvallisuus	416-2	Tuotteiden terveys- ja turvallisuusvaatimusten rikkomukset	Vuosikatsaus, s. 77	Ei tapauksia	7,9	
Asiakkaiden yksityisyyden suoja	418-1	Asiakkaiden yksityisyyden suojan rikkomiseen ja asiakastietojen hävittämiseen liittyvät valitukset	Vuosikatsaus, s. 79	Ei tapauksia		
Määräystenmukaisuus	419-1	Lakien ja säädösten rikkomukset sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden osalta	Vuosikatsaus, s. 77–79	Ei tapauksia		
Varmistamme toimitusketjumme vastuullisuuden						
Johtamismalli	103-1	Olellaiset aiheet ja niiden vaikutukset	Vuosikatsaus, s. 42, 44, 46, 80, 81		1,2,3,4,5,6, 10	12
	103-2	Johtamistapa ja sen osa-alueet	Vuosikatsaus, s. 42–44, 80, 81		1,2,3,4,5,6, 10	12
	103-3	Johtamistavan arviointi	Vuosikatsaus, s. 42		1,2,3,4,5,6, 10	12
Ostokäytännöt	204-1	Ostot paikallisilta toimittajilta	Vuosikatsaus, s. 81			
Toimittajien ympäristöarviointi	308-1	Uudet toimittajat, jotka arvioitiin ympäristökriteereillä	Vuosikatsaus, s. 77, 80–81	Keskitetyn hankinnan kautta teetimme Suomessa 102 toimittajan itsearviointia ja suoritimme 30 riskinarvioon perustuvaa toimittaja-auditointia.	7	13
	308-2	Toimitusketjun negatiiviset ympäristövaikutukset ja toiminnot näiden korjaamiseksi	Vuosikatsaus, s. 77, 80–81		7	13
Toimittajien sosiaalisen vastuun arviointi	414-1	Tavarantoimittajat, jotka on arvioitu sosiaaliseen vastuuseen liittyvien kriteerien mukaisesti	Vuosikatsaus, s. 77, 80–81	Sama kuin 308-1	1,2,3,4,5,6, 10	8
	414-2	Negatiiviset sosiaaliseen vastuuseen liittyvät vaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet	Vuosikatsaus, s. 80–81		1,2,3,4,5,6, 10	8

Riippumaton varmennusraportti Lassila & Tikanoja Oyj:n johdolle

Olemme Lassila & Tikanoja Oyj:n (jäljempänä ”L&T”) johdon pyynnöstä suorittaneet rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon, jonka kohteena ovat olleet L&T:n vuosikatsauksessa 2019 osioiden ”Kiertotalous ja ilmastomuutoksen hillintä” ja ”Hyvinvoiva, monimuotoinen ja tuottava työyhteisö” sekä ”Ympäristölukutaulukko” ja ”Henkilöstölukuja” -taulukoihin sisältyvät yritys vastuun tunnusluvut 31.12.2019 päättyneeltä vuodelta (jäljempänä ”yritys vastuutiedot”).

Johdon vastuu

L&T:n johto vastaa yritys vastuutietojen mittaamisesta, laatimisesta ja esittämisestä GRI Sustainability Reporting Standards -raportointiohjeiston mukaisesti. L&T:n johto vastaa myös sellaisen sisäisen valvonnan järjestämisestä, jonka johto katsoo tarpeelliseksi, jotta on mahdollista laatia yritys vastuutiedot, joissa ei ole väärinkäytöksiä tai virheistä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Meidän velvollisuutemme

Meidän velvollisuutemme on suorittaa rajoitetun varmuuden antava toimeksianto ja esittää toimeksiannon perusteella riippumaton johtopäätös. Olemme suorit-

taneet varmennustoimeksiannon yritys vastuutiedoille International Auditing and Assurance Standard Board IAASB:n julkaiseman kansainvälisen varmennustoimeksiantostandardin International Standard on Assurance Engagements ISAE 3000 (uudistettu), Muut varmennustoimeksiannot kuin mennyttä aikaa koskevan taloudellisen informaation tilintarkastus tai yleisluonteinen tarkastus, mukaisesti ja varmennustoimeksiannon kohteena olleille yritys vastuutietoihin sisältyville kasvihuonekaasutiedoille ISAE 3410, Kasvihuonekaasuraportteja koskevat varmennustoimeksiannot, mukaisesti. Nämä standardit edellyttävät, että suunnittelemme ja suoritamme toimeksiannon hankkiaksemme rajoitetun varmuuden siitä, ovatko yritys vastuutiedot olennaisilta osiltaan virheettömiä.

KPMG Oy Ab soveltaa kansainvälistä laadunvalvontastandardia International Standard on Quality Control ISQC 1 ja sen mukaisesti ylläpitää kattavaa laadunvalvontajärjestelmää, johon sisältyvät dokumentoidut toimintaperiaatteet ja menettelytavat eettisten vaatimusten, ammatillisten standardien sekä sovellettaviin säädöksiin ja määräyksiin perustuvien vaatimusten noudattamista koskien.

Olemme noudattaneet International Ethics Standards Board for Accountants IESBA:n eettisten sääntöjen riippumattomuusvaatimuksia ja muita eettisiä vaatimuksia, jotka perustuvat rehellisyyden, objektiivisuuden, ammatillisen pätevyyden ja huolellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja ammatillisen käyttäytymisen periaatteille.

Tehdyt toimenpiteet

Rajoitetun varmuuden antava toimeksianto toteutetaan tekemällä tiedusteluja pääasiassa henkilöille, joiden tehtävänä on laatia esitetyt yritys vastuutiedot, sekä soveltamalla analyttisiä ja muita asianmukaisia evidenssin hankkimismenetelmiä. Toimeksiannossa olemme suorittaneet muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- Olemme haastatelleet ylimmän johdon edustajaa valikoidun liiketoimintayksikön tasolla liittyen vastuullisuusstrategiaan ja yritys vastuutietoja koskeviin menettelytapoihin sekä näiden toteutukseen yrityksessä.
- Olemme haastatelleet asiaankuuluvia, yritys vastuutietojen antamisesta vastaavia henkilöstön jäseniä sekä yhtiötasolla että liiketoimintayksikötasolla.

- Olemme arvioineet yritys vastuutietojen keräämiseen ja yhdistelemiseen käytettyjä tiedonhallinnan prosesseja, tietojärjestelmiä ja käytännön menettelytapoja.
- Olemme käyneet läpi esitetyt yritys vastuutiedot ja arvioineet tietojen laatua ja laskentarajojen määrittelyä.
- Olemme arvioineet GRI Sustainability Reporting Standards -raportointiohjeistoa koskevien periaatteiden soveltamista yritys vastuutietojen esittämisessä.
- Olemme testanneet yritys vastuutietojen oikeellisuutta ja täydellisyyttä alkuperäisistä dokumenteista ja järjestelmistä otospohjaisesti.
- Olemme tehneet toimipaikkakäynnin yhdelle L&T:n toimipaikalle.

Rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa suoritettavat toimenpiteet poikkeavat luonteeltaan ja ajoitukseltaan kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa suoritettavista toimenpiteistä ja ovat niitä suppeampia ja tämän vuoksi rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa saatava varmuuden taso on huomattavasti alempi kuin varmuus, joka olisi saatu suorittamalla kohtuullisen varmuuden antava toimeksianto.

Toimeksiannon luontaiset rajoitukset

Kaikkiin varmennustoimeksiantoihin liittyy luontaisia rajoituksia tarkastellun tiedon valikoivasta testauksesta johtuen. Siten havaitsematta jääneitä väärinkäytöksiä, virheellisyyksiä tai säädöstenvastaisuuksia saattaa esiintyä. Lisäksi ei-taloudelliseen tietoon saattaa liittyä merkittävämpiä luontaisia rajoituksia kuin taloudelliseen tietoon ottaen huomioon sekä sen luonteen että menetelmät, joita käytetään tällaisten tietojen keräämiseen, laskemiseen ja arvioimiseen.

Johtopäätökset

Suorittamiemme toimenpiteiden ja hankkimamme evidenssin perusteella tietoomme ei ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, että varmennustoimeksiannon kohteena olleet tiedot eivät olisi olennaisilta osiltaan laadittu GRI Sustainability Reporting Standards -raportointiohjeiston mukaisesti.

Helsinki, 14. helmikuuta 2020

KPMG OY AB

Leenakaisa Winberg
Partner, KHT

Tomas Otterström
Partner, Advisory

HUOMISELLA TÖISSÄ

Lassila & Tikanoja Oyj

Valimotie 27, 00380 Helsinki

puh. 010 636 111

www.lt.fi